

Ἀκαδημία Θεολογικῶν Σπουδῶν Βόλου
Τομέας Ψαλτικῆς Τέχνης καὶ Μουσικολογίας

4ο Διεθνὲς Μουσικολογικὸ καὶ Ἱεροψαλτικὸ Συνέδριο
Κατὰ Τόπους Ψαλτικὲς Παραδόσεις

" Ἐν παντὶ τόπῳ τῆς δεσποτείας αὐτοῦ
εὐλόγει, ἡ ψυχὴ μου, τὸν Κύριον." (Ψαλμ. ΡΒ')

Π Ρ Ο Γ Ρ Α Μ Μ Α
ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ - ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Κυριακὴ 07 - Τρίτη 09 Φεβρουαρίου 2021
Διαδίκτυακά

Πληροφορίες - Ἐγγραφές: www.tomeaspsaltikis.gr

Ἀκαδημία Θεολογικῶν Σπουδῶν Βόλου
Τομέας Ψαλτικῆς Τέχνης καὶ Μουσικολογίας

4^ο Διεθνὲς Μουσικολογικὸ καὶ Ἱεροψαλτικὸ Συνέδριο:
Κατὰ Τόπους Ψαλτικὲς Παραδόσεις
" Ἐν παντὶ τόπῳ τῆς δεσποτείας αὐτοῦ εὐλόγει, ἡ ψυχὴ μου, τὸν Κύριον"
Διαδίκτυακά - Online
7 - 9 Φεβρουαρίου 2021
Πληροφορίες: 2421093553, 6947774647, www.tomeaspsaltikis.gr

ΕΠΙΣΗΜΗ ΕΝΑΡΞΗ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

1	17:00	ΚΑΡΑΓΚΟΥΝΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ	<i>ΚΑΛΩΣΟΡΙΣΜΑ ΣΥΝΕΔΡΩΝ - ΠΕΡΙ ΤΟΥ 4ου ΔΜΙΣ - ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ 3ου ΔΜΙΣ του ΤΨΤΜ</i>
2		ΚΑΛΑΪΤΖΙΔΗΣ ΠΑΝΤΕΛΗΣ	<i>ΑΝΟΙΓΜΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ - ΚΑΛΩΣΟΡΙΣΜΑ ΣΥΝΕΔΡΩΝ</i>
3		ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΜΑΡΙΑ	<i>ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΩΣ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΕΠ.ΕΠ. ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ</i>
4		ΣΙΩΚΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	<i>ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΩΣ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΙΕΡΟΨΑΛΤΩΝ της Ι.Μ.Δ.
ΟΜΙΛΙΑ: "Η ΨΑΛΤΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΤΗΣ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ"</i>
5		ΤΟΥΜΠΑΣ ΗΛΙΑΣ	<i>ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΡΟΕΔΡΟ ΤΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΙΕΡΟΨΑΛΤΩΝ ΑΤΤΙΚΗΣ
ΟΜΙΛΙΑ: "Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΨΑΛΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ ΑΠΟ ΤΟΝ 20ο-21ο ΑΙΩΝΑ"</i>

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 1η - ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ - Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣ : ΜΑΡΙΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

6	18:00	ΔΡΥΓΙΑΝΑΚΗΣ ΚΩΣΤΗΣ	<i>ΤΟΠΙΚΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΟΜΟΙΟΓΕΝΕΙΕΣ: ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΗ ΚΑΙ ΤΙΣ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΨΑΛΤΙΚΗΣ</i>
7	18:20	ΚΑΡΑΓΚΟΥΝΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ	<i>Η ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΜΑΓΝΗΣΙΩΤΙΚΗΣ ΨΑΛΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ</i>

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 2η - ΤΙΜΗ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α.Μ. Μ.Χ.Ε. κ. ΓΕΩΡΓΙΟ ΧΑΤΖΗΘΕΟΔΩΡΟΥ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣ : ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΚΑΛΑΪΤΖΙΔΗΣ

8	18:45	ΜΙΧΕΛΟΥΔΑΚΗΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ	<i>ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΚΑΙ ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΡΧΟΝΤΑ ΜΑΙΣΤΟΡΑ ΤΗΣ Μ.Χ.Ε ΚΥΡΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΧΑΤΖΗΘΕΟΔΩΡΟΥ</i>
9	19:15	ΚΑΣΤΡΙΝΑΚΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ	<i>ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΧΑΤΖΗΘΕΟΔΩΡΟΥ: Η ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ, ΜΕΛΟΠΟΙΗΤΙΚΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΤΟΥ ΣΥΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΧΑΝΙΩΤΙΚΗ ΨΑΛΤΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ</i>
10	19:35	ΧΑΤΖΗΘΕΟΔΩΡΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	<i>Η ΨΑΛΤΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΤΗΣ ΚΑΛΥΜΝΟΥ (ΕΠΙΚΕΝΤΡΩΣΗ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 1830-1920)</i>
11	20:00	ΕΠΕΥΛΟΓΗΤΙΚΗ ΟΜΙΛΙΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΣ ΚΑΙ ΑΛΜΥΡΟΥ κ. ΙΓΝΑΤΙΟΥ	

ΛΗΞΗ Α' ΗΜΕΡΑΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 3η - Η ΨΑΛΤΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΣΤΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣ : ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

1	9:00	ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΣ	<i>ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΣΤΟΡΙΑ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: ΜΙΑ ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΟΥ ΑΣΜΑΤΙΚΟΥ</i>
2	9:30	ΣΕΦΚΑΣ ΑΓΓΕΛΟΣ	<i>Η ΨΑΛΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ ΣΤΟ ΠΑΓΓΑΙΟ ΟΡΟΣ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΜΕΘΟΔΟΥ</i>
3	10:00	ΣΑΡΑΝΤΙΔΗΣ ΣΤΑΥΡΟΣ	<i>Η ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΤΟΝ ΑΣΤΙΚΟ ΧΩΡΟ ΤΗΣ ΚΑΒΑΛΑΣ ΤΟΝ 20ο ΑΙΩΝΑ</i>
4	10:30	ΠΑΠΑΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΕΤΡΟΣ	<i>ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ (1892-1992) ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΗΣ ΙΕΡΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΝΑΟΥ ΔΡΑΜΑΣ. ΤΟ ΜΕΛΟΠΟΙΗΤΙΚΟ ΤΟΥ ΕΡΓΟ.</i>
	11:00	ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ	

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 4η - Η ΨΑΛΤΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΣΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣ : ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

5	11:15	ΚΟΥΤΣΟΥΡΗΣ π. ΙΩΣΗΦ	<i>ΤΟ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΟ ΑΙΤΗΜΑ ΣΤΗΝ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΑΓΙΟΡΕΙΤΙΚΗ ΨΑΛΤΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ</i>
6	11:45	ΚΟΥΤΡΑΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ	<i>ΤΟΠΙΚΕΣ ΚΟΣΜΙΚΕΣ ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΣΤΟΥΣ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΟΥΣ ΚΩΔΙΚΕΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ</i>
7	12:15	ΤΖΟΥΡΑΜΑΝΗΣ ΚΥΡΙΑΚΟΣ	<i>ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΗΜΕΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΑΡΓΕΣ ΔΟΞΟΛΟΓΙΕΣ ΚΟΣΜΑ ΙΒΗΡΙΤΟΥ ΤΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΟΣ</i>
	12:45	ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ	

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 5η - ΕΛΛΑΔΙΤΙΚΗΣ ΨΑΛΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ ΣΥΝΕΧΕΙΑ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣ : ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΡΑΓΚΟΥΝΗΣ

8	13:00	ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ	<i>ΦΟΡΕΙΣ ΤΗΣ ΨΑΛΤΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΣΤΗΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΤΟΥ 18ΟΥ ΑΙΩΝΑ</i>
9	13:30	ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ	<i>«... ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΝ ...ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΥΡΙΠΟΝ»: ΨΑΛΤΙΚΗ ΙΧΝΗΛΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΧΑΛΚΙΔΑ ΜΕ ΟΔΗΓΟΥΣ ΑΓΝΩΣΤΑ ΜΕΧΡΙ ΣΤΙΓΜΗΣ ΜΟΥΣΙΚΑ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ</i>
10	13:30	ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ π. ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ	<i>Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΗ ΧΡΥΣΑΝΘΟΥ ΘΕΟΔΟΣΟΠΟΥΛΟΥ ΣΤΗΝ ΨΑΛΤΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ</i>
	14:00	ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ ΔΙΑΚΟΠΗ	

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 6η - Η ΨΑΛΤΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ, ΤΑ ΝΗΣΙΑ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣ : ΚΩΣΤΗΣ ΔΡΥΓΙΑΝΑΚΗΣ

11 17:00 **ΤΣΙΚΑΛΑΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ**

Ο ΙΕΡΟΨΑΛΤΗΣ ΚΑΙ ΜΟΥΣΙΚΟΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΚΑΣΤΡΟΥ ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΟΥΤΣΙΝΑΣ ΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΟΥ ΤΡΙΩΔΙΟΥ, ΩΣ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ -ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

12 17:30 **ΑΝΔΡΙΚΟΣ ΝΙΚΟΣ**

ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΟΣ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟΣ ΙΔΙΩΜΑΤΙΣΜΟΣ. ΟΙ ΗΧΟΓΡΑΦΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΟΥ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ ΜΙΧΑΗΛ ΚΑΡΥΚΑ (ΜΕΣΑ ΔΕΚΑΕΤΙΑΣ 1950-ΑΡΧΕΣ '60)

13 18:00 **ΠΡΑΣΤΙΤΗΣ ΣΑΒΒΑΣ**

Η ΨΑΛΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ ΜΕΧΡΙ ΤΟΝ 16ο ΑΙΩΝΑ

14 18:30 **ΛΙΑΚΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ**

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΚΡΕΚΟΣ ΠΡΟΣ ΜΙΑ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΟΥ

19:00 **ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ**

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 7η - Η ΨΑΛΤΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ ΚΑΙ... ΛΙΓΟ ΑΚΟΜΗ ΜΑΓΝΗΣΙΑ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣ : ΙΩΑΝΝΗΣ ΛΙΑΚΟΣ

15 19:15 **ΚΟΥΤΟΥΜΠΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ**

ΔΥΝΑΜΙΣ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΚΡΗΤΟΣ. ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΦΟΡΙΚΗ ΣΤΗΝ ΓΡΑΠΤΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ. Η ΣΥΝΘΕΤΙΚΗ ΜΑΤΙΑ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΟΥ ΑΝΑΛΗΨΕΩΣ ΒΟΛΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ. Ι. ΚΟΥΤΟΥΜΠΑ 1894-1983

16 19:45 **ΚΑΝΑΚΗΣ ΣΥΜΕΩΝ**

Η ΧΟΡΩΔΙΑΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΣΤΟΥΣ ΧΟΡΟΥΣ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΝΑΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΖΩΝΤΑΝΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΗΧΟΓΡΑΦΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΔΕΚΑΕΤΙΑΣ ΤΟΥ 1950 ΚΑΙ 1960. ΜΟΥΣΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ.

17 20:15 **ΔΙΑΦΩΝΙΔΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ**

ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΨΑΛΤΙΚΑ ΕΝΤΥΠΑ... ΑΥΘΕΝΤΙΕΣ; ΤΟ ΔΟΞΑΣΤΑΡΙΟ ΤΟΥ ΙΑΚΩΒΟΥ ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΟΥ ΜΕ ΜΙΑ ΚΡΙΤΙΚΗ ΜΑΤΙΑ

20:45 **ΛΗΞΗ Β' ΗΜΕΡΑΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ**

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 8η - ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΚΕΣ ΘΕΩΡΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΨΑΛΤΙΚΗ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣ : ΘΩΜΑΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΣ

1 9:00 **ΔΑΛΚΟΣ ΧΡΪΣΤΟΣ**

ΟΙ ΚΑΤΑ ΤΟΠΟΥΣ ΕΚΔΟΧΕΣ ΤΗΣ "ΔΑΥΪΤΙΚΗΣ ΜΕΛΩΔΙΑΣ"

2 9:30 **ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ-
ΣΟΦΟΚΛΗΣ**

ΙΣΤΟΡΙΚΟΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ: ΑΛΛΗΛΟΔΑΝΕΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΘΥΓΑΤΡΙΚΕΣ ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ

3 10:00 **ΚΑΠΚΙΔΗ ΜΑΡΙΑ**

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΑΥΘΕΝΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΗΣ ΨΑΛΤΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ: ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΣΕ ΗΧΟΓΡΑΦΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΟΦΩΝΟΥ

4 10:30 **ΣΠΥΡΑΚΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ -
ΠΛΟΥΜΠΗΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ**

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟΥ ΥΦΟΥΣ ΣΤΗΝ ΕΠΙΤΕΛΕΣΗ ΤΗΣ ΨΑΛΤΙΚΗΣ: ΠΡΟΤΑΣΗ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗΣ ΤΗΣ ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΤΗΤΑΣ ΜΕ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΤΟ ΘΕΟΤΟΚΕ ΠΑΡΘΕΝΕ ΤΟΥ ΜΠΕΡΕΚΕΤΗ

11:00 **ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ**

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 9η - Η ΨΑΛΤΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣ : ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΠΑΛΑΓΕΩΡΓΟΣ

5 11:15 **ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΣ ΘΩΜΑΣ**

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΣΤΗ ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΨΑΛΤΙΚΗΣ

6 11:45 **ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΜΑΡΙΑ**

ΨΑΛΤΙΚΗ ΕΙΣ ΠΑΝΤΑ ΤΑ ΕΘΝΗ. ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ ΓΙΑ ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΑΚΤΙΝΟΒΟΛΙΑΣ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΣΕ ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΚΑΙ ΠΑΡΟΝ

7 12:15 **ΦΙΣΤΟΥΡΗΣ ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ**

GLOBALIZATION OF THE BYZANTINE CHANT TRADITION ON THE CARRIER OF THE GREEK LANGUAGE OR TOWARDS THE PROCESS OF LOCALIZATION ON FOREIGN LANGUAGES: PROBLEMATIC ISSUES, CHALLENGES AND PERSPECTIVES FOR THE CONTEMPORARY POST-BYZANTINE MUSIC

12:45 **ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ**

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 10η - Η ΨΑΛΤΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΣΤΗΝ ΑΓΙΑ ΓΗ ΚΑΙ ΣΤΗ ΝΗΣΟ ΧΙΟ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣ : ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΣΠΥΡΑΚΟΥ

8 13:00 **ΜΠΑΛΑΓΕΩΡΓΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ**

"ΓΥΜΝΑΣΜΑ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΦΙΛΟΠΟΝΗΘΕΝ ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΝΗΦΩΝΟΣ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ ΑΓΙΟΤΑΦΙΤΟΥ"

9 13:30 **ΣΤΡΟΥΜΠΑΚΗΣ ΜΙΧΑΗΛ**

ΟΙ ΧΙΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΕΣ ΣΤΑ ΕΝΤΥΠΑ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΤΟΥ 19ΟΥ ΑΙΩΝΟΣ. ΨΗΦΙΔΕΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΨΑΛΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

10 14:00 **ΚΟΛΛΙΝΤΖΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ**

ΧΙΩΤΙΚΟ ΨΑΛΤΙΚΟ ΥΦΟΣ- ΕΞΗΓΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΤΥΠΕΣ ΜΕΛΟΠΟΙΗΣΕΙΣ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΑΝΟΙΞΑΝΤΑΡΙΩΝ

14:30 **ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ ΔΙΑΚΟΠΗ**

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 11η - Η ΨΑΛΤΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΣΤΑ ΕΠΤΑΝΗΣΑ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣ : ΜΙΧΑΛΗΣ ΣΤΡΟΥΜΠΑΚΗΣ

11 17:00 **ΜΑΡΙΝΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ**

Η ΙΔΙΟΜΟΡΦΗ ΠΟΛΥΦΩΝΙΚΗ ΜΟΡΦΗ ΤΗΣ ΖΑΚΥΝΘΙΝΗΣ ΨΑΛΤΙΚΗΣ

12 17:30 **ΖΑΦΕΙΡΗΣ ΠΑΝΤΕΛΗΜΩΝ**

ΠΟΛΥΦΩΝΙΚΗ ΨΑΛΤΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ: ΑΠΟ ΤΟ ΧΘΕΣ ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΑ

13 18:00 **ΣΙΑΧΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ**

ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

18:30 **ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ**

ΣΥΝΕΔΡΙΑ 12η - Η ΨΑΛΤΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΣΤΗΝ ΗΠΕΙΡΟ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣ : ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΑΝΔΡΙΚΟΣ

14 18:45 **ΚΩΝΣΤΑΝΤΗΣ π. ΣΠΥΡΙΔΩΝ**

Η ΙΔΙΟΥΤΥΠΗ ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΟΥ ΥΨΩΜΑΤΟΣ ΕΠΙ ΤΗ ΟΝΟΜΑΣΤΙΚΗ ΕΟΡΤΗ ΠΙΣΤΟΥ ΩΣ ΤΟΠΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΣΤΗΝ ΗΠΕΙΡΟ

15 19:15 **ΣΑΚΚΑΣ ΚΛΕΑΡΧΟΣ**

ΠΕΤΡΟΣ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΗΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ (ΑΡΧΕΣ 19ΟΥ ΑΙΩΝΑ-1862 ΠΕΡΙΠΟΥ)

16 19:45 **ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ π. ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ**

Η ΑΡΧΕΓΟΝΗ ΔΟΝΗΣΗ ΣΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΓΙΓΝΕΣΘΑΙ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

17 20:15 **ΒΑΝΕΥ JORDAN**

Η ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΜΕΛΟΥΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ «ΕΛΕΝΑ» (ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ)

20:45

ΣΥΝΟΨΗ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΩΝ - ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ - ΚΛΕΙΣΙΜΟ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

21:00 **ΛΗΞΗ Γ΄ ΗΜΕΡΑΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ**

ΛΗΞΗ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Δ' Διεθνές Μουσικολογικό και Ίεροψαλτικό Συνέδριο του Τ.Ψ.Τ.Μ.

Κατὰ Τόπους Ψαλτικές Παραδόσεις

Ἐν παντὶ τόπῳ τῆς δεσποτείας αὐτοῦ εὐλόγει, ἡ ψυχὴ μου, τὸν Κύριον (Ψαλμ. ΡΒ')

Κυριακὴ 07 – Τρίτη 09 Φεβρουαρίου 2020

Διαδικτυακά

Ὁ Τομέας Ψαλτικῆς Τέχνης καὶ Μουσικολογίας τῆς Ἀκαδημίας Θεολογικῶν Σπουδῶν Βόλου διοργανῶνει στὸ Βόλο τοῦ Δ' Διεθνῆς Μουσικολογικό καὶ Ίεροψαλτικό Συνέδριο μὲ τίτλο, «Ἐν παντὶ τόπῳ τῆς δεσποτείας αὐτοῦ εὐλόγει, ἡ ψυχὴ μου, τὸν Κύριον» – Κατὰ Τόπους Ψαλτικές Παραδόσεις».

Ἡ Ψαλτικὴ Τέχνη, μιὰ μουσικὴ ἢ ὁποία σήμερα εἶναι γνωστὴ σὲ πολλὰ μέρη τῆς οἰκουμένης, κεντρίζει ὁλοένα καὶ περισσότερο τὴν προσοχὴ μουσικῶν, μουσικολόγων, λειτουργιολόγων, ιστορικῶν τῆς τέχνης, βυζαντινολόγων καὶ ἐρευνητῶν ἄλλων πεδίων.

Τὰ φαινόμενα τῆς διάδοσης τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης σὲ διάφορα μέρη τοῦ κόσμου καὶ οἱ πολλαπλὲς προσαρμογές τῆς σὲ ἄλλες γλώσσες, ποὺ ξεκίνησαν ἤδη κατὰ τὴν πρώτη χριστιανικὴ χιλιετία καὶ συνεχίζουν μέχρι τὴς μέρες μας, καθὼς καὶ οἱ μετέπειτα ἐξελίξεις καὶ ἐπεξεργασίες τῶν ψαλτικῶν ρεπερτορίων, δημιούργησαν μέσα στὸ διάβα τῶν αἰώνων ἕναν τεράστιο πολιτισμικὸ πλοῦτο ποὺ χρήζει ἀνανεωμένης ἐρευνας καὶ συστηματοποίησης.

Τὸ φετεινὸ Συνέδριο θὰ εἶναι ἀφιερωμένο στὸν Πρωτοψάλτη, μουσικοδιδάσκαλο, ἐρευνητὴ καὶ συγγραφέα Γεώργιο Ἰ. Χατζηθεοδώρου, ὁ ὁποῖος ἔχει τιμηθεῖ ἀπὸ τὴν Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ μὲ τὸ Ὄφφίκιο τοῦ Ἄρχοντος Μαΐστορος.

ΘΕΡΜΕΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ο Τομέας Ψ.Τ.Μ. τῆς Α.Θ.Σ.Β θέλει νὰ εὐχαριστήσῃ γιὰ τὴν ὑποστήριξη τοῦ Συνεδρίου:

- τὸν Πρόεδρο τοῦ Δ.Σ. τῆς Α.Θ.Σ.Β., Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Δημητριάδος καὶ Ἄλμυροῦ κ. Ἰγνάτιο,
 - τὸν Διευθυντὴ τῆς Ἀκαδημίας, Δρ. Παντελῆ Καλαϊτζίδη,
 - ὄλο το προσωπικὸ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Δημητριάδος καὶ τῆς Ἀκαδημίας Θεολογικῶν Σπουδῶν Βόλου καὶ ἰδιαίτερα τὴν Βαλίλα Γιαννουτάκη, τὴν Κλαίρη Νικολάου, τὸν Παναγιώτη Θεοδοσίου καὶ τὸν Φιλοκτῆμωνα Σταμόπουλο - Σαμαρά,
 - καὶ τὸ Γραφεῖο Τύπου καὶ τὸν Ραδιοφωνικὸ Σταθμὸ «Ὁρθόδοξη Μαρτυρία» τῆς Ι.Μ.Δ..
- Εὐχαριστίες πρέπει νὰ ἐκφραστοῦν καὶ πρὸς τὸ “*Xenia Palace Portarias Hotel*” [info@xeniaportarias.gr] καὶ ἰδιαίτερος στὸν *Reservations & F.O. Manager* κ. Απόστολο Πελαγιάδη, γιὰ τὴν ἀψογή συνεργασία μὲ τὸν Τ.Ψ.Τ.Μ., ἔστω καὶ ἂν δὲν εὐοδώθηκε ἡ διὰ ζώσης πραγματοποίηση τοῦ Συνεδρίου σὲ αὐτό.

Κ.Χ.Κ.

Τὴν Ἐπιστημονικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ Συνεδρίου ἀποτελοῦν οἱ κ.κ. Καθηγητές:

- *Μαρία Ἀλεξάνδρου (Α.Π.Θ.), Πρόεδρος*
- *Θωμᾶς Ἀποστολόπουλος (Ε.Κ.Π.Α.)*
- *Ἐμμανουὴλ Γιαννόπουλος (Α.Π.Θ.)*
- *Κωστῆς Δρυγιαννάκης (Τ.Ψ.Τ.Μ. τῆς Α.Θ.Σ.Β.)*
- *Κωνσταντῖνος Καραγκούνης (Α.Ε.Α.Α. καὶ Τ.Ψ.Τ.Μ. τῆς Α.Θ.Σ.Β.)*
- *Ἰωάννης Λιάκος (Α.Ε.Α.Β.Ι.)*
- *Μιχαὴλ Στρομπάκης (Π.Α.Ε.Α.Η.Κ.)*

ΜΑΡΙΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Η Μαρία Αλεξάνδρου γεννήθηκε στο Βουκουρέστι. Σπούδασε στη γενέτειρά της, στη Βόννη και στην Κοπεγχάγη, κοντά στον αείμνηστο καθηγητή J. Raasted, όπου και απέκτησε τον τίτλο *Candidata philosophiae* το 1996 στις Ελληνικές Μεσαιωνικές Σπουδές, με έμφαση στη βυζαντινή μουσική. Η διδακτορική της διατριβή ολοκληρώθηκε στο Πανεπιστήμιο της Κοπεγχάγης (2000) και αφορά την Παλαιογραφία Βυζαντινής Μουσικής. Ήταν υπότροφος της *Studienstiftung des Deutschen Volkes* και του Ιδρύματος *Alexander von Humboldt*. Από το 2002 διδάσκει διάφορα μαθήματα Βυζαντινής Μουσικής στο Τ.Μ.Σ. του Α.Π.Θ. (σήμερα ως αναπληρώτρια καθηγήτρια). Συμμετείχε σε πάνω από 70 συνέδρια και συνέγραψε 4 βιβλία και πάνω από 50 άρθρα, επίσης έδωσε πολλές διαλέξεις και *masterclasses* στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Είναι υπεύθυνη της Ομάδας Παλαιογραφίας Βυζαντινής Μουσικής «Χρυσορρήμων» του Τ.Μ.Σ. του Α.Π.Θ. και του Γυναικείου Βυζαντινού Χορού «Αγία Ανυσία» της Ε.Ε.Μ.Ε, καθώς και πρόεδρος της Ομάδας Μελέτης «Μουσική της Χριστιανικής Ανατολής» της *International Musicological Society*. Βλ. <https://repository.kallipos.gr/handle/11419/6487> και <https://www.auth.gr/video/25501>

ΨΑΛΤΙΚΗ ΕΙΣ ΠΑΝΤΑ ΤΑ ΕΘΝΗ

ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ ΓΙΑ ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΑΚΤΙΝΟΒΟΛΙΑΣ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΣΕ ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΚΑΙ ΠΑΡΟΝ

Μετά από μια γενική ιστορική και γεωγραφική επισκόπηση του φαινομένου της διάδοσης της Ψαλτικής Τέχνης σε διάφορους λαούς στο παρελθόν και το παρόν, θα επιχειρήσουμε μια μελέτη περίπτωσης γύρω από το πρόσωπο της Αγίας Παρασκευής της Επιβατηνής από την Θράκη του 11^{ου} αι., ακολουθώντας την πορεία του αγίου λειψάνου της στη Βουλγαρία, Σερβία, Κωνσταντινούπολη και Ρουμανία, συνοδευόμενη από ψαλτικές συνθέσεις στην σλαβική, ελληνική και ρουμανική γλώσσα. Ιδιαίτερα θα σταθούμε στο φαινόμενο της μεταλαμπάδευσης του καλοφωνικού ρεπερτορίου από την Ανατολική Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία προς τη μεσαιωνική Μολδαβία, την διάδοση συνθέσεων του Αγίου Ιωάννου του Κουκουζέλη στα μολδαβικά μοναστήρια και το καλοφωνικό μάθημα του Ευστάτιε, Πρωτοψάλτη της Πούτνας, εις τιμήν της Αγίας Παρασκευής της Επιβατηνής, με αρκτικό *ПРЪПОДОБНА МАТИ ДЪВО*, σε ήχο πλάγιο του δευτέρου, από το Ανθολόγιο του προαναφερθέντος πρωτοψάλτου, σήμερα χειρόγραφο του Κρατικού Ιστορικού Μουσείου στη Μόσχα, συλλογή *Sciukin 350* (έτ. 1511, πανομοιότυπη έκδοση των *Gh. Ciobanu, M. Ionescu, Gh. Ciobanu, Izvoare ale Muzicii Românești V, 1983*).

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

Ο Γρηγόριος Αναστασίου είναι επιστημονικός συνεργάτης στο Ίδρυμα Βυζαντινής Μουσικολογίας της Εκκλησίας της Ελλάδος, πτυχιούχος του Θεολογικού Τμήματος της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών και διδάκτωρ Βυζαντινής Μουσικολογίας στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αθηνών. Έχει Δίπλωμα Βυζαντινής Μουσικής από το Ωδείο Χαλκίδας και έχει εκπαιδευθεί στη Μηχανοργάνωση Ιστορικών Αρχείων και την Ηλεκτρονική Επεξεργασία Αρχαιακού Υλικού. Το θέμα της διδακτορικής διατριβής του, που εκπονήθηκε υπό την επίβλεψη του καθηγητού Γρηγορίου Στάθη και έχει εκδοθεί το 2005 από το Ίδρυμα Βυζαντινής Μουσικολογίας, είναι Τα Κρατήματα στην Ψαλτική Τέχνη. Γενικότερα, τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα στρέφονται σε θέματα Ιστορίας, Μορφολογίας και Ερμηνείας της Ψαλτικής Τέχνης, και εκδηλώνονται κυρίως με την συμμετοχή του σε τοπικά και διεθνή ψαλτικά και μουσικολογικά συνέδρια.

«... ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΝ ...ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΟΝ»:

ΨΑΛΤΙΚΗ ΙΧΝΗΛΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΧΑΛΚΙΔΑ ΜΕ ΟΔΗΓΟΥΣ ΑΓΝΩΣΤΑ ΜΕΧΡΙ ΤΩΡΑ ΜΟΥΣΙΚΑ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ

Ἡ κατὰ τ' ἄλλα ἱστορικὴ πόλις τῆς Χαλκίδας φαίνεται πὼς μέχρι τώρα δὲν ἔχει ἀναγνωρισμένο μερίδιο στὴν ἱστορία τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης. Κι ἴσως τὸ γεγονός αὐτὸ πρέπει νὰ θεωρεῖται ἀναμενόμενο δεδομένου τοῦ βενετσιάνικου παρελθόντος τῆς πόλης ἀπ' τὰ χρόνια ἤδη τοῦ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ καὶ τὴν ἐρήμωσή της τουλάχιστον ἀπὸ τὸν ἐλληνικὸ πληθυσμὸ ἀμέσως μετὰ τὴν ἄλωσή της ἀπὸ τὸν Μωάμεθ Πορθητὴ στὰ 1470. Θὰ πρεπε μᾶλλον νὰ μεταφυτευθεῖ στὸ μέρος ἡ ψαλτικὴ παράδοση. Ὁ ἱερεὺς Παῦλος Σκοπελίτης, μονάχα, μᾶς πληροφορεῖ στὸν κώδικα ΕΒΕ 902 γιὰ τὸ πέρασμά του ἀπ' τὴν Εὐρώπη, ὅπου «σπούδαζε» μαθητὲς κοντὰ στὸ γύρισμα τοῦ 17^{ου} στὸν 18^ο αἰ. Πέρα ἀπὸ αὐτὴν τὴν λιτὴ ἀναφορὰ δὲν εἶναι γνωστὰ ἄλλα τεκμήρια Ψαλτικῆς. Κατὰ τὴν τελευταία 30ετία, ὅμως, μᾶλλον τυχαῖα καὶ σὲ διαφορετικὲς χρονικὲς στιγμὲς, ἐπισημάναμε, μελετήσαμε ἢ καὶ ἀποκτήσαμε ἀξιόλογα μουσικὰ χειρόγραφα ποὺ ἐντοπίστηκαν σὲ ἰδιωτικὲς βιβλιοθῆκες στὴν πόλις τῆς Χαλκίδας καὶ χρονολογοῦνται ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ 17^{ου} ὡς τὰ μέσα τοῦ 20^{ου} αἰώνα. Ἀπὸ μόνη της ἡ ὑπαρξὴ τους στὴν Χαλκίδα συνιστᾷ τεκμήριο τῆς ψαλτικῆς ἱστορίας τῆς πόλης. Ὡστόσο, ἡ σπουδαιότητά τους σὲ πολλὲς περιπτώσεις συμβάλλει εὐρύτερα στὸν πλουτισμὸ τῶν γνώσεών μας γιὰ τὴν Ψαλτικὴ Τέχνη καθὼς ἀπαντοῦν σ' αὐτὰ ἐπώνυμοι καὶ σπουδαῖοι γραφεῖς, σημαντικὲς ἐνθυμήσεις καὶ ἐνδείξεις γιὰ πρόσωπα καὶ γεγονότα τῆς ψαλτικῆς ἱστορίας, ἀγνωστα ἀπὸ ἀλλοῦ μέλη ἐπιφανῶν μελουργῶν, ἀγνωστοὶ ἀπὸ ἀλλοῦ ἐξηγητὲς καὶ οἱ ἐξηγήσεις τους, ἀφανέρωτα μελοποιήματα Χαλκιδέων ψαλτῶν. Ἡ ἀνακοίνωση αὐτὴ ἔχει ὡς στόχο νὰ φανερώσει καὶ νὰ καταγράψει αὐτὰ τὰ μέχρι στιγμῆς ἀγνωστα μουσικὰ χειρόγραφα τῆς Χαλκίδας καὶ νὰ παρουσιάσει κατὰ τὸ δυνατόν συνοπτικῶς κι εὐμεθόδως τίς πληροφορίες ποὺ προκύπτουν ἀπὸ τὴν ἀναδίφησή τους.

ΝΙΚΟΣ ΑΝΔΡΙΚΟΣ

Ο Νίκος Ανδρικός είναι Επίκουρος Καθηγητής του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, έχει εκπονήσει στο ΤΜΣ του Ιονίου Πανεπιστημίου τη διδακτορική του διατριβή, με θέμα την Εκκλησιαστική μουσική της Σμύρνης στον 19^ο αιώνα. Από το 1999 έως το 2004 συμμετείχε στο επιστημονικό πρόγραμμα του Μανόλη Χατζηγιακουμή Μνημεία Εκκλησιαστικής Μουσικής, ενώ κατά την περίοδο 2004-2007 βρέθηκε στην Κωνσταντινούπολη ψάλλοντας επίσημα στον Πατριαρχικό ναό δίπλα στον ΑΠΜΧΕ Λεωνίδα Αστέρη. Κατά την περίοδο της παραμονής του στην Πόλη σπούδασε δίπλα στους εκπροσώπους της παλιάς γενιάς της Τουρκικής Ραδιοφωνίας πραγματοποιώντας συγχρόνως μουσικολογική έρευνα. Έχει εκδώσει δύο μονογραφίες, ενώ άρθρα του φιλοξενούνται σε Πρακτικά διεθνών συνεδρίων, επιστημονικά περιοδικά και συλλογικούς Τόμους. Τόσο η πρώτη του δισκογραφική δουλειά *Motivasyon* (2014) όσο και ο δεύτερός του δίσκος *SEDEF (KALAN MÜZİK, 2017)*, περιέχουν αποκλειστικά προσωπικές του συνθέσεις, ενώ έχει συνεργαστεί με καταξιωμένους καλλιτέχνες, δίνοντας συναυλίες (λάφτα, σάζι, ταμμπούρ, φωνή) σε Ελλάδα και εξωτερικό. Τα επιστημονικά του ενδιαφέροντα σχετίζονται με την μουσική παραγωγή στον αστικό χώρο κατά την υστεροθωμανική περίοδο, με τον προφορικό-ιδιωματικό χαρακτήρα της εκκλησιαστικής μουσικής, καθώς και με την μουσική θεωρία των τροπικών συστημάτων της Ανατολής.

ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΟΣ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟΣ ΙΔΙΩΜΑΤΙΣΜΟΣ.

ΟΙ ΗΧΟΓΡΑΦΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΟΥ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ ΜΙΧΑΗΛ ΚΑΡΥΚΑ (ΜΕΣΑ ΔΕΚΑΕΤΙΑΣ 1950-ΑΡΧΕΣ '60)

Η παρούσα ανακοίνωση αφορά στην ιστορική παρουσίαση και μουσικολογική- συστηματική ανάλυση ενός ευρύτατου *corpus* ηχητικών τεκμηρίων του Πρωτοψάλτη Μυτιλήνης Μιχαήλ Καρύκα (1908-1977). Ουσιαστικά πρόκειται για ηχογραφήσεις -σχεδόν στο σύνολό τους ζωντανές- οι οποίες προέρχονται από τέσσερα διαφορετικά αρχεία και αποτελούν καρπό πολυετούς (2004-2020) επιτόπιας έρευνας αναφορικά με την Εκκλησιαστική μουσική της Λέσβου στον 20^ο αιώνα. Σημαντικό μέρος δε των εν λόγω ζωντανών ηχογραφήσεων πραγματοποιήθηκαν το 1957, αποτελώντας κατ' αυτόν τον τρόπο ένα από τα παλαιότερα ηχητικά τεκμήρια Εκκλησιαστικής μουσικής από τον καθαυτό χώρο της επιτέλεσης. Στο παρόν άρθρο, μετά από μια σύντομη θεωρητική τοποθέτηση που αφορά σε ζητήματα μεθοδολογικά τα οποία σχετίζονται με την προφορική και τοπική ιστορία, την αξιοποίηση πηγών-τεκμηρίων, την προσέγγιση και καταγραφή πληροφορητών κατά τη διαδικασία της έρευνας πεδίου κ.ά, θα παρουσιασθεί το υλικό ανά θεματικές μετά από την αναγκαία διαδικασία ταυτοποίησης του ρεπερτορίου των ηχογραφήσεων. Στη συνέχεια, η όλη διαπραγμάτευση του θέματος θα ακολουθήσει τόσο την ανάλυση βάσει των εργαλείων της συστηματικής μουσικολογίας (υπεραναλυτικές καταγραφές, συγκριτικοί πίνακες, κ.ά) όσο και των αντίστοιχων που αφορούν μια περισσότερο υφολογικού-στυλιστικού αντίληψη και διαχείριση των τεκμηρίων. Με αφορμή το εν λόγω υλικό τίθενται προς συζήτηση ζητήματα που αφορούν στη σχέση προφορικότητας-κειμενικότητας στην Εκκλησιαστική μουσική, στον τοπικό ιδιωματισμό, στη διαχείριση του μουσικού έργου (*musical work*), στις επιμέρους «Σχολές», στη διαδικασία προφορικής διδασκαλίας-μετάδοσης, στον ρόλο των μουσικών δικτύων, κ.ά. Η ανάλυση των ηχογραφήσεων θα επικεντρωθεί σε ζητήματα τεχνικής και υφολογίας αναφορικά με τη διαστηματική διατύπωση, τη διαποίκιληση, την φωνητική εκφορά και τη ρυθμική διαχείριση. Όλα τα παραπάνω αφορούν στην- κατά το δυνατό- περιγραφική αποτύπωση-καταγραφή της ερμηνευτικής ιδιοτυπίας του Μιχαήλ Καρύκα αλλά και γενικότερα των ψαλτών της Λέσβου στα μέσα του 20^{ου} αιώνα. Τέλος, θα επιχειρηθεί η ανίχνευση της όποιας ιστορικής αλλά και αισθητικής σύνδεσης της τοπικής ερμηνευτικής πρακτικής με περιβάλλοντα τα οποία αναμφίβολα υπήρξαν κατά το παρελθόν μεγέθη πολιτισμικής αναφοράς.

π. ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

Ο π. Βασίλειος Αποστολίδης γεννήθηκε τό 1975 στό Άμβούργο τῆς Γερμανίας. Μεγάλωσε στή Θεσσαλονίκη, ὅπου καί ὀλοκλήρωσε τίς ἐγκύκλιες σπουδές του στή Στοιχειώδη καί Μέση Ἐκπαίδευση. Ἀκολουθῶς, σπούδασε Φωτογραφία στή σχολή φωτογραφίας *European Studies of Photography*. Τό 2002 ἔλαβε τόν πρῶτο βαθμό τῆς Ἱερωσύνης ὑπό τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου Νεαπόλεως καί Σταυρουπόλεως κυροῦ Διονυσίου. Ὑπηρέτησε ὡς Διάκονος στόν Καθηδρικό Ναό Τιμίου Προδρόμου Νεαπόλεως ἕως τό 2004, ὅπου καί ἔλαβε τόν δεύτερο βαθμό τῆς Ἱερωσύνης. Κατά τά ἔτη 2004-2012 ὑπηρέτησε ὡς Ἐφημέριος στόν Ἱερό Ναό Ἁγίου Ἰωάννου Θεολόγου Μετεώρων Θεσσαλονίκης. Τό 2012 μετατέθηκε οἰκιοθελῶς στήν Ἱερά Μητρόπολη Ἐδέσσης, Πέλλης καί Ἀλμωπίας καί διορίσθηκε Προϊστάμενος στόν Ἱερό Ναό Ἁγίου Ἀθανασίου Ἀψάλου, ὅπου καί ὑπηρετεῖ μέχρι σήμερα. Τό 2006 κατέστη διπλωματοῦχος Βυζαντινῆς Μουσικῆς ἀπό τή Σχολή Βυζαντινῆς Μουσικῆς Πιερίας «Ἵσος Διονύσιος ὁ ἐν Ὀλύμπῳ», μέ καθηγητή τόν κ. Ἰωάννη Παπαχρόνη καί μέ βαθμό Ἄριστα. Εἶναι ἀπόφοιτος τοῦ Τμήματος Ἱερατικῶν καί Θεολογικῶν Σπουδῶν τῆς Ἀνωτάτης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκαδημίας Θεσσαλονίκης, μέ βαθμό Ἄριστα, καί τοῦ τμήματος Μεταπτυχιακῆς Ἐπιμόρφωσης Ἐκκλησιαστικῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς τοῦ Ὁδείου Ἀθηνῶν. Τό 2013 ἔλαβε Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Εἰδίκευσης στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησιαστική Μουσική-Διεύθυνση Χορωδίας, ἀπό τήν Ἀκαδημία Μουσικῆς καί Εἰκαστικῶν Τεχνῶν Φιλιππουπόλεως, μέ βαθμό Ἄριστα. Στίς 18 Δεκεμβρίου 2019, κατά τή Γενική Συνέλευση τοῦ Τμήματος Μουσικῆς Ἐπιστήμης καί Τέχνης τοῦ Πανεπιστημίου Μακεδονίας, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Καθηγητοῦ Γεωργίου Βράνου, ἀναγορεύθηκε Διδάκτορας τοῦ Πανεπιστημίου Μακεδονίας μέ βαθμό Ἄριστα. Εἶναι γνώστης τῆς Ἀγγλικῆς Γλώσσας καί εφαρμογῶν πληροφορικῆς. Ἀπό τό 2006 ἀσχολεῖται μέ τήν ἔρευνα, τή μελέτη καί τή διδασκαλία τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς.

**Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΗ ΧΡΥΣΑΝΘΟΥ ΘΕΟΔΟΣΟΠΟΥΛΟΥ ΣΤΗΝ ΨΑΛΤΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ.
ΕΥΣΥΝΟΙΠΤΗ ΙΣΤΟΡΙΚΟ-ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ**

Υπό το πρίσμα τῆς μελέτης καί τῆς καταγραφῆς τῆς τοπικῆς ἐκκλησιαστικῆς ιστορίας, ἡ οποία ἀποτελεῖ ἀναμφισβήτητα σημαντικότερο κεφάλαιο στή σύνολη ιστορία τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας καί μέσα ἀπό ἀνέκδοτο ἀρχεῖο υλικό, παρουσιάζονται στοιχεῖα που ἀφοροῦν τόσο στήν προσωπογραφία, ὅσο καί στο μελοποιητικό ἔργο, ἐνός ἐκ των κορυφαίων ἐκφραστῶν τῆς ψαλτικῆς παράδοσης που ἀνάλωσαν τή ζωή τους στή διακονία τῆς Ἐκκλησίας καί ἐπισφράγισαν μέ τήν παρουσία τους στο ἀναλόγιο τῆ διδασκαλία καί διάδοση τῆς ψαλτικῆς τέχνης. Ἰδιαιτέρως δε για τήν ἀνάδειξη τοῦ μελοποιητικῆς του συγγραφέως, θα ἐπιχειρηθεῖ μέ ἕναν προτεινόμενο τρόπο, νά περιγραφεῖ σε ἐπιλεγμένα μέλη, ἡ κίνηση που ἀκολουθεῖ ἡ φωνή κατά τήν ἐκτέλεση των ποικιλμάτων, τα οποία ἀναλύουν τίς συνοπτικές θέσεις των χαρακτήρων. Με ἐπιπλέον ἀναγωγή τῆς ἐρμηνείας των συγκεκριμένων θέσεων στήν ποιότητα που περιγράφει ὁ Χρῦσανθος ὁ ἐκ Μαδύτων στο Μεγάλο του Θεωρητικό (Τεργέστη 1832), καθώς καί ἄλλοι θεωρητικοί τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς, δύνανται νά ἐξιχιαστοῦν καί νά προσεγγιστοῦν οἱ ἐξηγήσεις ποιοτικῶν, ποσοτικῶν καί χρονικῶν χαρακτήρων σε ἐπιλεγμένες καταγραφές τῆς μελοποιίας ἀπό τα μέσα του 18^{ου} ἕως τόν 20^ο αἰῶνα. Σκοπός τῆς ἐν λόγῳ εἰσῆγησης, εἶναι ἡ ἀνάδειξη τῆς ψαλτικῆς προσωπικότητας τοῦ αἰμνήστου Πρωτοψάλτη τῆς Ἀγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως, καθώς μέσα ἀπό τήν ἐρμηνευτική ἀπόδοση των μουσικῶν του καταγραφῶν, ἔθεσε τήν προσωπική του σφραγίδα καταφέροντας νά ἐπηρεάσει τους μεταγενέστερους μελοποιούς καί ψάλτες καί νά συμβάλει ουσιαστικά στή διαμόρφωση τῆς ψαλτικῆς παράδοσης τῆς Θεσσαλονίκης.

ΘΩΜΑΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΣ

Ο Θωμάς Αποστολόπουλος είναι Αναπληρωτής Καθηγητής στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αθηνών, στο οποίο και υπηρετεί από τον Ιανουάριο του 2011 με γνωστικό αντικείμενο «Βυζαντινή Μουσική και μουσικές παραδόσεις της Ανατολικής Μεσογείου». Γεννήθηκε το 1963 στα Ριζώματα Ημαθίας. Έχει πτυχίο Νομικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (1985) και Μεταπτυχιακό τίτλο στον Τομέα Ιστορίας, Φιλοσοφίας και Κοινωνιολογίας του Δικαίου (ΑΠΘ 1990). Έχει Πτυχίο (1984) και Δίπλωμα Βυζαντινής Μουσικής (1992). Είναι διδάκτωρ του τμ. Μουσικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αθηνών (1997). Έχει διδάξει σε Μουσικά Σχολεία, στην σχολή παραδοσιακής μουσικής «Εν Χορδαίς», στο Τμήμα Μουσικής και Επιστήμης και Τέχνης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας και σε πολλές άλλες περιπτώσεις σεμιναρίων σε Ωδεία, Σχολές Βυζαντινής Μουσικής και Παιδαγωγικής Επιμόρφωσης Καθηγητών Μέσης Εκπαίδευσης (ΠΕΚ). Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα, όπως ανατανακλώνται και στο επιστημονικό του έργο αφορούν την Ψαλτική, την Ελληνική Δημοτική Μουσική, τη Λόγια Μουσική της Κωνσταντινούπολης, την ελληνική οργανολογία, καταγραφές κοσμικού ρεπερτορίου με Παρασημαντική, γενικότερες καταγραφές δημώδους παράδοσης, σχέσεις της Ψαλτικής με τις συγγενείς παραδόσεις της Ανατολικής Μεσογείου, δισκογραφικές επιμέλειες και κυρίως το θέμα της ελληνικής μουσικής θεωρίας και τον τομέα των Εξηγήσεων έργων Ψαλτικής αλλά και κοσμικής Μουσικής από τα χειρόγραφα της Παλαιάς Μεθόδου Βυζαντινής Παρασημαντικής στη Νέα Μέθοδο.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΣΤΗ ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΨΑΛΤΙΚΗΣ

«Έχουν κατά καιρούς διατυπωθεί πολλές απόψεις για την καταγωγή της Ψαλτικής. Η κυριαρχούσα άποψη είναι πως η Ψαλτική έχει ελληνική καταγωγή. Η Θεωρία της Ψαλτικής αποτελεί ένα πεδίο όπου ανιχνεύονται μερικά από τα πιο χαρακτηριστικά τεχνικά στοιχεία που στηρίζουν αυτή την άποψη. Η χρήση της αρχαίας ελληνικής ορολογίας, ειδικές λεπτομέρειες στην αντίληψη της τροπικότητας, η χρήση ποικιλίας των διαστημάτων, και γενικά η όλη δομή του θεωρητικού της συστήματος οδηγούν στο συμπέρασμα πως η Ψαλτική κληρονομεί ως γνήσιος διάδοχος πάμπολλα στοιχεία της αρχαίας ελληνικής μουσικής σε μια μακραίωνη διαμόρφωση και τα διασώζει μέχρι τις μέρες μας. Πέρα από τα μείζονα γνωστά ελληνικά χαρακτηριστικά, όπως η χρήση της ελληνικής γλώσσας, η ετεροφωνία, τα σημειογραφικά δεδομένα και οι γενικότερες αισθητικές και μορφολογικές αρχές της ελληνικής μουσικής παράδοσης, στην παρουσίαση αυτή συγκεντρώνονται μερικές ειδικότερες επισημάνσεις για επί μέρους στοιχεία της Θεωρίας της Ψαλτικής που ενισχύουν ακριβώς την θεώρηση της Ψαλτικής ως ελληνικής τέχνης».

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

Ο Εμμανουήλ Γιαννόπουλος είναι επίκουρος καθηγητής του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του ΑΠΘ στο γνωστικό αντικείμενο της Βυζαντινής Μουσικολογίας. Είναι συγγραφέας πολλών βιβλίων, επιστημονικών άρθρων, καταλόγων ψαλτικών χειρογράφων, καθώς και τακτικός ομιλητής σε διεθνή συνέδρια, σεμινάρια, μαθήματα στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Η επιστημονική, διδακτική, ψαλτική και ποικίλη άλλη δραστηριότητά του επικεντρώνεται σε θέματα έρευνας των πρωτογενών πηγών (της χειρόγραφης μουσικής παράδοσης), κριτικής έκδοσης θεωρητικών, μουσικολογικών και μουσικών βιβλίων, διδασκαλίας της ψαλτικής, σχέσης λόγου και μέλους, κ.ά. και περιγράφεται αναλυτικά στην προσωπική του ιστοσελίδα: <http://users.auth.gr/mangian>

ΦΟΡΕΙΣ ΤΗΣ ΨΑΛΤΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΣΤΗΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΤΟΥ 18^{ΟΥ} ΑΙΩΝΑ

Σε όλη την διάρκεια του 18ου αιώνα παρατηρείται η σημαντική δράση μουσικών κωδικογράφων, διδασκάλων της ψαλτικής και μελοποιών στην Κεντρική Μακεδονία και τις όμορες περιοχές. Με βάση το έργο τους, είναι φανερό ότι πρόκειται για εξέχουσες προσωπικότητες οι οποίες δημιουργούν σε επίπεδο μουσικό, εκπαιδευτικό, εκκλησιαστικό και πολιτιστικό. Στην παρούσα εισήγηση θα παρουσιαστούν αυτές οι μορφές και τα ψαλτικά τους έργα, με επιμέρους αναλύσεις και λεπτομέρειες.

ΧΡΙΣΤΟΣ ΔΑΛΚΟΣ

Ο Χρίστος Δάλκος γεννήθηκε τὸ 1951 στὰ Τρόπαια (πρώην Βερβίτσα) Ἀρκαδίας καὶ ζῆ στὸ Αἰγάλεω. Πτυχιούχος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ ΕΚΠΑ, καθηγητῆς στὴν Μέση Ἐκπαίδευση, συνταξιούχος πλέον, παντρεμένος μὲ δύο παιδιά, ἔξακολουθεῖ νὰ ἀσχολῆται μὲ θέματα γλώσσας, καὶ εἰδικότερα μὲ τὴν λεγόμενη «προελληνική» καὶ τὶς σχέσεις της μὲ τὴν νέα ἑλληνική, καθὼς καὶ μὲ τὴν «ἐνδοσυγκριτική» διερεύνηση τῆς γλώσσας. Ἔχει συμμετάσχει σὲ διάφορα συνέδρια, ἔχει δημοσιεύσει ἄρθρα ἀναφερόμενα σὲ ζητήματα γλώσσας, λογοτεχνίας καὶ ἐκπαίδευσης, καθὼς καὶ ποιήματα, διηγήματα ἢ νουβέλες. Εἶναι διδάκτωρ τοῦ τμήματος Ἑπικοινωνίας, ΜΜΕ καὶ Πολιτισμοῦ τοῦ Παντείου Πανεπιστημίου. Κατὰ τὴν διάρκεια τῆς ἀπόσπασής του στὸ Κέντρο Ἐρεύνης Νεοελληνικῶν Διαλέκτων καὶ Ἰδιωμάτων τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν συμμετέσχε στὴν ἠλεκτρονικὴ καταγραφὴ λημμάτων τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ καὶ προέβη στὴν συλλογὴ γλωσσικοῦ ὕλικου ἀπὸ τὴν Ἀρκαδίαν καὶ τὴν Κύθνο. Ἔχει ἐκδώσει τὰ ἔργα: Μικρὲς βιομηχανικὲς τραγωδίαι, Διηγήματα, ἐκδ. Ρίγα, Ἀθήνα 1987, Συντακτικὸ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς σὲ κωμικογραφήματα, ἐκδ. Δίαυλος, Ἀθήνα 1994, Τὰ ἰδεολογήματα τῆς νέας γλωσσολογίας (ὅπως τὰ εἶδε ἓνας ἐκπαιδευτικὸς), ἐκδ. Δίαυλος, Ἀθήνα 1994, *Ignotus Animus*: Ὁ τούριος καθηγητῆς, γλωσσολογικὸ παραμῦθι, ἐκδ. Δίαυλος, Ἀθήνα 1995, Τὸ μικρὸ εἶναι μεγάλο, ἀστυνομικὴ νουβέλα, ἐκδ. Δίαυλος, Ἀθήνα 1996, Νευρόσπαστο τηλεχειριστηρίου, ποίηση, περ. Πλανόδιον 2007, Ἡ παλαιότητα τῆς νέας ἑλληνικῆς, ἐκδ. Μελάρι, Ἀθήνα 2011, Μελανθῶ, νουβέλα, ἐκδ. Μελάρι, Ἀθήνα 2016, Γλωσσικὴ διδασκαλία: Μήπως ἦρθε καιρὸς νὰ διορθώσουμε τὰ λάθη μας; ἐκδ. Παρασκήνιο, Ἀθήνα 2019, Τὰ δῖλογα, ποίηση, ἐκδ. Μελάρι, 2020. Ἔχει ἐπίσης ἀσχοληθῆ μὲ τὴν διδασκαλία τῆς γλώσσας μὲσφ τῆς μουσικῆς, ἔχει γράψει τραγούδια καὶ ἔχει μελοποιήσει ἀρχαία καὶ νέα ἑλληνικὴ ποίηση.

ΟΙ ΚΑΤΑ ΤΟΠΟΥΣ ΕΚΔΟΧΕΣ ΤΗΣ «ΔΑΥΪΤΙΚΗΣ ΜΕΛΩΔΙΑΣ»

Ἡ παροῦσα ἀνακοίνωση ἐκκινεῖ ἀπὸ τὴν διαπίστωση ὅτι τὸ βυζαντινὸ μέλος ἔχει κατὰ κανόνα τὴν τάση νὰ ἐκφέρῃ τὴν τονιζόμενη συλλαβὴ τῶν λέξεων μὲ ἀνάβαση τῆς φωνῆς, τὴν ὥρα πού οἱ ἄτονες συλλαβὲς ἐκφέρονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μὲ κατάβαση ἢ ἰσοτονία (βλ. Χρίστος καὶ Γιῶργος Δάλκος, «Ἡ συμπόρευση τοῦ βυζαντινοῦ μέλους μὲ τὸν τονισμό», περ. Τὸ κοινὸν τῶν ὡραίων τεχνῶν, τχ. 9). Ἀπὸ ἐδῶ πηγάζει καὶ ἡ θεώρηση τοῦ βυζαντινοῦ μέλους ὡς κατὰ τόπους ἐξέλιξης καὶ μελικῆς ἀνάπτυξης τῆς κατὰ τὸν Μέγαν Ἀθανάσιο «ἐμμελοῦς» ἀναγνώσεως. Ἡ συνύπαρξη στὴν ὀρθόδοξη λατρεία ἐμμελοῦς ἀναγνώσεως καὶ μέλους δὲν ἀναιρεῖ τὴν ὑπόθεση ὅτι τὸ δεύτερο ἀπετέλεσε μετεξέλιξη τῆς πρώτης, κάτι πού ἡ «ἐνδοσυγκριτικὴ» μεθοδολογία διαπιστώνει καὶ στὴν περίπτωσι τῶν γλωσσικῶν ἐξελίξεων: ἡ συνύπαρξη π.χ. τῶν «θέλω νὰ» καὶ «θα» στὸ πλαίσιο μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς γλώσσας δὲν ἀναιρεῖ τὸ ἀδιαμφισβήτητο γεγονός ὅτι τὸ δεύτερο ἀπετέλεσε ἐξέλιξη τοῦ πρώτου. Δεδομένης τῆς συμπόρευσης τοῦ βυζαντινοῦ μέλους μὲ τὴν -προσιδιάζουσα στὴν «νεοελληνική» γλώσσα- τονικὴ ἐκφορὰ τοῦ λόγου, καὶ ὄχι μὲ τὴν προσωδιακὴ / «ἀρχαιοελληνική», δὲν θὰ ἦταν ὑπερβολὴ νὰ συμπεράνουμε ὅτι τὸ βυζαντινὸ μέλος ὑπῆρξε πρώιμος πολιτισμικὸς καρπὸς τοῦ νεώτερου ἑλληνισμοῦ.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΔΙΑΦΩΝΙΔΗΣ

Είμαι απόφοιτος της Ανωτάτης Εκκλησιαστικής Ακαδημίας Θεσσαλονίκης του Προγράμματος Ιερατικών Σπουδών (πτυχίο το 2020 με Άριστα) και πτυχιακή εργασία «Η αγιορειτική ψαλτική παράδοση του α' μισού του 19ου αιώνα μέσα από το έργο των αγιορειτών Ματθαίου Βατοπαιδινού, Ιωάσαφ Διονυσιάτη και Νικολάου Δοχειαρίτη - Το παράδειγμα του Δοξασταρίου του Ιακώβου Πρωτοψάλτη». Προπτυχιακός φοιτητής του εξ αποστάσεως προγράμματος του Ευρωπαϊκού Πανεπιστημίου Κύπρου «Βυζαντινή Μουσική – Ψαλτική Τέχνη» (δευτεροετής) και μεταπτυχιακός φοιτητής στο πρόγραμμα «Σπουδές στην Τοπική Ιστορία - Διεπιστημονικές Προσεγγίσεις» του Τμήματος Ιστορίας και Εθνολογίας του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης. Διπλωματούχος Βυζαντινής Μουσικής (2013 με Άριστα) από την Σχολή Βυζαντινής Μουσικής της Ιεράς Μητροπόλεως Μαντινείας και Κυνουρίας με καθηγητή τον κ. Βασίλειο Γεωργαρά και μέλη της Επιτροπής τους: (†)Λυκούργο Αγγελόπουλο, Κωνσταντίνο Αγγελίδη, Γεώργιο Κωνσταντίνου και Δημήτριο Ζαϊτίδη, παρουσιάζοντας πέρα και την εργασία «Η μουσική έκφραση μέσα από την χειρόγραφο και έντυπη παράδοση του αργού “Χριστός Ανέστη” κατά τον 19ο και 20ό αι.». Από το 2012 διακονώ ως Λαμπαδάριος του Μητροπολιτικού Ναού Τιμίου Προδρόμου Ξάνθης. Επί μία δεκαετία (1998-2009) εργάστηκα στην Γραμματεία και την βιβλιοθήκη της Ιεράς Μονής Βατοπεδίου Αγίου Όρους, όπου, πέρα από την καθημερινή ενασχόληση με την λειτουργική ζωή και την ψαλτική τέχνη, ασχολήθηκα παλαιογραφικά με το αρχείο και τα μουσικά χειρόγραφα (μεταγραφές, καταλογογράφηση), με τις μουσικές εκδόσεις, στις οποίες είχα την επιμέλεια και συγγραφή κειμένων, και την συγγραφή της βιογραφίας Χρυσάνθου του εκ Μαδύτου στην κριτική έκδοση του Γεωργίου Κωνσταντίνου «Θεωρητικόν Μέγα της Μουσικής» (2007).

ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΨΑΛΤΙΚΑ ΕΝΤΥΠΙΑ... ΑΥΘΕΝΤΙΕΣ; ΤΟ ΔΟΞΑΣΤΑΡΙΟ ΤΟΥ ΙΑΚΩΒΟΥ ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΟΥ ΜΕ ΜΙΑ ΚΡΙΤΙΚΗ ΜΑΤΙΑ

Τα πρώτα έντυπα ψαλτικά βιβλία, σπάνια και σημαντικά 200 έτη μετά την εμφάνισή τους, αποτελούν σημεία αναφοράς για την μεταγραφή του βασικού ρεπερτορίου στην Νέα Γραφή. Μια αντιπαραβολή με τα χειρόγραφα της ίδιας περιόδου, και κυρίως με τις αυτόγραφες εξηγήσεις των Γρηγορίου και Χουρμουζίου, αποδεικνύει διαφορές ανάμεσα στο χειρόγραφο και το έντυπο, εγείροντας ερωτήματα σχετικά με το κείμενο που χρησιμοποιήθηκε για την έκδοση, τον ρόλο του επιμελητή-επιστάτη της εκδόσεως και την σχέση του συνθέτη-εξηγητή με το εκδοθέν έργο. Για το Δοξαστάριο του Ιακώβου (Κων/πολη, 1836), πέρα από το αυτόγραφο του Χουρμουζίου για τον πρώτο τόμο (Ιβήρων 2007, έτ. 1827), έχουμε στην διάθεσή μας καταγραφές των τριών γνωστών αγιορειτών εξηγητών (Νικολάου Δοχειαρίτου, Ματθαίου Βατοπαιδινού και Ιωάσαφ Διονυσιάτου), καθώς και άλλες καταγραφές των ετών εγγύς της Νέας Μεθόδου (π.χ. Ολυμπιωτίσσης 214, έτ. 1828). Η σύγκριση αναδεικνύει διάφορα ερμηνευτικά ποικίλματα που καταγράφονται ή όχι στην μελωδία, διαφορές στην σήμανση των φθωρών και των μαρτυριών, στην μουσική ορθογραφία, ενίοτε και στους χρόνους. Στην παρούσα εισήγηση θα επιχειρηθεί μία πρώτη προσέγγιση στα ανωτέρω ζητήματα μέσα από τα δοξαστικά του πλαγίου δευτέρου, που είναι και τα περισσότερα στο Δοξαστάριο του Ιακώβου. Στόχος της παρουσίασης δεν είναι ασφαλώς η ακύρωση της σπουδαιότητας των πρώτων ψαλτικών εντύπων, αλλά η κατάδειξη της ανάγκης για κριτική προσέγγιση μακριά από δογματισμούς και η εξαγωγή συμπερασμάτων μέσα από την διεξοδική σύγκριση των πηγών. Ενδεχομένως και μια νέα “κριτική” έκδοση για το σπουδαίο αυτό ψαλτικό έργο.

ΚΩΣΤΗΣ ΔΡΥΤΙΑΝΑΚΗΣ

Ο Κωστής Δρυτιανάκης γεννήθηκε στο Βόλο το 1965. Σπούδασε Φυσική (Α.Π.Θ.) και έκανε μεταπτυχιακό στην Κοινωνική Ανθρωπολογία (Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας). Ασχολείται με τη μουσική, αγαπά τα σκυλιά, συλλέγει κεραμικά, μαγειρεύει μακαρονάδες. Είναι δραστήριος ως συνθέτης και παραγωγός δίσκων από το 1987. Είναι συνεργάτης της Ακαδημίας Θεολογικών Σπουδών Βόλου και, κάπως ιδιαίτερα, του Τομέα Ψαλτικής και Μουσικολογίας.

ΤΟΠΙΚΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΟΜΟΙΟΓΕΝΕΙΕΣ: ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΗ ΚΑΙ ΤΙΣ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΨΑΛΤΙΚΗΣ

Υπάρχουν τελικά «τοπικές» ψαλτικές παραδόσεις στον χώρο της λεγόμενης βυζαντινής ψαλτικής; Ή μήπως υπάρχει ένα κεντρικά καθορισμένο μουσικό σώμα, από το οποίο είναι καλό να αποφεύγεται οποιαδήποτε απόκλιση; Πότε η τοπική ιδιαιτερότητα παύει να υφίσταται ως τέτοια, και αυτονομείται σε ένα νέο μουσικό είδος; Η εικόνα της ομοιομορφίας που βλέπουμε στην βυζαντινή ψαλτική σήμερα είναι μια εικόνα που μεταφέρεται μέσα στους αιώνες, ή παλαιότερα οι ελευθερίες που επιτρέπονταν (ή ίσως επιβάλλονταν από τις συνθήκες) στους ερμηνευτές ήταν πολύ μεγαλύτερες; Μήπως οι ελευθερίες αυτές έχουν συνειδητά ή υποσυνείδητα καταστρατηγηθεί με την έλευση των νεώτερων τεχνολογιών, όπως η μουσική τυπογραφία, τα μέσα ηχογράφησης και μαζικής ενημέρωσης και, εν τέλει, το διαδίκτυο; Μήπως η τυποποίηση της μουσικής γραφής που επήλθε με την τυπογραφία και η συστηματικοποίηση της διδασκαλίας που κατέστη δυνατή μέσα σε πλαίσια εθνικής κυριαρχίας διαμόρφωσαν μια ομοιογενή εικόνα νέου τύπου, αφήνοντας ελάχιστα περιθώρια στις τοπικότητες και καλλιεργώντας μια ρητορική ορθού και λάθους που παλαιότερα ήταν απλά θέμα προτιμήσεων; Μήπως η προφορική μετάδοση της ψαλτικής γνώσης, που αποτελούσε τον κανόνα ως τα μέσα του 20^{ου} αιώνα, διασφάλιζε τοπικές ιδιαιτερότητες που οι κάθε είδους γραπτές μαρτυρίες (σημειογραφικές ή ηχητικές) τείνουν να εξοβελίσουν; Μήπως τελικώς και η μνήμη λειτουργεί, συνειδητά ή υποσυνείδητα, ως ένα επιλεκτικό εργαλείο που διαμορφώνεται από το εκάστοτε παρόν; Τέτοια ερωτήματα θα προσπαθήσει να θέσει, χωρίς να φιλοδοξεί να τα απαντήσει, η προκείμενη εισήγηση.

ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ ΖΑΦΕΙΡΗΣ

Ο Παντελεήμων Ζαφείρης ασχολείται με την βυζαντινή μουσική και τα ανώτερα θεωρητικά της μουσικής. Απέκτησε το βασικό του πτυχίο από το τμήμα μουσικών σπουδών του Ιονίου Πανεπιστημίου στην κατεύθυνση Μουσικές επιστήμες ενώ το μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης στο *Advanced Music Studies MIAM* στο Πολυτεχνείο της Κωνσταντινούπολης στο τομέα της Εθνομουσικολογίας. Από το 2015 εκπονεί την διδακτορική του διατριβή στο τμήμα μουσικών σπουδών του Πανεπιστημίου Αθηνών στο τομέα της Βυζαντινής μουσικολογίας.

ΠΟΛΥΦΩΝΙΚΗ ΨΑΛΤΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ: ΑΠΟ ΤΟ ΧΘΕΣ ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΑ. Η ΨΑΛΤΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΕΙΤΑΙ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΕΝΑ ΣΜΙΛΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΟΠΙΚΟΥ ΙΔΙΩΜΑΤΟΣ ΨΑΛΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΦΡΑΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΥΑΡΕΣΚΕΙΑΣ ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΝ ΣΤΟ ΡΟΛΟ ΤΟΥ ΑΚΡΟΑΤΗ – ΠΡΟΣΕΥΧΟΜΕΝΟΥ.

Στην Κέρκυρα, η ψαλτική παράδοση συνιστά ένα ξεχωριστό ιδίωμα από τον υπόλοιπο ελλαδικό χώρο καθώς δίνεται η αίσθηση της πλήρης απομάκρυνσης από το κλασικό παράδειγμα της βυζαντινής μουσικής οκταηχίας. Μέσα από βιβλιογραφικές πηγές αλλά και έρευνα πεδίου, δίνεται η δυνατότητα της περιγραφής των χαρακτηριστικών αυτής της τόσο ξεχωριστής ψαλτικής παράδοσης. Στην παρούσα ανακοίνωση γίνεται μια σύντομη ιστορική αναδρομή της δημιουργίας και της εξέλιξης του κερκυραϊκού ψαλτικού ιδιώματος, καθώς δίνεται η απάντηση σε καίρια ερωτήματα για την πολυφωνική προέλευση και τα κύρια στοιχεία προέλευσης.

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να αναδειχθούν άγνωστα ιστορικά στοιχεία για την προέλευση, τα σημερινά δεδομένα και την υπάρχουσα κατάσταση αυτής της παράδοσης. Ξεχωριστό σημείο στην εργασία αποτελεί η ενότητα που παρουσιάζει και αναλύει την συμβολή της ψαλτικής παράδοσης της Κέρκυρας στην εν γένει μουσική κουλτούρα και τον χαρακτηριστικό μουσικό πολιτισμό του νησιού.

ΣΥΜΕΩΝ ΚΑΝΑΚΗΣ

Ο Συμεών Κανάκης γεννήθηκε στην Καβάλλα το 1990. Το 1999 ξεκίνησε την εκμάθηση της ψαλτικής. Την ίδια περίοδο άρχισε την εκμάθηση ακκορντεόν και θεωρητικών της δυτικής μουσικής. Το 2009 έλαβε Δίπλωμα Ψαλτικής. Το 2012 απεφοίτησε από το προπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών του Τμήματος Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας στην ειδίκευση Ερμηνεία και Εκτέλεση Ψαλτικής. Το 2015 απεφοίτησε από το μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών του Τμήματος Κοινωνικής και Ποιμαντικής Θεολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, στον τομέα Λειτουργικής, Χριστιανικής Αρχαιολογίας και Τέχνης, στην ειδίκευση Βυζαντινής Μουσικολογίας-Υμνολογίας. Το 2007 υπηρετεί ως ιεροψάλτης στον Ι.Μ. Ναό Ελευθεροπόλεως, το 2008 έως το 2018 στην Ι.Π.Σ. Μονή Βλατάδων, όπου και δίδαξε εκκλησιαστική μουσική, ενώ το 2019 στον Ι.Ν. Ευαγγελισμού της Θεοτόκου Πάτμου. Από το 2015, είναι υποψήφιος διδάκτορας του Τμήματος Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας στην ειδίκευση Ερμηνεία και Εκτέλεση Ψαλτικής. Από το 2017 διδάσκει ως αναπληρωτής εκπαιδευτικός μουσική και ψαλτική σε εκκλησιαστικά και μουσικά σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, στην Ξάνθη και στην Πάτμο.

Η ΧΩΡΩΔΙΑΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΣΤΟΥΣ ΧΟΡΟΥΣ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΝΑΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΖΩΝΤΑΝΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΗΧΟΓΡΑΦΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΔΕΚΑΕΤΙΑΣ ΤΟΥ 1950 ΚΑΙ 1960. ΜΟΥΣΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ.

Μέσα από την βιβλιογραφία πληροφορούμαστε για την σύνθεση και την αίγλη των χορών της Μεγάλης του Χριστού Εκκλησίας σε περιόδους ακμής, κυρίως προ αλλά και μετά αλώσεως της Κωνσταντινουπόλεως. Στα νεότερα χρόνια, μαζί με την συρρίκνωση του ρεπερτορίου, είτε ως έκταση είτε ως ποικιλία μορφών, παρατηρείται και μια γενικότερη παρακμάζουσα τάση στην δομή και λειτουργία των μουσικών χορών του Πατριαρχικού Ναού. Παρ' όλα αυτά, κατά καιρούς ιστορικές πραγματείες και μουσικά κείμενα, των τελευταίων κυρίως αιώνων, έρχονται να δείξουν στοιχεία επανακάμψεως και συνθετότερης λειτουργίας των χορών. Σημαντικότερο, όμως, ρόλο, ως τεκμήριο για τα παραπάνω, έρχονται να διαδραματίσουν κάποιες από τις πρώτες ζωντανές λειτουργικές ηχογραφήσεις του παρόντος χώρου. Μέσα απ' αυτές γίνεται αντιληπτό ότι οι προεξάρχοντες των χορών, πρώτοι και δεύτεροι ψάλτες, δεν είναι οι μόνοι οι κατά κανόνα ερμηνεύοντες το μέλος με διάθεση σολιστικής εκτελέσεως. Στις ηχογραφήσεις για τις οποίες θα γίνει λόγος και θα αναλυθούν με μουσικά εργαλεία, παρατηρούμε άκουσμα συμπαγές και χωρωδιακό, με μοιρασμένους ρόλους, με φαλμώδηση επί ίσοις όροις περισσοτέρων του ενός ή δύο ψαλλόντων την κυρία μελωδία. Επιπροσθέτως, βάρος δίνεται σε ηχογραφήσεις τέτοιου είδους μελών, τα οποία ανήκουν σε εντεχνότερο και συνθετότερο ρεπερτόριο, επισημαίνοντας ούτως ότι η χωρωδιακή εκτέλεση αργών και εντέχνων μελών στον Πατριαρχικό Ναό δεν είναι προνόμιο μόνον του μακρυνού παρελθόντος.

ΜΑΡΙΑ ΚΑΠΚΙΔΗ

Είναι Πτυχιούχος του Τμήματος Μουσικών Σπουδών ΕΚΠΑ με μεταπτυχιακά στην «Βυζαντινή Μουσικολογία» και την «Λαογραφία και Εκπαίδευση» από το ΕΚΠΑ. Σήμερα είναι Υποψ. Διδάκτορας όπου μελετά την εκκλησιαστική μουσική στην δισκογραφία του γραμμοφώνου αναπτύσσοντας μουσικολογικές και κοινωνιολογικές προεκτάσεις. Παράλληλα τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα εκτείνονται στη γενικότερη δισκογραφία του γραμμοφώνου, στο πλαίσιο των οποίων συνεργάζεται με τον Ομ. Καθ. Hugo Strötbaum συμβάλλοντας στην έρευνα, καταγραφή και ανάπτυξη σχετικών θεματικών αντικειμένων. Κατέχει τα πτυχία Αρμονίας, Αντίστιξης, Φυγής, Πιάνου, «Michigan Proficiency in English» και «ECDL Progress Certificate». Ακόμη, έχει παρακολουθήσει από το Κέντρο Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης και Επιμόρφωσης (Ε.Κ.Π.Α.) το σεμινάριο της «ειδικής αγωγής» και το πρόγραμμα: Το Οικουμενικό Πατριαρχείο: Ιστορία – Δίκαιο – Λατρεία, Διά Βίου Μάθησης στο Α.Π.Θ λαμβάνοντας τα αντίστοιχα πιστοποιητικά. Λαμβάνει μέρος σε ελληνόφωνα και διεθνή Συνέδρια και τέλος, αποτελεί μέλος των εξής συλλόγων: Ελληνική Μουσικολογική Εταιρεία, Ελληνική Λαογραφική Εταιρεία, Σύλλογος Φίλων Ελληνικής Μουσικής, American Association for Recorded Sound Collections (ARSC) και International Society for Christian Orthodox Church Music (ISCOCM) της Φινλανδίας.

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΑΥΘΕΝΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΗΣ ΨΑΛΤΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ: ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΣΕ ΗΧΟΓΡΑΦΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΟΦΩΝΟΥ

Η τεχνολογική εξέλιξη του γραμμοφώνου προσέφερε μια επαναστατική αλλαγή στον τομέα της καταγραφής. Για πρώτη φορά, από τις αρχές του 20ού αιώνα και ως το 1950 περίπου, καταγράφηκαν διάφορα είδη λόγου και μουσικής. Ωστόσο, το μέσο του γραμμοφώνου αποτύπωνε μια αναπαράσταση της πραγματικότητας, καταγράφοντας επιμέρους ηχητικά «στιγμιότυπα» σε συγκεκριμένο χρόνο και χώρο υπό καθορισμένες συνθήκες που διαδραμάτισαν καθοριστικό ρόλο στην ερμηνεία της Ορθόδοξης Εκκλησιαστικής Μουσικής, εν μέσω της Ψαλτικής Τέχνης. Στην παρούσα ανακοίνωση πρόκειται να περιγραφεί η έννοια της σκηνοθετημένης αυθεντικότητας, αφού το προϊόν καλούσε τους ερμηνευτές να μεταφερθούν ιδεατά στο φυσικό περιβάλλον εκτέλεσης της εκκλησιαστικής μουσικής και ερμηνείας της ψαλτικής τέχνης. Το στούντιο συνεπαγόταν μια διαφορετική διαμόρφωση και ταξινόμηση ήχων και σωμάτων στο χώρο με αλλιώτικες πρακτικές και στάσεις. Ταυτόχρονα όμως τον καλούσε να προσαρμοστεί σε νέες παροδικές συνθήκες ως μέλος ενός νέου είδους κοινωνικού δικτύου για τις ανάγκες της ηχογράφησης. Ακόμη, μέσα από την καταγραφή κι έπειτα τη μουσικολογική ανάλυση συγκεκριμένων ηχογραφήσεων, θα αναδειχθούν οι ποικίλες ψαλτικές παραδόσεις που αποτυπώνονται μέσω των εν λόγω πρώτων καταγραφών. Τέλος, θα διαπιστωθεί πως η προφορικότητα και η προσωπική ερμηνεία ιδιωμάτων στοιχείων συχνά υπερβαίνει την βασική μελωδική γραμμή, αφού οι εκτελεστές κινούνται ελεύθερα από το κείμενο. Ακόμα κι όταν το χρησιμοποιούν συνήθως ψάλλουν από μνήμης ή αυτοσχεδιάζουν, έτσι η οποιαδήποτε απόπειρα ταύτισης των ψαλλομένων με καταγεγραμμένες εκδοχές του ρεπερτορίου στις περισσότερες περιπτώσεις δεν είναι εφικτή.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΧΑΡΙΑ. ΚΑΡΑΓΚΟΥΝΗΣ

(Ανακασιά Βόλου, 8/7/1965). Απόφοιτος του Ἐκκλησιαστικοῦ Λυκείου Βόλου καὶ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ.. Ψαλτικὴ διδάχθηκε ἀπὸ τοὺς Ἰ. Σχώρη, Ἐμμ. Χατζημάρκο, Χρ. Θεοδοσόπουλο, Χαρίλ. Ταλιαδῶρο, Περικλῆ Μαυρουδῆ, Σπ. Περιστέρη καὶ Λάζαρο Κουζινόπουλο. Ἀπὸ 17 ἐτῶν ὑπηρετεῖ ὡς Ἱεροψάλτης σὲ διάφορους Ναοὺς τῶν Ἱ. Μητροπόλεων Δημητριάδος καὶ Λαρίσης. Τὸ μικρασιάτικο ὄργανο Κανονάκι διδάχθηκε κοντὰ στὸν Παναγιώτη Ἀχειλᾶ καὶ τὴν Ἀνιὲς Ἀγκοπιάν. Τὸ 1992 ἴδρυσε τὸν Σύλλογο «Ε.Δ.Ρ.Α.Μ.Ε. - Παναγιώτης. Ἀχειλᾶς», μὲ τὸν ὁποῖο ἀνέπτυξε πλούσια καλλιτεχνικὴ δράση γιὰ τὴν Ἑλληνικὴ Παραδοσιακὴ Μουσικὴ, τὰ Ἀραβοπερσικὰ Μακάμ καὶ τὴν Ψαλτικὴ Τέχνη. Διετέλεσε μέλος τοῦ Χοροῦ Ψαλτῶν «Οἱ Μαῖστορες τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης» μὲ Χοράρχη τὸν καθηγητὴ Γρ. Θ. Στάθη. Τὸ 1998 διορίστηκε ὡς Θεολόγος ἐκπαιδευτικὸς καὶ ὡς τὸ 2006 δίδαξε Ἐκκλησιαστικὴ καὶ Παραδοσιακὴ Μουσικὴ στὸ Μουσικὸ Σχολεῖο Βόλου. Τὸ 2000 ἀναγορεύθηκε Διδάκτωρ Βυζαντινῆς Μουσικολογίας τοῦ Ε.Κ.Π.Α. μὲ ἐπιβλέποντα τὸν Γρ. Θ. Στάθη. Ἡ διδακτορικὴ του διατριβή, «Ἡ Παράδοση καὶ ἐξήγηση τοῦ μέλους τῶν Χερουβικῶν τῆς Βυζαντινῆς καὶ Μεταβυζαντινῆς μελοποιΐας», ἔχει ἐκδοθεῖ τὸ 2003 ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Βυζαντινῆς Μουσικολογίας τῆς Ι.Σ.Ε.Ε., ἐνῶ ἤδη μεταφράζεται στὴν ρουμανικὴ γλῶσσα. Διετέλεσε συνεργάτης (Π.Δ. 407) τοῦ Τμήματος Μουσικῶν Σπουδῶν τοῦ Α.Π.Θ. (2004–2006) καὶ Ὑπεύθυνος Πολιτιστικῶν Θεμάτων τῆς Δ.Δ.Ε. Μαγνησίας (2006 -2011). Τὸν Ἰούλιο τοῦ 2010 ἐξελέγη ὁμόφωνα Ἐπίκουρος Καθηγητὴς Βυζαντινῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς τῆς Α.Ε.Α.Α.. Τὸ 2013 ἴδρυσε τὸν Τομέα Ψαλτικῆς Τέχνης καὶ Μουσικολογίας τῆς Ἀκαδημίας Θεολογικῶν Σπουδῶν Βόλου, τοῦ ὁποῖου εἶναι Διευθυντής. Τὸν Νοέμβριο τοῦ 2018 ἐξελέγη Ἀναπληρωτὴς Καθηγητὴς τῆς Α.Ε.Α.Α. στὸ ἴδιο γνωστὸ ἀντικείμενο, θέση στὴν ὁποία καὶ διορίστηκε ἀπὸ 3ης Ἀπριλίου τοῦ ἔτους 2019. Ἔχει συμμετάσχει σὲ δεκάδες μουσικολογικὰ συνέδρια στὴν Ἑλλάδα καὶ στὸ ἐξωτερικὸ, ὡς μέλος Ἐπιστημονικῶν καὶ Ὀργανωτικῶν Ἐπιτροπῶν, ἔχει δὲ πλούσιο συγγραφικὸ καὶ ἐκδοτικὸ ἔργο. Διετέλεσε ἐπὶ 4 θητεῖες Μέλος τοῦ Δ.Σ. τοῦ Συνδέσμου Ἱεροψαλτῶν Βόλου, ἐπὶ 2 θητεῖες Γραμματεὺς τῆς Ὀμοσπονδίας Συνδέσμων Ἱεροψαλτῶν Ἑλλάδος (Ομ.Σ.Ι.Ε) καὶ ἐπὶ 10 θητεῖες Τακτικὸ καὶ Ἀναπληρωματικὸ Μέλος τοῦ Δ.Σ. τοῦ Ἰδρυμάτος Βυζαντινῆς Μουσικολογίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΜΑΓΝΗΣΙΩΤΙΚΗΣ ΨΑΛΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ

Ἡ Μαγνησία ἔχει τὸ προνόμιο νὰ περιλαμβάνει στα ὄριά της τὸ Πῆλιον ὄρος (ακριβέστερα ὀροσειρά) μὲ τὰ πολυάριθμα εὐαγὴ χωριά του, τις περὶ τὸν Ἀλμυρὸ εὐφορες καὶ εὐπορες περιοχὲς τοῦ κάμπου, ἀλλὰ καὶ τὸ ξεκομμένο καὶ απομακρυσμένο νησιώτικο σύμπλεγμα τῶν Βορείων Σποράδων, μὲ τις τόσες ἰδιαιτερότητές τους, παρότι αὐτὲς ἐκκλησιαστικῶς ἀνήκουν στὴν Ἱ. Μητρόπολη Χαλκίδος. Ἐπιπλέον, ἀν καὶ διοικητικῶς δὲν εἶναι μαγνησιώτικες περιοχὲς, συνδέονται στενότερα μὲ τὴν Μαγνησία ὅλες οἱ πρώην Παρακάρλιες περιοχὲς (οἱ περὶ τὴν πάλαι ποτὲ σπουδαιότατη λίμνη Κάρλα, τὴν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα καλουμένη λίμνη Βοιβηίδα), καὶ ὅλες οἱ ἐκτάσεις περὶ τὴν μακρινὴ Ἀγιά, οἱ ὁποῖες, ἀν καὶ διοικητικῶς ἀνήκουν στὴν Λάρισα, ἐκκλησιαστικῶς υπάγονται στὴν Ἱ. Μητρόπολη Δημητριάδος καὶ Ἀλμυροῦ. Ἡ καταγραφή της Ψαλτικῆς Παράδοσης ὅλων αὐτῶν τῶν τόσο ετερόκλητων μεταξὺ τους περιοχῶν εἶναι ἔργο ευρύτατο καὶ λίαν επίπονο, τὸ ὁποῖο πρὸς τὸ παρὸν ἔχει πραγματοποιηθεῖ μόνον στα πλαίσια ἰδιωτικῶν πρωτοβουλιῶν καὶ ὄχι συντονισμένα ἀπὸ κάποιο φορέα. Ἡ ἀέναη κίνηση καὶ μεταβολὴ τοῦ φαινομένου τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς παραδόσεως, δηλαδή, ἡ διαρκὴς ἀνανέωση τῶν προσώπων, εφόσον πρόκειται γιὰ ζῶσα παράδοση, διαρκῶς ἐξελισσόμενη, ἀνανεούμενη καὶ μεταβαλλόμενη, καθιστᾷ τὸ ἔργο αὐτῆς τῆς καταγραφῆς ἀκόμη δυσκολότερο. Ὡς καλωσόρισμα τῶν συνέδρων στὸ ἀνοιγμα τοῦ 4^{ου} Δ.Μ.Ι.Σ. τοῦ Τ.Ψ.Τ.Μ. τῆς Α.Θ.Σ.Β., θα γίνῃ μια φευγαλέα ἀναφορὰ στις προσπάθειες καταγραφῆς τῆς Ψαλτικῆς Παράδοσης τῆς Μαγνησίας καὶ τῶν σχετικῶν δράσεων γύρω ἀπὸ αὐτὲς τις προσπάθειες.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΣΤΡΙΝΑΚΗΣ

Ιωάννης Ε. Καστρινάκης (Χανιά 1962). Μεγάλωσε στην Δυτική Γερμανία. Καθηγητής Μουσικής στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, και καλλιτεχνικός διευθυντής των Ωδείων «Ιωάννης Μανιουδάκης» και της Ι. Μ Κισάμου και Σελίνου. Έκανε μαθήματα Πιάνου, Ακορντεόν, Ανώτερων Θεωρητικών, Μονωδίας και Βυζαντινής Μουσικής. Οι δάσκαλοι του στην ψαλτική ήταν ο π. Αντώνιος Τσουρλάκης, Ανδρέας Βουτσινάς, Γεώργιος Χατζηθεοδώρου και Δημήτριος Νεραντζής. Με το πέρας των σπουδών του έλαβε: 1) πτυχίο Ιεροψάλτου 2) πτυχίο Ωδικής 3) πτυχίο Ειδικού Αρμονίας 4) πτυχίο Αντίστιξης 5) πτυχίο Φούγκας. 6) Δίπλωμα Βυζαντινής μουσικής 7) Δίπλωμα Μουσικοδιδασκάλου 8) Δίπλωμα Μονωδίας. Ψάλλει από το 1976 και δίδαξε μουσική σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης και συγκεκριμένα: στην Α' βαθμια και Β' βαθμια εκπση, στην Ανώτερα Νοσηλευτική Σχολή Χανίων, στην Εκκλησιαστική Σχολή Κρήτης και στην Πατριαρχική Ανωτάτη Εκκλησιαστική Ακαδημία Κρήτης, ενώ από το 1985 διδάσκει σε διάφορα ωδεία της χώρας. Έχει ιδρύσει: α) 1986, την Παιδική Βυζαντινή Χορωδία της Μητροπόλεως Κυδωνίας-Αποκορώνου, β) 1995, τον Βυζαντινό Χορό Χανίων, γ) 1998, την Σχολή Βυζ. Μουσικής «κυρ Αι Γιάννης ο εν Κισσάμου» όπου υπήρξε και καλλιτεχνικός δντής, γ) 1999, το Ωδείο της Ι.Μ Κισάμου-Σελίνου, δ) 2004, το Ωδείο «Ιωάννης Μανιουδάκης», ε) 2004, την 4φωνη Παιδική χορωδία του Ω.Ι.Μ, στ) 2005, την Παραδοσιακή Χορωδία και Ορχήστρα του Ωδείου «Ιωάννης Μανιουδάκης». Έχει εκδώσει: α) 7 έργα σε ψηφιακούς δίσκους και β) και 4 πονήματα (βιβλία), (βλ. δημοσιεύσεις). Ταυτόχρονα έχει παρουσιάσει ανακοινώσεις σε σεμινάρια, επιστημονικές ημερίδες, συνέδρια και περιοδικά, έχει μελοποιήσει εκκλησιαστικά κείμενα κυρίως ακολουθίες Αγίων και έχει καταγράψει ριζίτικα και παραδοσιακά τραγούδια. Συμμετέχει και οργανώνει δεκάδες συναυλίες, ως σολίστ και ως διευθυντής χορωδιακών συνόλων βυζαντινής, παραδοσιακής και δυτικής μουσικής δίδοντας δεκάδες συναυλίες στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Στη διάρκεια του διδακτικού και εκπαιδευτικού του έργου, ανέδειξε πολλούς μαθητές που εργάζονται στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΧΑΤΖΗΘΕΟΔΩΡΟΥ:

Η ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ, ΜΕΛΟΠΟΙΗΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΧΑΝΙΩΤΙΚΗ ΨΑΛΤΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

Ήδη από τις αρχές του 20^{ου} αί., μετά την ιστορική ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα, στα Χανιά έψαλλαν σπουδαίοι καλλίφωνοι και διακεκριμένοι ψάλτες, από τους οποίους οι περισσότεροι είχαν μαθητεύσει σε μεγάλους δασκάλους, προερχόμενοι από την Πόλη και τα μεγάλα αστικά κέντρα της Μικράς Ασίας. Ωστόσο η ψαλτική είχε περιοριστεί, κυρίως στην μεμονωμένη καλλιφωνική ψαλμώδηση των ψαλτών και, λιγότερο, στην αδήριτη ανάγκη της διδασχής και της καλλιτεχνικής συλλογικής δραστηριότητας. Η παρουσία του καλύμνιου μουσικοδιδασκάλου Γεωργίου Χατζηθεοδώρου στα Χανιά, που αποτέλεσε τον σταθμό της πρώιμης επαγγελματικής του σταδιοδρομίας και δράσης, καθόρισε και σφράγισε την ψαλτική παράδοση της πόλης, μιας παράδοσης η οποία συνεχίζεται μέχρι και σήμερα. Στην παρούσα εργασία γίνεται μια πρώτη προσπάθεια ανάδειξης του πολυδιάστατου έργου του, διδακτικού, μελοποιητικού και καλλιτεχνικού, αλλά και της μείζονος συνεισφοράς του στην διαμόρφωση και διάδοση της εκκλησιαστικής μουσικής στα Χανιά, κατά τα χρόνια της διαμονής του στην πόλη. Η εισήγηση επίσης έχει σκοπό να φωτίσει άγνωστες πτυχές της μουσικής του σταδιοδρομίας της περιόδου εκείνης, αναδεικνύοντας τόσο την μεγάλη αξία του έργου του, όσο και την επιρροή που άσκησε στην χανιώτικη ψαλτική τέχνη, διαμορφώνοντας καθοριστικά την μετέπειτα εξελικτική της πορεία. Ο Γ. Χατζηθεοδώρου με το σύνθετο και μεγάλο σε όγκο και ποιότητα έργο του, αποτελεί σήμερα το σημείο αναφοράς της μαθητιώσας, εκπαιδευτικής, αλλά και της ακαδημαϊκής επιστημονικής κοινότητας και ταυτόχρονα τον αναδεικνύει, έναν εκ των σημαντικότερων και κορυφαίων μουσικοδιδασκάλων της σύγχρονης εποχής.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΟΛΛΙΝΤΖΑΣ

Ο Δημήτριος Λυκ. Κολλίντζας ζει στα Χανιά και είναι καθηγητής Βυζαντινής Μουσικής στο ωδείο Χανίων «Ιωάννης Μανιουδάκης», ιεροψάλτης στην ενορία Μουριών Χανίων. Ασχολείται με την παραδοσιακή ελληνική μουσική και τη Λόγια Μουσική της Πόλης ως οργανοπαίκτης στο κανονάκι. Είναι πτυχιούχος και διπλωματούχος Βυζαντινής Μουσικής με καθηγητή τον Ιωάννη Καστρινάκη. Το 2015 αποφοίτησε από την Πατριαρχική Ανωτάτη Εκκλησιαστική Ακαδημία Κρήτης με βαθμό άριστα (9,29), ενώ το 2018 ολοκλήρωσε τις μεταπτυχιακές του σπουδές στη Θεολογική Σχολή του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης στη Βυζαντινή Μουσικολογία και Υμνογραφία με βαθμό άριστα (10) με επιβλέποντα καθηγητή τον π. Σπυρίδωνα Αντωνίου. Είναι υποψήφιος διδάκτορας του Τμήματος Μουσικών Σπουδών της Σχολής Καλών Τεχνών του Α.Π.Θ. στη Βυζαντινή Μουσικολογία με επιβλέποντα καθηγητή τον Εμμανουήλ Γιαννόπουλο. Έχει συμμετάσχει σε παραγωγές ψηφιακών δίσκων ως χορωδός Βυζαντινών και Παραδοσιακών Χορωδιών, καθώς και ως μουσικός, ενώ έχει δημοσιεύσει άρθρα μουσικολογικού περιεχομένου σε επιστημονικά περιοδικά. Τέλος, έχει παρουσιάσει εισηγήσεις σε δύο μουσικολογικά συνέδρια στην Κρήτη.

ΧΙΩΤΙΚΟ ΨΑΛΤΙΚΟ ΥΦΟΣ - ΕΞΗΓΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΤΥΠΕΣ ΜΕΛΟΠΟΙΗΣΕΙΣ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΩΝ ΑΝΟΙΞΑΝΤΑΡΙΩΝ

Ήδη από τον ΙΓ' αιώνα καταγράφονται τα παλαιά μεγάλα ή μέγιστα Ανοιξαντάρια από τους Ιωάννη Κουκουζέλη, Ιωάννη Κλαδά, Ξένο Κορώνη, Μανουήλ Χρυσάφη κ.α. τα οποία αποτελούσαν επιβλητικές και διανθισμένες μελοποιήσεις του Παπαδικού γένους κατά παράδοση σε ήχο πλ.δ'. Τα Ανοιξαντάρια αποτελούν δοξολογικές αναφορές προς τον Θεό, κάτι που προστάζει και την αντίστοιχη συνθετική ανάπτυξή τους από τον εκάστοτε μελοποιό. Έκτοτε, εκτός από τις επώνυμες ελοποιήσεις των Ανοιξανταρίων, συναντώνται και συνθέσεις τοπικών ψαλτικών παραδόσεων. Όλες αυτές περιπτώσεις είναι μερικές μόνο από τις πολλές των εξηγήσεων / προσαρμογών / μελοποιήσεων στίχων των Ανοιξανταρίων με κύριο χαρακτηριστικό ένα τοπικό ψαλτικό ιδίωμα. Αντικείμενο της παρούσας εισήγησης, η οποία αποτελεί και αναπόσπαστο κομμάτι της υπό εκπόνηση διδακτορικής μου διατριβής με θέμα την διαχρονική συμβολή της νήσου Χίου στην εξέλιξη της Ψαλτικής Τέχνης υπό την επίβλεψη του καθηγητού Εμμανουήλ Γιαννόπουλου, είναι η επισήμανση και ανάπτυξη των περιπτώσεων των Ανοιξανταρίων, τα οποία είτε είναι διανθισμένα με χιώτικο - κατά παράδοσιν - ψαλτικό ύφος είτε εξηγημένα ή μελοποιημένα από επώνυμους Χιώτες - μύστες της Ιεροψαλτικής Τέχνης. Η μέχρι τώρα έρευνα έχει αναδείξει αρκετές περιπτώσεις Χίων μελοποιών, οι οποίοι, ήδη από τον 14ο αι. έως τις αρχές του 19ου αι. μας κληροδοτούν αξιομνημόνευτες περιπτώσεις μελοποιήσεων ή εξηγήσεων στίχων των Ανοιξανταρίων: ο Νικόλαος Καματηρός, πρωτοψάλτης Χίου, ο Μανουήλ Καββάκος, ο Μιχαήλ ιερέυς Χίος, ο Παρθένιος Σγούτας και ο Νικηφόρος Καντουιάρης αρχιδιάκονος Αντιοχείας αποτελούν ικανό αριθμό μουσικών διαχρονικά ανά τους αιώνες, που διαμορφώνουν, είτε εντός της γεωγραφικής εμβέλειας του νησιού, είτε ευρύτερα, ένα μουσικό ιδίωμα που θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως Χιώτικο. Άξιο προσοχής θα πρέπει να σταθεί, ότι σε δύο τουλάχιστον μουσικούς κώδικες περιέχονται στίχοι Ανοιξανταρίων με ξεκάθαρη την τοπική τους προέλευση: καθώς ψάλλονται εν Χίω τη περιφήμω, Ανοιξαντάρια ψαλλόμενα κατά την τάξιν της Χίου. Τα ευρήματα και αποτελέσματα της παρούσης εισηγήσεως διαμορφώθηκαν έπειτα από μελέτη δημοσιευμένων ήδη πονημάτων (καταλόγων, άρθρων, εισηγήσεων, διατριβών) άλλα και επιτόπια έρευνα σε βιβλιοθήκες και συλλογές χειρόγραφων πηγών. Ακολούθησε συγκριτική μελέτη και κατανομή των ευρημάτων, σύμφωνα με τις καθιερωμένες μουσικολογικές μεθόδους. Θεωρούμε και ευελπιστούμε ότι τα πορίσματα της εισηγήσεως θα αποτελέσουν τόσο αφετηρία για περαιτέρω μελέτες στο επίπεδο της τοπικής ψαλτικής παράδοσης της Χίου, όσο και αφορμή για μία επανεκτίμηση της συμβολής του νησιού στην ευρύτερη διαμόρφωση της Ψαλτικής Τέχνης.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΟΥΤΟΥΜΠΑΣ

Γεννήθηκε στο Βόλο το 1981 και μεγάλωσε στη Σκιάθο. Από νωρίς ασχολήθηκε με τη μουσική και τη ζωγραφική. Μαθήτευσε αιογραφία, κοντά στο Σκιαθίτη καλλιτέχνη Δημήτριο Αϊβαλιώτη. Σπούδασε στη Θεολογική σχολή του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης ενώ παράλληλα ολοκλήρωσε τη σπουδή του στη Βυζαντινή Μουσική κοντά στον μακαριστό Άρχοντα μουσικοδιδάσκαλο του Οικουμενικού Πατριαρχείου Δημήτριο Σουρλαντζή. Το 2010 ολοκλήρωσε μεταπτυχιακές σπουδές με θέμα “Η Λειτουργική Παράδοση στον Αλέξανδρο Μωραϊτίδη”. Στον ίδιο τομέα συνεχίζει διδακτορική έρευνα με θέμα την κολλυβαδική παράδοση. Διακονεί ως Πρωτοψάλτης στον Μητροπολιτικό Ι. Ναό Τριών Ιεραρχών Σκιάθου, ενώ παράλληλα διδάσκει ως Καθηγητής Βυζαντινής Μουσικής στο εκεί παράρτημα του Ωδείου Βυζαντινής Μουσικής-Ψαλτικής Τέχνης, της Ιεράς Μητροπόλεως Χαλκίδος, Ιστιαίας και Βορείων Σποράδων «Ιερέυς Παύλος ο Σκοπελίτης». Ασχολείται επαγγελματικά με την αιογραφία, ιστορώντας φορητές εικόνες και τοιχογραφίες. Τον Νοέμβριο του 2006 συμμετείχε στην πανελλήνια έκθεση “γνωστών και αγνώστων αξιόλογων καλλιτεχνών” υπό τον τίτλο “Ελλήνων Τέχνη”, που έλαβε χώρα στον Πύργο Μπότσαρη στη Ναύπακτο, υπό την επιμέλεια αιμνήστου εκθέτη έργων τέχνης Μάρκου Μπότσαρη, με το έργο του “Σκιαθίτισσαι χορεύουσαι τήν Καμάραν”, που τον καταξίωσε στην παραδοσιακή ζωγραφική. Το 2011 πραγματοποίησε Έκθεση Ζωγραφικής με τίτλο «Δώδεκα Διηγήματα – Δώδεκα Εικόνες», με αφορμή την συμπλήρωση των εκατό χρόνων από τον θάνατο του Αλεξάνδρου Παπαδιαμάντη. Η Έκθεση παρουσιάστηκε κατά την διάρκεια Ημερίδας της Ι. Μ. Χαλκίδος, αφιερωμένης στον Αλ. Παπαδιαμάντη, στο Πνευματικό Κέντρο Ενοριών Σκιάθου, αλλά και κατά την διάρκεια του Διεθνούς Συνεδρίου της Εταιρείας Παπαδιαμαντικών Σπουδών, το ίδιο έτος. Έχει συμμετάσχει σε επετειακές εκδηλώσεις του Δήμου Σκιάθου αλλά και της τοπικής Εκκλησίας, αφιερωμένες στον Αλέξανδρο Παπαδιαμάντη και τον Αλέξανδρο Μωραϊτίδη, ενώ επίσης έχει συμμετάσχει σε εκπροσωπήσεις του Μουσείου Παπαδιαμάντη στην Ελλάδα (Πάτμος) στην Κύπρο και στο εξωτερικό (Graz Αυστρίας).

ΔΥΝΑΜΙΣ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΚΡΗΤΟΣ. ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΦΟΡΙΚΗ ΣΤΗΝ ΓΡΑΠΤΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ. Η ΣΥΝΘΕΤΙΚΗ ΜΑΤΙΑ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΟΥ ΑΝΑΛΗΨΕΩΣ ΒΟΛΟΥ ΚΩΝ. Ι. ΚΟΥΤΟΥΜΠΑ 1894-1983

Ο Γεώργιος ο Κρης υπήρξε ένας από τους σημαντικότερους διδασκάλους και συγγραφείς κατά τα τέλη του 18^{ου} και τις αρχές του 19^{ου} αιώνα, δηλαδή κατά την μεταβατική περίοδο μέχρι την καθιέρωση του νέου συστήματος της Βυζαντινής σημειογραφίας, το 1814. Μαθητής του Ιακώβου Πρωτοψάλτου και Διδάσκαλος τόσο του Γρηγορίου όσο και του Χουρμουζίου (των δύο από τους τρεις θεμελιωτές της Νέας Μεθόδου), έγραψε πολλά σημαντικά κείμενα, συμβάλλοντας με την ερμηνευτική του ματιά στην εξήγηση της Παλαιάς Παρασημαντικής. Ένα από τα πιο γνωστά του κείμενα, το Δύναμις του Τρισαγίου ύμνου, παρουσιάζεται σε αυτή την εισήγηση, μέσα από την ερμηνευτική ματιά του αιμνήστου παππού του ομιλούντος, μουσικοδιδασκάλου και Πρωτοψάλτου Αναλήψεως Βόλου επί τριακονταετία, του ομωνύμου αυτού Κωνσταντίνου Κουτούμπα. Μαθητής μεγάλων Μουσικοδιδασκάλων του Πηλίου, όπως του Καμινάρη, διασώζει στην εποχή του την κατ'έννοιαν ερμηνευτική απόδοση των ύμνων, παράδοση στην οποία μαθητεύουν οι απόφοιτοι της Σχολής των Τριών Διδασκάλων στην Κωνσταντινούπολη, και μεταφέρουν κατόπιν στο Πήλιο. Δεινός μουσικός και ερμηνευτής, αλλά και αντιγραφέας και συνθέτης, κατέλειπε στα χειρόγραφα του τα οποία αποθησαυρίζονται στο αρχείο της οικογένειάς του αναλυτικές εξηγήσεις και ερμηνείες του Δύναμις του Γεωργίου Κρητός, τις οποίες είτε είχε ακούσει και κατέγραψε κατόπιν ή είχε εντοπίσει σε έντυπα κείμενα. Στην παρούσα εισήγηση γίνεται συγκριτική μελέτη του Δύναμις, όπως εμφανίζεται στα κλασικά έντυπα κείμενα και τις ερμηνευτικές προσεγγίσεις μεταγενεστέρων διδασκάλων, σε αντιπαραβολή με τα ανωτέρω χειρόγραφα, με σκοπό να καταδειχθεί η πλούσια μουσική παράδοση του Πηλίου και κατ'έκτασιν του Βόλου, σε σχέση με την προσπάθεια καταγραφής αναλύσεων και της ερμηνείας των παλαιών μουσικοδιδασκάλων.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΟΥΤΡΑΣ

Ο Παναγιώτης Α. Κούτρας γεννήθηκε το 1995 στην Αμαλιάδα Ηλείας. Ολοκλήρωσε την δευτεροβάθμια εκπαίδευση στην Αθωνιάδα Εκκλησιαστική Ακαδημία Αγίου Όρους. Σπούδασε στο Τμήμα Εκκλησιαστικής Μουσικής και Ψαλτικής της Ανώτατης Εκκλησιαστικής Ακαδημίας Βελλάς Ιωαννίνων, όπου και αποφοίτησε με βαθμό «Λίαν Καλώς». Κατόπιν, εισήχθη στη Θεολογική Σχολή του ΑΠΘ, στο Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας για την παρακολούθηση του προγράμματος σπουδών « Σπουδές στην Ιστορία, την Πνευματικότητα, την Τέχνη και την Μουσική Παράδοση του Αγίου Όρους». Στα πλαίσια του προγράμματος αυτού ανέλαβε την εκπόνηση εργασίας με θέμα: «Κοσμική μουσική σε χειρόγραφους κώδικες του Αγίου Όρους». Ύστερα από την απόκτηση του Διπλώματος Βυζαντινής Μουσικής διδάσκει στην Κατσάρειο Σχολή Βυζαντινής Μουσικής της Ιεράς Μητροπόλεως Ιωαννίνων. Διετέλεσε πρωτοψάλτης του Ιερού Ναού Αγίου Αθανασίου Σμίλα Ηλείας (2013-2016), στην συνέχεια πρωτοψάλτης του Ιερού Ναού Αγίων Αποστόλων Ιωαννίνων (2017-2018) και από τον Ιούνιο του 2018 είναι λαμπαδάριος του Ιερού Ναού Κοιμήσεως της Θεοτόκου Αρχιμανδρείου Ιωαννίνων

ΚΟΣΜΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΕ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΟΥΣ ΚΩΔΙΚΕΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ

Η μουσική σημειογραφία με τις δυνατότητες τις οποίες έχει για την καταγραφή της φωνητικής μουσικής κάλυψε ταυτόχρονα την καταγραφή και της Εξωτερικής ή Θύραθεν μουσικής, ελληνικής και ξένης. Η εκτός εκκλησίας μουσική ονομάζεται «εξωτερική» ή «κοσμική» μουσική. Ο όρος αυτός φανερώνει τη χωροθέτηση και την αντιμετώπισή της. Δεν θεωρείται εξοβελιστέα, απλώς μη αρμόζουσα και δόκιμη για τη λατρεία. Η Εξωτερική μουσική καλλιεργήθηκε μέσα στους αιώνες παράλληλα με την Ψαλτική Τέχνη. Κατά την εποχή των Βυζαντινών χρόνων η Εξωτερική μουσική γνώρισε μεγάλη άνθηση και είχε σημαντική θέση στην ζωή των ανθρώπων. Ήταν συνδεδεμένη με την μουσική των επίσημων τελετών στο Παλάτι και τον Ιππόδρομο, στις αυτοκρατορικές και τις άλλες πανηγυρικές πομπές. Ήταν η μουσική στα γεύματα, τα δείπνα, τα συμπόσια και στις ποικίλες διασκεδάσεις και ευωχίες. Στον όρο «εξωτερική μουσική», περιλαμβάνονται όλα τα άσματα και τραγούδια που, είτε χαρακτηρίζονται δημοτικά, είτε κοσμικά τραγούδια, είτε λόγια μουσική, λόγο του περίτεχνου λόγου της. Ένα από τα σπουδαιότερα και μεγαλύτερα κέντρα διαφύλαξης της Ψαλτικής Τέχνης αλλά και της «Εξωτερικής μουσικής», συνιστά το Άγιον Όρος. Σήμερα είναι γνωστοί κώδικες και έντυπες εκδόσεις με τουλάχιστον δύομισι χιλιάδες σελίδες εξωτερικής μουσικής, καταγεγραμμένης σε βυζαντινή παρασημαντική. Ένα πολύ σημαντικό χειρόγραφο που διαφύλαξε το Άγιον Όρος είναι ο κώδικας Ιβήρων 1189, που περιέχει ένα περσικό τραγούδι της εποχής του 16^{ου} αιώνα. Μέσα από αυτόν τον κώδικα αποδεικνύεται η ανυπολόγιστη προσφορά του Αγίου Όρους στην διαφύλαξη τέτοιων σπάνιων κωδίκων μεγάλης πολιτισμικής κληρονομιάς. Σημαντικά χειρόγραφα του Αγίου Όρους μαρτυρούν τις βαθιές ρίζες και τη θέση αυτής της μουσικής παράδοσης στα βυζαντινά και μεταβυζαντινά χρόνια. Ένας από τους παλαιότερους και σπουδαιότερους κώδικες με Λόγια μουσική είναι ο Βατοπαιδίου 1428, που γράφτηκε το έτος 1818, από τον Ιεροδιάκονο Αντιοχείας Νικηφόρο Καντουνιάρη και φέρει την ονομασία «Μελπομένη». Τμηματικά συναντώνται τραγούδια και μέλη του Γρηγορίου Πρωτοψάλτου (Κώδικας Δοχειαρίου 322), του Πέτρου Πελοποννησίου (Κώδικας Ξηροποτάμου 305) και του Κυρίλλου του Μαρμαρηνού (Κώδικας Παντελεήμονος 994) κ.α. Σε αυτή την εργασία θα ασχοληθούμε με τα χειρόγραφα που περιέχουν Κοσμική μουσική και φυλάσσονται στις βιβλιοθήκες του Αγίου Όρους. Θα γίνει αναφορά στην γλώσσα των τραγουδιών, τον ρυθμό τους, τον ήχο που είναι μελοποιημένα, το ποιητικό τους κείμενο και την μουσικής τους ανάπτυξη.

π. ΙΩΣΗΦ ΚΟΥΤΣΟΥΡΗΣ

Γεννήθηκα το 1989 στην Αθήνα. Αποφοίτησα με άριστα από την Θεολογική Σχολή του Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, είμαι κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος και τυγχάνω υποψήφιος διδάκτορας στον Συστηματικό τομέα της ίδιας σχολής. Έχω εγκαταβιώσει ως μοναχός στο Άγιον Όρος, όπου ήλθα σε επαφή με σπουδαίους ψάλτες της αγιορείτικης παράδοσης. Είμαι διπλωματούχος της Βυζαντινής μουσικής με εμπειρίες τόσο επί της διδασκαλίας, όσο και επί του αναλογίου. Έχω ασχοληθεί με την θεωρία της ανατολικής, αλλά και της ευρωπαϊκής μουσικής. Σπούδασα παραδοσιακό τραγούδι με τον Χρόνη Αηδονίδη και ασχολήθηκα με την οργανοπαιξία εγχόρδων. Τα τελευταία χρόνια συμμετέχω σε μουσικολογικά συνέδρια, ασχολούμενος με τον διάλογο Μουσικολογίας και Θεολογίας. Ανήκω στην Ιερά Αρχιεπισκοπή Αθηνών και είμαι εφημέριος του Ιερού Ναού Αγίων Αναργύρων Ηλιούπολης.

ΤΟ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΟ ΑΙΤΗΜΑ ΣΤΗΝ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΑΓΙΟΡΕΙΤΙΚΗ ΨΑΛΤΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

Η έννοια της κανονιστικότητας αποτελεί μια φιλοσοφική, ηθική και κοινωνιολογική έννοια, η οποία χαρακτηρίζεται από μια βαθιά πορεία μέσα στην ιστορία της ανθρώπινης κοινωνικότητας. Στην παρούσα εργασία θα επιχειρήσουμε να εισάγουμε τον όρο μέσα στην μουσικολογική του διάσταση και να τον συνδέσουμε με τις νεωτερικές και μετανεωτερικές του προϋποθέσεις. Μάλιστα, την σύνδεση αυτή δεν θα την επιχειρήσουμε σε μια απόλυτη και ευρεία κλίμακα, αλλά θα προσπαθήσουμε να την περιορίσουμε μέσα στα πλαίσια της σύγχρονης αγιορείτικης ψαλτικής παράδοσης. Πιο συγκεκριμένα, θα προσδιορίσουμε και θα ερμηνεύσουμε την κανονιστικότητα και το συναφές αίτημά της, στα πλαίσια των ψαλτικών και μουσικών εξελίξεων του Όρους την τελευταία πεντηκονταετία. Με αυτό τον τρόπο θα διέλθουμε και θα εξετάσουμε μια πλούσιότατη και πολύ σπουδαία μουσική παράδοση και θα αναδείξουμε πτυχές και προοπτικές της, οι οποίες δεν έχουν ιδιαίτερα αναδειχθεί στην ευρύτερη έρευνα. Επίσης, θα αναδείξουμε την κανονιστικότητα ως ένα καινού, αλλά και ιδιαίτερα χρήσιμο εργαλείο στην κατανόηση ψαλτικών μεταβολών, σε θέματα που αφορούν το λεγόμενο «ύφος», και δη το αγιορείτικο, σε θέματα που αφορούν το καινό ζήτημα των αναλύσεων, αλλά και του ρεπερτορίου. Είναι πολύ σημαντικό, ειδικά στο σημείο το οποίο έχει φτάσει η μουσικολογική έρευνα, να καταστεί σαφής ο κομβικός ρόλος που κατέχει το κοινωνιολογικό δεδομένο στην πολιτιστική ανάπτυξη και πορεία. Επιπροσθέτως, είναι ιδιαίτερα σημαντικό να καταδειχθεί ο διάλογος μεταξύ αυτού του κοινωνιολογικού δεδομένου και του βάρους της εκκλησιαστικής αλήθειας. Θεωρούμε, ότι όλα τα παραπάνω καταδεικνύονται σε μια ζωντανή, αλλά και εν εξελίξει, μουσική ψαλτική παράδοση, μπορούν να αποτελέσουν εφαλτήρια μιας πιο ολοκληρωμένης και κατασταλαγμένης τοποθέτησης απέναντι σε ποικίλα ερωτήματα της τρέχουσας ψαλτικής πρακτικής. Σε κάθε περίπτωση, η αγιορείτικη ψαλτική παράδοση πάντα είχε και έχει πολλά να μας διδάξει. Αρκεί, να δημιουργήσουμε τις προϋποθέσεις αυτές που επιτρέπουν να αντικρύσουμε καθαρά τα μαθήματα που αυτή κομίζει.

π. ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΗΣ

Ο π. Σπυρίδων Χρ. Κωνσταντής γεννήθηκε στην Πρέβεζα. Είναι κληρικός στην Ιερά Αρχιεπισκοπή Αθηνών. Διακονεί ως Εφημέριος και Πρόεδρος του Ενοριακού Φιλοπτώχου Ταμείου του Ι.Ν. Αγίας Μαρίνης Άνω Ιλισίων. Είναι Γενικός Διευθυντής της Βιβλιοθήκης «Αρχιεπίσκοπος Σπυρίδων Βλάχος». Είναι Υποψήφιος Διδάκτωρ Θεολογίας (Τμήμα Κοινωνικής Θεολογίας και Θρησκευολογίας Θεολογικής Σχολής Αθηνών Ε.Κ.Π.Α.), κάτοχος μεταπτυχιακών τίτλων Master of Theology Ανθρωπιστικών Σπουδών Ε.Α.Π. με ειδίκευση στην “Ορθόδοξη Θεολογία”, Master of Theology Χριστιανικής Λατρείας του Τμήματος Κοινωνικής Θεολογίας και Θρησκευολογίας Αθηνών Ε.Κ.Π.Α. με ειδίκευση στη “Λειτουργική” και Μ.Α. “Κανονικού Δικαίου” του Τμήματος Κοινωνικής Θεολογίας και Θρησκευολογίας Αθηνών Ε.Κ.Π.Α. Είναι επίσης, πτυχιούχος του Τμήματος Κοινωνικής Θεολογίας Αθηνών Ε.Κ.Π.Α., απόφοιτος της Εκκλησιαστικής Σχολής Βελγίας Ιωαννίνων και κάτοχος τίτλου Παλαιολογίας και Διπλωματικής από το Μ.Ι.Ε.Τ. Ως ερευνητής έχει παρουσιάσει μελέτες και άρθρα με θέματα ιστορίας και εξέλιξης της Λατρείας της Ορθόδοξου Εκκλησίας σχετικά με την Λειτουργική, την Τελετουργική, την Υμνογραφία και τις χριστιανικές τέχνες. Λαμβάνει μέρος ως διδάσκων ερευνητής σε προγράμματα Ανθρωπιστικών - Κοινωνικών Επιστημών και με ανακοινώσεις σε Ημερίδες και Επιστημονικά Συνέδρια. Γνωρίζει την Αγγλική και την Γερμανική γλώσσα.

Η ΙΔΙΟΤΥΠΗ ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΟΥ «ΥΨΩΜΑΤΟΣ ΕΠΙ ΤΗ ΟΝΟΜΑΣΤΙΚΗ ΕΟΡΤΗ ΠΙΣΤΟΥ»

Η αναφορά για το «ύψωμα επί τῇ ὀνομαστικῇ εορτῇ πιστοῦ» προσδιορίζει τοπική εθιμική ακολουθία ευλογίας ἄρτου. Πρόκειται για παλαιά τοπική συνήθεια ευλογίας ἄρτου σε περιοχές της Ηπείρου, της Αιτωλοακαρνανίας κ.α. Η πράξη της σύντομης και απλής ακολουθίας τελείται εκκλησιαστικῶς κατά την ημέρα της ονομαστικής εορτής των πιστών, ὅπου προσκομίζονται προς ιδιαίτερη ευλογία κοινά πρόσφορα (υψώματα). Τα πρόσφορα προορίζονται αποκλειστικῶς δια την ευλογία των πιστών και την επίδοση των κυρίως «υψωμάτων», των μεριδῶν δηλαδή ἐξ αυτών, στους εορτάζοντες. Εφόσον τα πρόσφορα δίδονται προς «ύψωση» λέγονται και αυτά γενικῶς «υψώματα», μετὰ την ευλογία τους τεμαχίζονται και διανέμονται ἀπὸ τους ἴδιους τους πιστούς. Κατὰ τὴ σύντομη ακολουθία της ευλογίας του προσφόρου - υψώματος ἐξάγεται τελετουργικῶς ιδιαίτερη μερίδα και ρίπτεται στο σημεῖο ἐξαγωγῆς οἴνου. Η ἰδιότυπη ακολουθία τίθεται χρονικῶς κατὰ τὸ πέρασ της ακολουθίας του Ἑσπερινοῦ ἢ της θείας Λειτουργίας, παλαιότερα ἀκόμη και στην οἰκία του εορτάζοντος πιστοῦ μόνο προς «ευλογία» και «ύψωση». Ως τελετουργικὴ πράξη τὸ ὑψωμα της ονομαστικῆς εορτῆ του πιστοῦ σχετίζεται κατὰ κάποιον τρόπο με τὸ ἀντίδωρο και τὸ κατακλαστό και συννεπῶς με τὴν πρακτικὴν ἐπίδοσιν "υψώματος". Ομοίως και με τὸ "ύψωμον" κατὰ τὴν τέλεσιν μνημοσύνου, τὸ ὁποῖο δίδεται στους συγγενεῖς του κεκοιμημένου. Ἀπὸ τὴ διάγραμμα της σύντομης ακολουθίας διαφαίνεται ὅτι τὰ στοιχεῖα της ἔχουν ληφθεῖ, προφανῶς ἀπὸ συμβολικὴ ἐπιρροή, ἀπὸ ἄλλες ακολουθίες. Ἐπομένως καίτοι δὲν συνδέεται ἀμεσα με τὴν θείαν Λειτουργία ἢ κάποια ἄλλη ακολουθία, διαπιστώνεται ὅτι διατηρεῖ ορισμένα δομικὰ στοιχεῖα συγκεκριμένων ακολουθιών. Η τελετουργικὴ ἐφαρμογή της ακολουθίας παρουσιάζεται σχετικά σύντομη και ἀπλή. Τὸ διάγραμμα της ακολουθίας ποικίλει σε κάθε περιοχή. Ωστόσο, ἡ δομὴ της ακολουθίας ἔχει σταθερὰ σημεῖα λειτουργικῆς και ψαλτικῆς σύνδεσης. Με τὴν ἐρεύνησιν του θέματος και τὴν ἐξέτασιν της ακολουθίας διακρίνεται ὅτι σχετίζεται με σημεῖα της «ακολουθίας της τραπεζῆς» (υψώσεως της Παναγίας), του «υψώματος του ἀντιδώρου» και της ακολουθίας της «αρτοκλασίας».

ΙΩΑΝΝΗΣ ΛΙΑΚΟΣ

Γεννημένος στη Σιάτιστα–Κοζάνης. Κάτοχος πτυχίου και μεταπτυχιακού διπλώματος της Θεολογίας Σχολής του Α.Π.Θ.. Διδακτορική διατριβή στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Ε.Κ.Π.Α. 2005. Δίδαξε με Π.Δ. 407/80 στο Α.Π.Θ., στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών 2006-2009 και στην Α.Ε.Α. Βελλάς Ιωαννίνων 2008-2013. Επίκουρος καθηγητής στην Α.Ε.Α. Βελλάς Ιωαννίνων από το 2010. Έχει συμμετάσχει σε πολλά διεθνή Συνέδρια στην Ελλάδα και στο Εξωτερικό. Είναι ιδρυτής και διευθυντής του Χορού Ψαλτών «Θεσσαλονικείς Υμνωδοί» το 2007. Έχουν εκδοθεί 3 ψηφιακοί δίσκοι. Είναι Πρωτοψάλτης του Μητροπολιτικού Ναού Αγ. Γρηγορίου του Παλαμά Θεσσαλονίκης.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΚΡΕΚΟΣ: ΠΡΟΣ ΜΙΑ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΑΝΕΚΔΟΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΟΥ

Η πρόσφατη καταλογογράφηση των μουσικών χειρογράφων της Ιεράς Μονής του Κύκκου (2019) έφερε στο φως νέες πληροφορίες σχετικά με τα μουσικά χειρόγραφα. Νέες προσκτήσεις χειρογράφων περιέχουν μεταξύ άλλων σπουδαίων συνθετών και συνθέσεων, το ανέκδοτο μουσικό έργο του Γεωργίου Σκρέκου. Ενός μαθητού των τριών διδασκάλων. Ο Γεώργιος Σκρέκος μνημονεύεται ως πρωτοψάλτης στον Πύργο Ηλίας. Η αποδελτίωση και καταγραφή του έργου του, μας επιτρέπει, αφ' ενός να πληροφορηθούμε για το έργο του, καθώς ο Γεώργιος Παπαδόπουλος αναφέρει πως «τα μουσουργήματα αυτού μένουσιν ανέκδοτα» και αφ' ετέρου, να σκιαγραφήσουμε το έργο των τριών διδασκάλων μέσα από τους μαθητές τους.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΜΑΡΙΝΟΣ

Ο Παναγιώτης Μαρίνος έλαβε δίπλωμα διδασκάλου Βυζαντινής Μουσικής (Δημοτικό ωδείο Πατρών τάξη Σ.Ψαχου.) Συνέχισε τις θεωρητικές του σπουδές στο Πειραματικό ωδείο Αθηνών όπου έλαβε Δίπλωμα Σύνθεσης. Έχει παρακολουθήσει τα σεμινάρια παλαιογραφίας Βυζαντινής Μουσικής του μουσικού συλλόγου Σίμων Καρά ,ενώ από το 2016 παρακολουθεί το άτυπο μεταπτυχιακό για διπλωματούχους της Βυζαντινής Μουσικής της Αρχιεπισκοπής Αθηνών .Από το 2018 σπουδάζει στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο στον τομέα Ελληνικό Πολιτισμό. Έχει λάβει μέρος σε διάφορα συνέδρια Βυζαντινής Μουσικής ενώ εργασίες του («Η άγνωστη Ζακυνθινή ψαλτική του 18 αιώνα μαιιστωρ Ι.κουκουζελης», « Η συνήχηση στο ψαλτικό ύφος του Σ.Περιστερη») έχουν δημοσιευτεί σε διάφορα επιστημονικά έντυπα .Συνεργάστηκε με την Ακαδημία Αθηνών , το Ιόνιο πανεπιστήμιο ,το Μέγαρο Μουσικής Αθηνών καθώς και με άλλα ερευνητικά κέντρα του εξωτερικού. Έχει εργαστεί ως καθηγητής Βυζαντινής Μουσικής στο Μουσικό σχολείο Ζακύνθου, ενώ έχει διδάξει σε επιμορφωτικά σεμινάρια της Β.Μ.. Από το 2016 είναι λαμπαδάριος στον ιερό ναό Αγίου Διονυσίου Ζακύνθου.

Η ΙΔΙΟΜΟΡΦΗ ΠΟΛΥΦΩΝΙΚΗ ΜΟΡΦΗ ΤΗΣ ΖΑΚΥΝΘΙΝΗΣ ΨΑΛΤΙΚΗΣ

Τον 15^ο αιώνα το νησί της Ζακύνθου γνωρίζει την δυτική μουσική τεχνοτροπία ,μέσο των φράγκων κατακτητών. Δυο αιώνες αργότερα η εμφάνιση του κρητικού εκκλησιαστικού μέλους σηματοδότη, μια νέα άνθιση για την Ζακυνθινή ψαλτική τέχνη. Μέσο διαφόρων γηγενών προσμιξέων που σημειώθηκαν στην κρητική οκταηχία, με κυριότερο αυτής, την άγραφή αυτοσχέδια ομοφωνική συνήχηση . Το είδος αυτό της πολυφωνίας συναντάται σε όλο τον γεωγραφικό χώρο της βόρεια μεσόγειου, αλλά και σε κάποιες περιοχές των Βαλκανίων ,και ουδεμία σχέση έχει με την αντίστοιχη πολυφωνική μουσική της δύσης. Η παρούσα εισήγηση θα χωριστεί σε δυο υποενότητες .Στην πρώτη υποενότητα θα γίνει μια σύντομη μουσικολογική ανάλυση στην αρμονική δομή της Ζακυνθινής ψαλτικής ,σε όλη την ιστορική της διαδρομή ,έως και την σημερινή της μουσική μορφή. Ενώ στην δεύτερη υποενότητα θα παρουσιάσουμε τις οποίες επιδράσεις, και επιρροές, δέχτηκε η ιδιόμορφη αυτή πολυφωνική μορφή από διάφορα εξωθεσμικά πολιτισμικά κέντρα. Στη συνέχεια, το 10μελες φωνητικό σύνολο «Ζακυνθινό εκκλησιαστικό αναλόγιο “Θεόδωρος Κουρκουμέλης - Κοθής » θα αποδώσει ύμνους κατά το Ζακυνθινό εκκλησιαστικό μουσικό ιδίωμα, διάρκειας περίπου δέκα λεπτών. Στην εισήγηση αυτή παρουσιάζεται όλη η μορφολογική και υφολογική δομή της ιδιόμορφης αυτοσχέδιας άγραφη συνήχηση της Ζακυνθινής ψαλτικής, και αναδεικνύονται όλα τα εξωγενή και ενδογενή στοιχεία που διαδραμάτισαν κυρίαρχο ρολό στην πρωτότυπη αρχική μορφή της, αλλά και στην μετέπειτα εξέλιξη της, έως και την σημερινή της εικόνα.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΜΑΤΘΑΙΟΥ

Υπ.Διδάκτωρ της Θεολογικής Σχολής του Α.Π.Θ., Τμήμα Χριστιανικού Πολιτισμού και Κοινωνικής Θεολογίας και κάτοχος μεταπτυχιακού του ίδιου τμήματος στον Τομέα Αρχαιολογίας, Λατρείας και Τέχνης (1999). Επίσης, είναι κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος Ιονίου Πανεπιστημίου, Σχολή Μουσικής και Οπτικοακουστικών Τεχνών, Τμήμα Μουσικών Σπουδών με Ειδικευση στην Μουσικολογία-Βυζαντινή μουσική (2019). Έχει εργασθεί σε ωδεία και μουσικές σχολές του ΥΠ.ΠΟ.Α ως αναγνωρισμένος καθηγητής Βυζαντινής μουσικής, κλασικής Κιθάρας και Σύνθεσης. Γνωρίζει αγγλικά και έχει πιστοποίηση στις Τ.Π.Ε. Έχει τρεις προσωπικές δισκογραφικές δουλειές-CD, ως ερμηνευτής και οργανοπαίκτης παραδοσιακών οργάνων. Από το 1995 έως και σήμερα διακονεί ως ιεροψάλτης σε διάφορα αναλόγια εκκλησιών του Οικ.Πατριαρχείου και της Ελλαδικής Εκκλησίας. Εργάζεται στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση από το 1998 και από τον Σεπτέμβριο του 2018 είναι συντονιστής εκπαιδευτικού έργου Θεολόγων στο 1ο κ 2ο ΠΕ.ΚΕ.Σ. Βορείου Αιγαίου. Από το 1999 έχει συμμετάσχει σε διάφορα σεμινάρια και συνέδρια θεολογικά, μουσικολογικά και λαογραφικά ως εισηγητής αλλά και ως επιμορφούμενος. Έχει δημοσιεύσει άρθρα σε επιστημονικά περιοδικά και blog.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΣΤΟΡΙΑ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: ΜΙΑ ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΟΥ ΑΣΜΑΤΙΚΟΥ

Η παρούσα πρόταση έχει ως θέμα της την διερεύνηση της μορφής των μελών του Ασματικού τύπου κατά τον 14^ο και 15^ο αιώνα και την εξέλιξη τους μέσα στον χρόνο. Μέσα σε αυτή την χρονική περίοδο, δύο ομάδες χειρογράφων καλούνται να διαφωτίσουν και να ερμηνεύσουν τη μορφή, το είδος και το πλήθος των μελωδημάτων του «ασματικού» τύπου. Το πολύ ξεχωριστό χειρόγραφο K8 (στο εξής χγφ K8) της Ιεράς Μητροπόλεως Καστοριάς (αρχές 14^{ου} αι), με ιδιαιτερότητα στην διπλή μελωδική γραμμή που το διέπει (η πρώτη σε γραφή *chartres* με μεγάλες υποστάσεις –νεύματα και η δεύτερη σε γραφή *coislip*) και τα χειρόγραφα 2061 και 2062 της ΕΒΕ, που αντιπροσωπεύουν παπαδικές των αρχών του 15^{ου} αιώνα, οι οποίες ενσωματώνουν μέσα τους και εξελιγμένα ασματικά μέλη. Το ταξίδι «από την Καστοριά ως την Θεσσαλονίκη» θα γίνει «νοερά» και «δειγματικά», με την παράθεση και σύγκριση μορφολογική και μουσικολογική των δύο Υπακοών του Σταυρού, όπως αντιπροσωπεύεται στις δύο ομάδες χειρογράφων, οι οποίες αντιστοιχούν στις δύο πόλεις που εγράφησαν. Επίσης γίνεται και αναφορά των τοπικών λειτουργικών παραδόσεων και γεωγραφικά πληθυσμών που αντιπροσωπεύουν οι δύο ομάδες χειρογράφων. Στόχος της έρευνας είναι να καταδειχτεί ο επηρεασμός και η συνάφεια ανάμεσα στα μέλη του ασματικού με το παλιό στιχηράριο όσο και με την παπαδική, που ακολουθεί. Τα εξεταζόμενα μέλη (μικρά στον αριθμό τους) επιτρέπουν συμπεράσματα σαφή, ασφαλή και πλήρως αποκρυπτογραφημένα για την περίοδο που εξετάζεται. Εντούτοις, αποτελούν δείγματα ιδανικά για σύγκριση και παρουσίαση εμφανών σημείων-μελωδικών γραμμών του ασματικού, που μπολιάστηκαν τόσο προερχόμενα από το παλιό στιχηράριο, όσο και στην μετέπειτα χρονολογική εξέλιξή τους και ενσωμάτωσή τους στην παπαδική του 15^{ου} αι. και έπειτα, αιώνων.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΜΙΧΕΛΟΥΔΑΚΗΣ

Ο Αντώνιος Μιχελουδάκης γεννήθηκε το 1968 στα Χανιά της Κρήτης. Από την ηλικία των επτά ετών οδηγήθηκε στο ψαλτήρι και άρχισε να μνείται στην ψαλτική από τον μακαριστό ιερέα πατέρα του Αριστείδη Μιχελουδάκη. Αργότερα σπούδασε βυζαντινή μουσική με δασκάλους τους Γ. Χατζηθεοδώρου, Εμμ. Σουργιάδακη, Δ. Σουρλαντζή, Αθ. Καραμάνη και Δ. Νεραντζή. Είναι κάτοχος πτυχίου βυζαντινής μουσικής από το Μακεδονικό ωδείο και διπλώματος βυζαντινής μουσικής από το Ελληνικό ωδείο. Επίσης είναι πτυχιούχος Θεολογίας του Α.Π.Θ. Είναι καθηγητής θρησκευτικών στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Διετέλεσε λαμπαδάριος και πρωτοψάλτης μέχρι το 2018 σε αρκετούς ναούς στην Θεσσαλονίκη και Κρήτη. Το 1997 ίδρυσε την χορωδία παραδοσιακής μουσικής "Πάυλος Βλαστός" με την οποία έχει εκδώσει τρεις ψηφιακούς δίσκους και έχει συμμετάσχει σε εκδηλώσεις σε Κρήτη και αλλού. Ασχολείται με την έρευνα της ψαλτικής ιστορίας της Κρήτης και έχει προβεί σε σχετικές ανακοινώσεις σε συνέδρια.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΚΑΙ ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΡΧΟΝΤΑ ΜΑΪΣΤΟΡΑ ΤΗΣ Μ.Χ.Ε Γ.ΧΑΤΖΗΘΕΟΔΩΡΟΥ

Η εργασία αυτή αποτελεί μια συνοπτική αναφορά της ζωής και του έργου του τιμωμένου προσώπου του Δ' μουσικολογικού συνεδρίου κυρ-Γεωργίου Χατζηθεοδώρου. Σκοπός είναι η γνωριμία με το τεράστιο μουσικολογικό και λαογραφικό έργο του Γ. Χατζηθεοδώρου, το οποίο αποτελεί καρπό επιστημονικού και καλλιτεχνικού μόχθου του.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΠΑΛΑΓΕΩΡΓΟΣ

Αναπληρωτής καθηγητής της Βυζαντινής Μουσικολογίας στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αθηνών. Σε συνεργασία με τρεις ακόμη συναδέλφους, μέλη ΔΕΠ, ασχολείται επιστημονικά - ερευνητικά με την μελέτη της βυζαντινής και μεταβυζαντινής μουσικής, τόσο ως τέχνης όσο και ως επιστήμης, από άποψη θεωρίας και πράξης, ιστορίας και αισθητικής στο πλαίσιο του ευρύτερου πολιτισμικού χώρου της χριστιανικής ορθοδοξίας. Αποτελούν μαζί την μόνη τόσο πολυδύναμη, δημιουργική και παραγωγική ομάδα, που σε διεθνές επίπεδο εργάζεται αυτή τη στιγμή ακαδημαϊκά στο πεδίο της Βυζαντινής Μουσικολογίας. Διδάσκει σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο μαθήματα που καλύπτουν πολλαπλές πτυχές του γνωστικού αντικείμενου της Βυζαντινής Μουσικολογίας, τόσο στο Τμήμα του όσο και σε άλλα πανεπιστημιακά Τμήματα ή εκπαιδευτικούς φορείς της Ελλάδας και του εξωτερικού. Πιστεύει ότι τα βυζαντινομουσικολογικά ζητήματα προσεγγίζονται ορθότερα με την θεωρητική σπουδή και την συνακόλουθη γνώση της πρακτικής διάστασης της τέχνης, παράλληλα δε και με την ικανοποιητική ενημέρωση για τις λειτουργικές και υμνογραφικές παραμέτρους αυτής. Η άποψη αυτή βρίσκει εφαρμογή στην μεθοδολογία που ακολούθησε κατά την σύνταξη του δημοσιευμένου έργου του, το οποίο έχει γίνει δεκτό με ευμενή σχόλια από την διεθνή μουσικολογική κοινότητα. Στην ίδια προοπτική κινούνται και τα θέματα που επιλέγει να αναπτύξει σε διάφορα συνέδρια στην Ελλάδα, κάποια από τα οποία οργανώνονται από τον ίδιο και τους συναδέλφους του μέλη ΔΕΠ, σε διαλέξεις, σεμινάρια και εργαστήρια, όπου συχνά καλείται να μιλήσει και διδάξει, ενώ με την παράλληλη καλλιτεχνική του δραστηριότητα, προσεγγίζει πρακτικώς την τέχνη και ισχυροποιεί την εφαρμογή των θεωρητικών απόψεων. Συμμετέχει συχνά σε διεθνή επιστημονικά συνέδρια στο εξωτερικό, όπου παρουσιάζει τις απόψεις και τα πορίσματα των ερευνών του, αλλά και συνδιαλέγεται και συνεργάζεται με συναδέλφους του που θεραπεύουν το ίδιο γνωστικό αντικείμενο, αλλά και συγγενή επιστημονικά πεδία. Ενδεικτικά αναφέρονται οι συνεργασίες του με τον *Girolamo Garofalo* (Ιταλία), τις *Elena Chirceu* και *Bianca Temes* (Ρουμανία) και την *Zana Shuteriqi Prella* (Αλβανία). Γύρω του συσπειρώνεται μια ομάδα μεταπτυχιακών φοιτητών, υποψηφίων για εκπόνηση διδακτορικών διατριβών υπό την επίβλεψή του. Την συνεργασία και τη συμβουλή του επιδιώκουν υποψήφιοι διδάκτορες από το εξωτερικό. Μετέχει πάντοτε σε εξελίξεις και εκλογές νέων μελών ΔΕΠ σε διάφορα πανεπιστήμια της Ελλάδας, ως μέλος των σχετικών επιτροπών κρίσης. Σημαντική για την βυζαντινομουσικολογική επιστήμη είναι η ανάληψη από τον ίδιο του έργου της πλήρους καταλογογραφήσεως των χειρογράφων κωδίκων βυζαντινής μουσικής, των αποκειμένων στην σπουδαία και πολύτιμη βιβλιοθήκη της αγ. Αικατερίνης του Όρους Σινά, έργο που θα ολοκληρωθεί σύντομα με την κυκλοφόρηση τριών ογκωδεδστάτων τόμων. Στον ίδιο ανετέθη από τον Πατριάρχη Ιεροσολύμων Θεόφιλο Γ' η ανάδειξη και φανέρωση του ψαλτικού πηγαίου υλικού, που θησαυρίζεται στα φυλασσόμενα στην Πατριαρχική Βιβλιοθήκη των Ιεροσολύμων μουσικά χειρόγραφα, με την εκπόνηση και δημοσίευση ειδικών μουσικών καταλόγων. Από του έτους 2017 ανέλαβε, κατόπιν προσκλήσεων της Αποστολικής Βατικανής Βιβλιοθήκης και της Βιβλιοθήκης της *Grottaferrata* (Ιταλία), το έργο της καταλογογραφήσεως των μουσικών χειρογράφων των αποκειμένων στις ως άνω βιβλιοθήκες. Οι παλαιογραφικές γνώσεις του και η εν γένει μουσική καταλογογραφική του εμπειρία άνοιξαν τον δρόμο της συμμετοχής του στο *Catalogue Byzantine Manuscripts (CBM) Programme and Internationalisation project*, που υποστηρίζεται από τον *Netherlands Organisation of Scientific Research (NWO)*, συμμετοχής που ζητήθηκε μετ' επιτάσεως από την διεθνή επιστημονική ομάδα του προγράμματος.

«ΓΥΜΝΑΣΜΑ ΜΟΥΣΙΚΗΣ» ΦΙΛΟΠΟΝΗΘΕΝ ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΝΗΦΩΝΟΣ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ ΑΓΙΟΤΑΦΙΤΟΥ

Ἡ ἀνακάλυψη, φανέρωση καὶ μελέτη πηγαίου ὕλικου ἀποτελεῖ γιὰ κάθε ἐπιστήμη ἐπιθυμητὸ στόχο καὶ σπουδαῖο γεγονός. Ὁ ἐντοπισμὸς καὶ ἡ μελέτη κάθε

χειρογράφου συμβάλλει στην αποκατάσταση ενός κατεστραμμένου ψηφιδωτού της εικόνας του παρελθόντος, με την επιβεβαίωση των εικασιών μας ή με την επισυμβαίνουσα πολλές φορές διάψευση αυτών. Ακριβώς το ίδιο γίνεται και με τα χειρόγραφα βιβλία της Ψαλτικής· ανοίγουν, κάθε πού ανακαλύπτονται, τόν ορίζοντα των γνώσεών μας. Αλλά πρέπει να σημειώσουμε πώς σπάνια ανατρέπουν όσα ξέρουμε για το παρελθόν αυτής της τέχνης· συνηθέστατα επιβεβαιώνουν τις γνώσεις μας, γι' αυτό και τεκμηριώνουν την αδιάκοπη και ανόθευτη συνέχεια της παράδοσής της.

Όλα τὰ παραπάνω πιστοποιούνται και από την ανακάλυψη ενός αγνώστου μέχρι σήμερα θεωρητικογραφήματος, ή μελέτη του οποίου δίδει την αφορμή για τη σύνταξη τούτης της ανακοίνωσης. Στην ιστορική, πλούσια και άριστα συγκροτημένη Βιβλιοθήκη του Πατριαρχείου Ιεροσολύμων, στο κέντρο αυτό της πνευματικής, πολιτιστικής και εκπαιδευτικής τροφοδοσίας της αγιοταφικής κοινότητας, και στα πλαίσια του έργου της καταλογογραφήσεως των αποκειμένων σ' αυτή μουσικῶν χειρογράφων, βρέθηκε ακατάγραφο και αναξιόποιήτο, «τεθαμμένο» μεταξύ άλλων φύλλων και λυτῶν τετραδίων, ένα μουσικό τεύχος με θεωρητικό και σημειογραφικό ενδιαφέρον, γραμμένο από έναν άγνωστο θεωρητικό και δάσκαλο της Ψαλτικής, τὸν αγιοταφίτη ιερομόναχο Νήφωνα. Στόχος της ανακοίνωσης είναι η παρουσίαση και ὁ σχολιασμός αὐτοῦ τοῦ μικροῦ σὲ ἕκταση, ἀλλὰ πολλαπλῶς ἐνδιαφέροντος θεωρητικοῦ κειμένου.

JORDAN KRASSIMIROV BANEV

Born in Sofia, Bulgaria (1974), Jordan Banev is now an associate professor at the National Academy of Music in Sofia, teaching Music Aesthetics and disciplines in the fields of general education and music pedagogy. Baccalaureate thesis on Augustine's views on art, philosophy and theology, and then PhD on "The Musical Thinking of Antiquity and the Patristic Age", 2010, both as a student of prof. Ilya Yonchev (NMA, Sofia). Habilitation thesis on "Disciplina Musica and Musical Thinking in the Second Half of the 13th c. – Three Treatises: Latin, Greek and Arabic". Studied ecclesiastical neumatic chant in Sofia and in Greece - with Michael Meletis, Protosaltis of Volos. Specialisations 1) in Ottoman Classic music with prof. Rubi Ayangil and tanburi Özer Özel – Yıldız Technical University, Istanbul (2005-2006), 2) in Philosophy and Music Pedagogy – research scholarship, Balliol College, Oxford University (2012-2013). Published papers in aesthetics, music philosophy, pedagogy and music pedagogy. Currently member and secretary of the academical center Fundamenta musicae. Married, with three children.

Η ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΜΕΛΟΥΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ «ΕΛΕΝΑ» (ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ)

Το κείμενο αναλύει δύο καταγεγραμμένα παραδείγματα του τοπικού μέλους της βόρειο-κεντρικής πόλης και περιοχής στη Βουλγαρία «Ελένα». Παρόλου τοπικοί, οι ύμνοι είναι γνωστοί σε όλη τη χώρα λόγω της κυριολεκτικής, κατά το δυνατόν, καταγραφής τους στα ίσως επισημότερα ψαλτικά βιβλία του 20-ού αιώνα στη Βουλγαρία. Η ανάλυση είναι σημειογραφική (και όχι σημειολογική ή μορφολογική). Ο σκοπός της είναι να συμβάλλει στο πάνω από 100 χρόνια ανοιχτό στη χώρα μας θέμα περί του είδους της σημειογραφίας και της «σωστής» των μελών καταγραφής. Τα αποτελέσματα αφορούν τη θέση του ψάλλοντα, την ελευθερία ή δέσμευσή του μέσα από την σημειογραφία.

π. ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ

Ο π. Παπαδάκης Δημήτριος του Στυλιανού και της Καλλιόπης γεννήθηκε στο Ηράκλειο της Κρήτης. Την υποχρεωτική εκπαίδευση την περάτωσε στην γενέτειρα του. Ακολούθησε η Πατριάρδα Σχολή και η Ριζάρειος Σχολή Αθηνών. Σπούδασε Κοινωνική Θεολογία και Μουσικολογία όπως και διευρυμένες μεταπτυχιακές εξειδικευμένες σπουδές με σχέση συνάφειας των επιστημονικών πεδίων (Θεολογίας-Μουσικής-Ψυχοθεραπείας και μουσικοψυχοθεραπείας) στα Πανεπιστήμια, Εθνικό και Καποδιστριακό Αθηνών, Φιλιππούπολη Βουλγαρίας, στο Πατριαρχικό Πανεπιστημιακό Ελληνικό Ινστιτούτο στο Chambésy της Γενεύης, στο Πανεπιστήμιο Μακεδονία, στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και στο Πανεπιστήμιο της Κρήτης. Έχει επί πλέον κάνει μουσικές σπουδές στην Ευρωπαϊκή μουσική, Βυζαντινή μουσική, ενώ έχει αποκτήσει πτυχίο Αρμονίας, Πιάνου, Αντίστιξης και Μουσικοθεραπείας και Ψυχοθεραπεία Θεωρεία Πράξη. Έχει Μεταπτυχιακό τίτλο στην Μουσικοψυχοθεραπεία. Είναι εκπαιδευτικός στο μουσικό σχολείο Αθηνών. Είναι διδάσκων στο Μητροπολιτικό Κολέγιο Αθηνών και στο Κολέγιο Κρήτης. Μαέστρος του μουσικού σχήματος (Ενωδία) και πρόεδρος του συλλόγου (Γνωσιακό ταξίδι) που εδρεύουν στο Ηράκλειο της Κρήτης. Από τον Νοέμβριο του 2016 είναι Ερευνητής και δόκιμος Λέκτορας της Πανεπιστημιακής Ψυχιατρικής κλινικής του Πα.Γ.Ν.Η. με εξειδικευμένη προσέγγιση της μουσικοψυχοθεραπείας στο φάσμα της ψύχωσης. Είναι υποψήφιος διδάκτορας του Α.Π.Θ, και από το ακαδημαϊκό έτος 2015, ενώ είναι επιστημονικός συνεργάτης της Θεολογικής σχολής του Καποδιστριακού πανεπιστημίου Αθηνών. Είναι διδάσκων καθηγητής στο Metropolitan Gollege και στο MBS Gollege Creta και εργάζεται στο κέντρο αποκατάστασης και θεραπείας Αθηνών "Θησέας". Βρίσκετε στην τελευταία φάση παρουσίασης της Διδακτορικής του διατριβής.

Η ΑΡΧΕΓΟΝΗ ΔΟΝΗΣΗ ΣΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΓΙΓΝΕΣΘΑΙ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

Η Ψυχική Υγεία σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας ορίζεται ως "η κατάσταση ευεξίας όπου κάθε άτομο αντιμετωπίζει με επιτυχία τα προβλήματα της ζωής, μπορεί να εργαστεί παραγωγικά και να συμμετέχει ενεργά στο κοινωνικό του περιβάλλον. Η ψυχική υγεία είναι επίπεδο ψυχικής ευημερίας. Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (Π.Ο.Υ.), η μουσική στηρίζει και αναπληρώνει ολιστικά την υγεία του ανθρώπου, ενώ ανατάσσει την ευημερία του ατόμου, όταν αυτό καθ' αυτό το άτομο υποστηρίζει σε ευτυχές και χαρούμενο περιβάλλον την πραγματοποίηση των στόχων του μέσα από τη δυνατότητα των ικανοτήτων του. Η μουσική έρχεται ως θεϊκή δόνηση για να αντιμετωπίσει τα φυσιολογικά άγχη της ζωής, στην ανθρωπολογική και κοινωνιολογική τους διάδραση, προς όφελος της παραγωγικής εργασίας ως συμβολή και μετοχή στην κοινότητα που ο άνθρωπος εδράζεται. Η μουσική λειτουργεί σαν ένα μέσο για την αλλαγή της συναισθηματικής κατάστασης του ατόμου με την χαλαρωτική της επίδραση, με τον ενθουσιασμό που προκαλεί με την εμψύχωση και γαληνή η οποία έχει αναφερθεί ότι αλληλεπιδρά σε συγκεκριμένες δομές του εγκεφάλου, που συνδέονται με την επιβράβευση και τα συναισθήματα. Η μουσική χρησιμοποιείται από την αρχαιότητα, στην αντιμετώπιση των ασθενειών αλλά και στην αποκατάσταση τόσο της σωματικής όσο και της ψυχικής αρμονίας και έχει αποδειχτεί ότι προκαλεί θετικές επιδράσεις σε ατομικούς, ψυχολογικούς, σωματικούς και κοινωνικούς τομείς. Τα είδη και των οκτώ ήχων της Βυζαντινής μας μουσικής, μπορούν να επιφέρουν αναλγητικά αποτελέσματα και να μειώσουν το άγχος, την αρτηριακή πίεση, το μετεγχειρητικό τραύμα συγκριτικά με την ησυχία, καθώς αυτή η μουσική έχει εισαχθεί στην υπερβατική λατρευτική μουσική ως καθημερινή υμνολογική ανάγκη των ανθρώπων. Γίνεται μεγάλη προσπάθεια σχετικά με την κατανόηση των τρόπων με τους οποίους η μουσική μπορεί να προκαλέσει συναισθηματικές αντιδράσεις. Τα τελευταία χρόνια νευροαπεικονιστικές μελέτες σχετικά με τα συναισθήματα και την μουσική κάνουν προσπάθειες προκειμένου να γίνουν κατανοητοί οι βαθύτεροι εγκεφαλικοί μηχανισμοί που προκαλούν αυτά τα θετικά αποτελέσματα στους ανθρώπους. Οι μελέτες αυτές έχουν δείξει ότι ακούγοντας μουσική ο άνθρωπος ερεθίζεται ένα συνδυασμένο σύστημα των περιοχών του φλοιού και του υποφλοιού του εγκεφάλου. Όμως σε όλα αυτά θα μπορούσαν να συμβάλουν αρτιότερα και οι φορείς και εκφραστές της Ψαλτικής μας Τέχνης. Η Ψαλμωδία της Βυζαντινής μας μουσικής με τη Θεία Λατρεία ευρύτερα στολίζει, στηρίζει και ανατάσσει το χρονοχώρο της ανθρωπίνης υπάρξεως. Η διαδραστική συνεργασία, με την Ψαλτική Τέχνη, αποτελεί το συναισθητικό εργαλείο υποβοήθησης της δονητικής του δράσης, σε αέναη κίνηση.

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ-ΣΟΦΟΚΛΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Γεννήθηκε στην Αθήνα το 1988. Μεγάλωσε στην Κύπρο, όπου και πήρε τα πρώτα του μαθήματα Βυζαντινής Μουσικής με τον παπα-Χαράλαμπο Ζούμο. Σπούδασε Φιλολογία στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών με ειδίκευση στη Γλωσσολογία (2013), ολοκληρώνοντας παράλληλα τις σπουδές του στην ψαλτική τέχνη με δάσκαλο τον δρ.α Γρηγόριο Αναστασίου (2011). Θέμα της διπλωματικής του εργασίας ήταν η σύγκριση των τουρκικών μακάμ με τους βυζαντινούς ήχους. Μελέτησε τούρκικο ούτι και θεωρία των μακάμ με τους Αλέξανδρο Παπαδημητράκη, Yurdal Tokcan, Χρήστο Τσιαμούλη, Muhittin Kemal Temel και Χάρη Λαμπράκη, ενώ πήρε μαθήματα οθωμανικού τραγουδιού από τον Ahmet Erdoğdular. Το 2015 ολοκλήρωσε το μεταπτυχιακό του στη Γλωσσολογία (ΕΚΠΑ), εστιάζοντας στη γνωσιακή προσέγγιση της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου, ενώ από τον Μάρτιο του 2017 είναι υποψήφιος διδάκτορας βυζαντινής μουσικολογίας με επιβλέποντα καθηγητή τον Αχιλλέα Χαλδαιάκη και θέμα «Περιγραφικό Θεωρητικό της Σύγχρονης Ψαλτικής Τέχνης: Μια γλωσσολογική προσέγγιση της κατά τη Νέα Μέθοδο γραφής και ερμηνείας της». Υπήρξε υπότροφος του Προγράμματος SYLFF (Sasakawa Young Leaders Fellowship Found) για το ακαδημαϊκό έτος 2017-2018. Ψέλνει επαγγελματικά από το 2009 και είναι σταθερό μέλος της χορωδίας «Μαΐστορες της Ψαλτικής Τέχνης», ενώ ταυτόχρονα ασχολείται με την ερμηνεία παραδοσιακών και ρεμπέτικων τραγουδιών, καθώς και τη σύνθεση ανατολίτικης μουσικής. Από τον Ιανουάριο του 2018 έχει αναλάβει τη διδασκαλία των παραδοσιακών δρόμων-μακάμ στο Κέντρο Ελληνικής Μουσικής «Φοίβος Ανωγειανάκης».

ΙΣΤΟΡΙΚΟΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ: ΑΛΛΗΛΟΔΑΝΕΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΘΥΓΑΤΡΙΚΕΣ ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ

Βασισμένος στις ιδέες της ιστορικοσυγκριτικής γλωσσολογίας, σε αυτή μου την ανακοίνωση εξετάζω την εξελικτική ιστορία του Βυζαντινού Άσματος από τους πρώτους χρόνους εμφάνισής του μέχρι σήμερα, εστιάζοντας - από τη μία - στις ποικίλες επιρροές που δέχτηκε, και - από την άλλη - στις διάφορες επιδράσεις που άσκησε, καθώς και στις αυτόνομες θυγατρικές μουσικές παραδόσεις των οποίων υπήρξε κύρια μήτρα παραγωγής. Συγκεκριμένα εξετάζονται: 1. Περιπτώσεις αρχαίων Ασμάτων που μαρτυρούν κοινή καταγωγή με το Βυζαντινό, όπως το Γρηγοριανό, το Αρμένικο, και το Συριακό, 2. Παράλληλες μαρτυρίες που συναινούν στη συνύπαρξη δύο διαφορετικών αντιλήψεων περί οκταηχίας, μία Παλαιστινιο-Συριακή που σχετίζεται με τους κύκλους της Ιερουσαλήμ, και μία περισσότερο ελληνοκεντρική που σχετίζεται με τους κύκλους της Κωνσταντινούπολης, 3. Επαφές της Δύσης με το Βυζάντιο κατά την περίοδο του Καρλομάγνου όπως αντικατοπτρίζονται στα δυτικά χειρόγραφα, 4. Οι διάφορες παραδόσεις των Σλάβων, ως θυγατρικές της Βυζαντινής Μουσικής του 10ου αιώνα, και η εξέλιξή τους με κατά περιόδους επαφές με την Κωνσταντινούπολη ή το Άγιο Όρος, 5. Ενδείξεις για πολυφωνικές πρακτικές στο Βυζάντιο που πιθανώς διοχετεύτηκαν στη Δύση ή/και στη Ρωσία, 6. Μουσικές παραδόσεις όπως των Ιταλο-Αλβανών της Κάτω Ιταλίας, των Επτανησίων και των Καρπαθίων, των Ελλήνων της Κορσικής κ.ά. ως περιθωριακοί επίγονοι του Βυζαντινού Άσματος, 7. Ενδείξεις για επιδράσεις της οθωμανικής μουσικής για τον καθορισμό του σημερινού μέλους της Νέας Μεθόδου, καθώς και μαρτυρίες της μουσικής πολυφωνίας που υπήρχε την περίοδο πριν την μεταρρύθμιση των Τριών Δασκάλων. Η ανάλυση των διαφόρων πηγών και ο παραλληλισμός τους οδηγεί σε χρήσιμα συμπεράσματα για την διαχρονική εξέλιξη του Βυζαντινού μέλους και βοηθά στη σκιαγράφηση της πορείας του σε πολλαπλά επίπεδα τόσο χρονικά όσο και γεωγραφικά.

ΠΕΤΡΟΣ ΠΑΠΑΕΜΜΑΝΟΥΗΛ

Γεννημένος και μεγαλωμένος στη Δράμα, ασχολείται με τη βυζαντινή μουσική και το δημοτικό τραγούδι από την ηλικία των έξι ετών. Είναι Δρ. Θεολογίας με ειδίκευση στη βυζαντινή μουσικολογία και ψαλτική τέχνη. Κατέχει πτυχίο και δίπλωμα βυζαντινής μουσικής, από την τάξη του Άρχοντος Πρωτοψάλτου Χαριλάου Ταλιαδώρου, ενώ παράλληλα έχει περατώσει τις σπουδές του στα ανώτερα θεωρητικά της ευρωπαϊκής μουσικής αποκτώντας πτυχίο Αρμονίας και Αντίστιξης. Από το 1996 έως το 2011 δίδαξε τη Βυζαντινή μουσική στο Δημοτικό Ωδείο Δράμας και από το 2000 έως σήμερα είναι ο υπεύθυνος καθηγητής της σχολής βυζαντινής μουσικής του Κρατικού Ωδείου Θεσσαλονίκης. Παράλληλα, διδάσκει παραδοσιακό τραγούδι σε διάφορους πολιτιστικούς συλλόγους. Υπηρέτησε ως Γ' Ιεροψάλτης στον Ι. Ναό Παναγούδας Θεσσαλονίκης και ως Λαμπαδάριος στον Ι. Ναό Αναλήψεως του Κυρίου Θεσσαλονίκης, ενώ από το 1998 έως και σήμερα είναι πρωτοψάλτης του ίδιου Ναού. Είναι ιδρυτής και χοράρχης των Βυζαντινών χορών «Δομέστικοι της Δράμας» (1996-2015), και «Καλοφωνία» (από το 2019), που τελεί υπό την αιγίδα του Πατριαρχικού Ιδρύματος Πατερικών Μελετών. Επίσης, ασχολείται ενεργά με τις επιτόπιες καταγραφές-μελέτες του δημοτικού μας τραγουδιού και έχει στο ενεργητικό του ανακοινώσεις σε διεθνή συνέδρια και δημοσιεύσεις σε επιστημονικά περιοδικά. Έχει στο ενεργητικό του πλήθος συναυλιών στην Αίγυπτο, στη Βουλγαρία, στην Ελλάδα, στις Η.Π.Α., στην Ιταλία, στην Κύπρο, στην Πολωνία, στην Τουρκία κ.α. Παράλληλα, έχει εκδώσει επτά (7) δίσκους ακτίνας βυζαντινής εκκλησιαστικής μουσικής και δημοτικού τραγουδιού και έχει βιντεοσκοπήσει και ηχογραφήσει για την ελληνική και πολωνική ραδιοφωνία και τηλεόραση. Τέλος, έχει τιμηθεί με το οφφίκιο του Άρχοντος Μαϊστωρος του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ (1892-1992), ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΗΣ ΙΕΡΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΝΑΟΥ ΔΡΑΜΑΣ. ΤΟ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΚΑΙ ΜΕΛΟΠΟΙΗΤΙΚΟ ΤΟΥ ΕΡΓΟ.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να παρουσιάσει και να αναδείξει στο ευρύτερο κοινό την προσωπικότητα του Πρωτοψάλτη-εκπαιδευτικού Αθανασίου Κωνσταντινίδη και τη συμβολή του στη διάδοση της ψαλτικής τέχνης, μέσα από τη διδασκαλία και το μελοποιητικό του έργο, όχι μόνο στη Δράμα, αλλά και στη γύρω περιοχή. Βέβαια, εκτός από τον Κωνσταντινίδη, υπάρχει και μια πλειάδα δραμινών ψαλτών, που διακρίθηκαν στο χώρο της ψαλτικής τέχνης κατά τον κ' αιώνα, όμως, η έλευσή του Κωνσταντινίδη από την Κωνσταντινούπολη και η μαθητεία του κοντά στο Νηλέα Καμαράδο και τον Ιάκωβο Ναυπλιώτη, στην πατριαρχική μουσική σχολή, αποτελούν μαρτυρία για την άρτια κατάρτισή του τόσο σε θεωρητικό, όσο και σε πρακτικό επίπεδο. Η μεθοδολογία της εργασίας στηρίχθηκε σε δύο βασικούς άξονες. Αφενός στην προφορικότητα, με συνεντεύξεις που πήραμε από ανθρώπους που έζησαν τον Κωνσταντινίδη εκ του σύνεγγυς, όπως μαθητές του στη βυζαντινή μουσική, ιερείς, συναδέλφους του εκπαιδευτικούς στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση και συγγενείς του. Αφετέρου στην έρευνα που διεξαγάγαμε στα αρχεία της Ιεράς Μητροπόλεως Δράμας και σε βιβλιοθήκες του νομού. Τα συμπεράσματα της εργασίας στοχεύουν να καταδείξουν, μέσα από το διδακτικό και μελοποιητικό του έργο, τη συνέχιση της ψαλτικής παραδόσεως, όπως τη διδάχτηκε δίπλα σε «αριστείς» δασκάλους των αρχών του κ' αιώνα, μεταλαμπαδεύοντας τις θεωρητικές τους αρχές και τον τρόπο ψαλμώδησης στον τόπο μετεγκατάστασής του, αλλά και αναπαράγοντας «θέσεις» του κλασικού ρεπερτορίου της ψαλτικής τέχνης στις μελοποιήσεις του.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΠΛΟΥΜΠΗΣ

Απόφοιτος του τμήματος Εφαρμοσμένης Πληροφορικής, κάτοχος του τίτλου Msc Βυζαντινής Μουσικολογίας-Υμνολογίας και υποψήφιος διδάκτωρ του τμήματος Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης (Πα.Μακ.). Είναι κάτοχος Πτυχίου και Διπλώματος Βυζαντινής Εκκλησιαστικής Μουσικής, κάτοχος των πτυχίων Αρμονίας, Αντίστιξης και Φυγής, ενώ έχει επιμορφωθεί στην ψαλτική (ως υπότροφος), την φώνηση, την λειτουργική και την υμνολογία. Διετέλεσε επ' αναλογία μαθητής του Χαριλάου Ταλιαδώρου επί επταετία, μελετώντας παράλληλα θέματα ερμηνείας με τον Δημοσθένη Παϊκόπουλο, Εμμανουήλ Δασκαλάκη και Αστέριο Δεβροελή. Κατέχει τη θέση δεξιού ιεροψάλτου στον ι.ν. Αγίου Φανουρίου και Τιμίου Προδρόμου Θεσσαλονίκης, ενώ παράλληλα έχει ιδρύσει το σύνολο ψαλτικής «Χοροστασία». Έχει διακριθεί με βραβεία σε σειρά πανελληνίων και διεθνών διαγωνισμών. Έχει δημοσιεύσει στο 12ο διατμηματικό μουσικολογικό συνέδριο ανακοίνωση με τίτλο «Αναζητώντας το παρελθόν του μέλους του τρισαγίου ύμνου».

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟΥ ΥΦΟΥΣ ΣΤΗΝ ΕΠΙΤΕΛΕΣΗ ΤΗΣ ΨΑΛΤΙΚΗΣ: ΠΡΟΤΑΣΗ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗΣ ΤΗΣ ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΤΗΤΑΣ ΜΕ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΤΟ ΘΕΟΤΟΚΕ ΠΑΡΘΕΝΕ ΤΟΥ ΜΠΕΡΕΚΕΤΗ

Μέσα από την ενσωμάτωση των ηχητικών τεκμηρίων σύγχρονης ψαλτικής, η έρευνα οδηγείται στην ανάγκη στροφής προς τα δοκιμασμένα εθνομουσικολογικά εργαλεία για την αποτύπωση και μελέτη της προφορικότητας. Στη Βυζαντινή Μουσικολογία, η σχηματική μεταγραφή στο πεντάγραμμο μελών της Νέας Μεθόδου, όσο και η λεπτομερής καταγραφή ηχογραφημένης ερμηνείας ψάλτη, αποτελούν αποδεκτές πρακτικές που συνεισφέρουν στην μορφολογική ανάλυση. Σκοπός της ανακοίνωσης είναι να προτείνει αφενός το υβριδικό πενταγραμμικό σύστημα του Ζαρία που χρησιμοποίησε για την καταγραφή των ιδιοματισμών της παραδοσιακής βιολιστικής τέχνης, και αφετέρου τις εκδοχές εμπλουτισμού του με σημάδια που σχετίζονται με το ερμηνευτικό ύφος. Στόχος του εμπλουτισμένου καταγραφικού συστήματος, με την ευκρινέστερη αποτύπωση δομικών μονάδων των στοιχείων που διαμορφώνουν τους ιδιοματικούς τρόπους επιτέλεσης στην ψαλτική και την προοπτική ταξινόμησής τους, είναι να λειτουργήσει ως εργαλείο καταγραφής της ψαλτικής προφορικότητας στο πεντάγραμμο, δίνοντας τη δυνατότητα τεκμηριωμένης με μουσικοτεχνικά μέσα απάντησης σε θέματα όπως οι τοπικές ή γύρω από έναν Δάσκαλο «σχολές» ψαλτών με κυρίους και ελάσσονες εκπροσώπους, οι επιρροές κατά τη διάρκεια μαθητείας ή υπηρεσίας σε συγκεκριμένη περιοχή και σε ό,τι άλλο γίνεται αναφορά με ιστορικές και γενικότερα κειμενικές πηγές που, ειδικά για τη σύγχρονη ψαλτική, αποτελούν πλέον μέρος μόνον του προς εξέταση υλικού. Η εφαρμογή της προτεινόμενης μεθόδου σε απόσπασμα του οκταήχου «Θεοτόκε Παρθένη» του Μπερεκέτη, με καταγραφή της απόδοσή του από ψάλτες της τελευταίας πεντηκονταετίας, λειτουργεί ως ενδεικτική μελέτη περίπτωσης. Οι πληροφορίες που εξάγονται, συγκροτούν ένα περιγραφικό πλέον κι όχι ρυθμιστικό θεωρητικό για τη μελέτη της σύγχρονης ψαλτικής, το οποίο, εκτός του corpus μελωδουργικών κειμένων, θα ενσωματώσει τις ηχογραφημένες εκτελέσεις ψαλτικών «σχολών» και χαρακτηριστικών εκπροσώπων τους.

ΣΑΒΒΑΣ ΠΡΑΣΤΙΤΗΣ

Ο Σάββας Πραστήτης γεννήθηκε στην ελεύθερη επαρχία Αμμοχώστου από εκτοπισμένους γονείς. Υπηρέτησε για 25 μήνες τη στρατιωτική του θητεία και ακολούθως φοίτησε στο Τμήμα Ιστορίας – Αρχαιολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης από το οποίο αποφοίτησε με κατεύθυνση στην Αρχαιολογία. Κατά τη διάρκεια των σπουδών του παρακολούθησε μαθήματα ελληνικής παλαιογραφίας στο Κέντρο Αγιολογικών Μελετών της Ι.Μ. Αγίας Θεοδώρας Θεσσαλονίκης. Σύναμα παρακολούθησε μαθήματα Ψαλτικής Τέχνης και είναι πτυχιούχος Βυζαντινής Μουσικής, με καθηγητή τον Δρ. Ιωάννη Λιάκο. Από το 2008 ίδρυσε και διευθύνει εταιρεία εκκλησιαστικών και ιερατικών ειδών. Παράλληλα συμμετείχε σε ανασκαφές παλαιοχριστιανικής βασιλικής στη γενέτειρά του Σωτήρα Αμμοχώστου, ενώ κατά τα έτη 2011-2016 ήταν επιστημονικός συνεργάτης της Ιεράς Μητροπόλεως Κυρηνείας. Με αυτή την ιδιότητα συμμετείχε σε αποστολές στο Οικουμενικό Πατριαρχείο και αλλαχού, όπως επίσης και στις εργασίες της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου στο Κολυμπάρι Κρήτης, ενώ παράλληλα διετέλεσε μέλος της Συνοδικής Επιτροπής Μνημείων και Τέχνης και της Συνοδικής Επιτροπής Προσκυνηματικών Περιηγήσεων της Εκκλησίας της Κύπρου. Από το 2019 ίδρυσε μαζί με άλλα άτομα το Κυπριακό Ινστιτούτο Επιστημονικών και Ιστορικών Ερευνών, με πιο σημαντικό ολοκληρωμένο έργο τη ψηφιοποίηση και καταλογογράφηση των μουσικών χειρογράφων της Ιεράς Μονής Κύκκου. Από το 2018 παρακολούθησε μαθήματα στο ΠΜΣ για την Ιστορία, την Τέχνη, τη Μουσική και την Πνευματικότητα του Αγίου Όρους της Θεολογικής Σχολής του Α.Π.Θ., με κατεύθυνση τη Βυζαντινή Μουσική. Ετοίμασε διπλωματική εργασία σε σχέση με τα κυπριακά μουσικά χειρόγραφα στο Άγιο Όρος. Ερευνητικά του ενδιαφέροντα αποτελούν κυρίως η μεταβυζαντινή αρχαιολογία, η κυπριακή ψαλτική παράδοση και τέχνη, η εκκλησιαστική Ιστορία της Κύπρου. Μιλά αγγλικά και γερμανικά.

Η ΨΑΛΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ ΜΕΧΡΙ ΤΟΝ 16^Ο ΑΙΩΝΑ

Ο πολιτισμός ως στοιχείο άμεσα συνυφασμένο με την Ιστορία και την κοινωνία έχει να επιδείξει παράλληλη πορεία με τα ιστορικά τεκταινόμενα. Έτσι και στην Κύπρο, η ψαλτική τέχνη, ως αναπόσπαστο κομμάτι του πολιτισμού πορεύθηκε, αναπτύχθηκε, μεγαλούργησε αλλά και παρήκμασε ανάλογα με τις ιστορικές συγκυρίες στην πολυκύμαντη πορεία της Κύπρου στους αιώνες. Κομβικό σημείο αποτελεί η άλωση της Κωνσταντινούπολης και η συνεπακόλουθη ακμή και ανάπτυξη περιφερειακών ψαλτικών κέντρων, ανάμεσα στα οποία συγκαταλέγεται και η Κύπρος. Έχοντας σαν αφετηρία τα μέχρι σήμερα γνωστά στοιχεία για την παρουσία της ψαλτικής τέχνης και δημιουργίας στην Κύπρο θα προσπαθήσουμε να παρουσιάσουμε την πορεία της τέχνης αυτής μέσα στους αιώνες, τα πρώτα γνωστά, μέχρι σήμερα, δείγματα ψαλτικής μελοποιίας, να αναδείξουμε προσωπικότητες που έλαμψαν με την παρουσία και το έργο τους και να φέρουμε στο φως στοιχεία τα οποία, μέχρι σήμερα, είναι εν πολλοίς άγνωστα στο ευρύ κοινό. Ξεκινώντας χρονικά από τον 13 ο αιώνα, περίοδο που η Κύπρος βρισκόταν υπό την κυριαρχία των Φράγκων, μέχρι και τον 16 ο αιώνα, που ουσιαστικά λήγει με την κατάληψη της Κύπρου από τους Οθωμανούς το 1571, θα γνωρίσουμε τις πρώτες γνωστές προσωπικότητες μελωργών και τα σημαντικά έργα τους, θα καταδείξουμε την ευρεία διάδοση των συνθέσεων αυτών σε άλλες περιοχές, αλλά και τις πρωτοποριακές κινήσεις για την ιστορία της βυζαντινής μουσικολογίας, η οποίες ήταν απότοκα της επαφής της Κύπρου με την Ιταλική Αναγέννηση αλλά και της συμβίωσης στο νησί του Ορθόδοξου με το Ρωμαιοκαθολικό στοιχείο..

ΗΛΙΑΣ ΡΕΔΙΑΔΗΣ - ΤΟΥΜΠΑΣ

Ο Ηλίας Ρεδιάδης-Τούμπας γεννήθηκε στην Αθήνα το έτος 1967. Πέρασε τις βασικές του σπουδές στο Α Πρότυπο Γυμνάσιο Αρρένων Πλάκας. Πτυχιούχος της Θεολογικής Σχολής του ΕΚΠΑ. Κάτοχος master με ειδίκευση στην Εκκλησιαστική Μουσική από το ΑΠΘ. Πτυχιούχος και Διπλωματούχος Β.Ε.Μ, Πτυχιούχος Μονωδίας. Έχει διδάξει στην Ωδειακή, Μέση & Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Διευθύνει για 20 χρόνια τον εκπαιδευτικό Οργανισμό «ΦΟΡΜΙΓΞ». Έχει εκδώσει τουλάχιστον 10 εκπαιδευτικά συγγράμματα & 10 ψηφιακούς δίσκους. Έχει πραγματοποιήσει τουλάχιστον 200 εκδηλώσεις σε Ελλάδα και εξωτερικό καθώς και σε τρία Διεθνή Επιστημονικά Συνέδρια με θέμα την Εκκλησιαστική Μουσική. Πρωτοψάλτης & Χοράρχης του Ι.Ν Αγίου Παντελεήμονος Αχαρνών. Πρόεδρος του ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΙΕΡΟΨΑΛΤΩΝ ΑΤΤΙΚΗΣ κα μέλος των επιτροπών ακροάσεως Ιεροψαλτών της Ι.Α.Α και των Μητροπόλεων Κηφισιάς, Αμαρουσίου, Ωρωπού, Ν. Ιωνίας-Φιλαδέλφειας, Μεγάρων & Σαλαμίνος. Διετέλεσε Πρόεδρος του Φοιτητικού Συλλόγου του τμήματος Ποιμαντικής Θεολογίας του ΕΚΠΑ, εκλεγμένο μέλος της Συγκλήτου του Πανεπιστημίου Αθηνών (1985-1987).

Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΨΑΛΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ ΑΠΟ ΤΟΝ 20-21Ο ΑΙΩΝΑ.

Η ψαλτική παράδοση της πόλεως των Αθηνών ασφαλώς δεν μπορεί να συγκριθεί σε όγκο και μέγεθος με άλλα αστικά κέντρα του Ελληνισμού όπως η Κωνσταντινούπολη, η Σμύρνη, η Θεσσαλονίκη. Η μετατροπή της όμως σε πρωτεύουσα του Ελληνικού Βασιλείου, η σταδιακή ανάπτυξη αστικής τάξης και η δημιουργία μιας μεγαλόπολης από τις μεγαλύτερες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, επηρέασε και την ψαλτική της παράδοση. Σταυροδρόμι ανθρώπων δέχθηκε μουσικούς και ψάλτες από κάθε γωνιά του Ελληνισμού. Κυριάρχησαν ωστόσο χαρισματικές προσωπικότητες όπως οι Ιωάννης Σακελλαρίδης, Κ. Ψάχος, Θεόδωρος Χατζηθεοδώρου, Σπ. Περιστέρης οι οποίοι με τους διαδόχους τους ακόμη και σήμερα διαμορφώνουν την Ψαλτική Παράδοση της Πόλης που όπως και το Νεοελληνικό κράτος πασχίζει μέσα από διάλογο, φοβικότητα, ίσως και αναίδεια να ορισθεί πολιτιστικά ανάμεσα στην Ανατολή και την Δύση.

ΚΛΕΑΡΧΟΣ ΣΑΚΚΑΣ

Ο Κλέαρχος Σακκάς γεννήθηκε στη Σόφια Βουλγαρίας στις 14/7/1989 και κατάγεται από την πόλη των Ιωαννίνων. Αποφοίτησε από το Μουσικό Λύκειο Ιωαννίνων το 2007 και σπούδασε στην Ανωτάτη Εκκλησιαστική Ακαδημία Βελγίας Ιωαννίνων στο τμήμα Εκκλησιαστικής Μουσικής και Ψαλτικής, από την οποία το 2013 ανακηρύχθηκε πτυχιούχος με βαθμό 8,03. Το 2009 έλαβε το Δίπλωμα Μουσικοδιδασκάλου από την "Κατσάρειο" Σχολή Βυζαντινής Μουσικής με Άριστα. Το 2018 έγινε δεκτός στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα της Θεολογικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης του τμήματος Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας με ειδικότητα στη Μουσική Παράδοση του Αγίου Όρους, στην οποία φοιτά ως σήμερα. Από το 2008 ξεκίνησε την ιεροψαλτική του πορεία στελεχώνοντας το ιερό αναλόγιο ως Λαμπαδάριος και Πρωτοψάλτης σε διάφορους Ιερούς Ναούς της πόλης αλλά και της ευρύτερης περιοχής των Ιωαννίνων. Από το 2016 διδάσκει Βυζαντινή Μουσική στην "Κατσάρειο" Σχολή Βυζαντινής και Παραδοσιακής Μουσικής της Ιεράς Μητροπόλεως Ιωαννίνων. Έχει λάβει μέρος σε μουσικές συναυλίες και εκδηλώσεις ως μέλος της χορωδίας της "Κατσαρείου" Σχολής καθώς και του Συλλόγου Φίλων Βυζαντινής Μουσικής "Το Ενδόφωρον", στην οποία τελευταία υπήρξε και Πρόεδρος της. Σήμερα διατελεί Πρωτοψάλτης του Ιερού Ναού Αγίας Μαρίας, πόλεως Ιωαννίνων.

ΠΕΤΡΟΣ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΗΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ο Πέτρος Γεωργιάδης έζησε στην πόλη των Ιωαννίνων από τις αρχές του 19ου αιώνα έως το 1862 περίπου. Ως ψάλτης και ζωγράφος άκμασε από το 1820 περίπου ως και το 1862. Την ιδιαίτερη καλλιτεχνική του φύση, πολύ πιθανόν να κληρονόμησε από τον πατέρα του, από τον οποίο και διδάχθηκε την Ψαλτική Τέχνη. Ως Αναγνώστης (1820) και ύστερα ως Πρωτοψάλτης του Ιερού Μητροπολιτικού Ναού του Αγίου Αθανασίου της πόλεως των Ιωαννίνων, διακρίθηκε για την έντονη μουσική του δραστηριότητα. Έχει εντοπιστεί ως κωδικογράφος μουσικού χειρογράφου καθώς και ως συνδρομητής σημαντικών έντυπων μουσικών βιβλίων της εποχής του, μέσα στα οποία αναγράφεται ως Μουσικολογιάτατος. Με αυτές τις ιδιότητες, ο Πέτρος Γεωργιάδης συμβάλλει και καθορίζει έντονα τα ψαλτικά πεπραγμένα της πόλεως των Ιωαννίνων την εποχή που έζησε.

ΣΤΑΥΡΟΣ ΣΑΡΑΝΤΙΔΗΣ

Ο Σταύρος Σαραντίδης γεννήθηκε στην Καβάλα. Σπούδασε στην Ανώτατη Σχολή Μουσικής και Θεάτρου στο Ανόβερο (Γερμανία) και στην Ακαδημία Μουσικής, Χορού και Εικαστικών Τεχνών στη Φιλιππούπολη (Βουλγαρία). Έχει δώσει συναυλίες ως σολίστ του ακορντεόν, καθώς και με ποικίλα σύνολα μουσικής δωματίου στην Ελλάδα και το εξωτερικό (Γερμανία, Ιταλία, Αυστρία, Ελβετία, Λιχτενστάιν και Τουρκία), ενώ συμμετείχε σε παραγωγές ψηφιακών δίσκων. Έχει λάβει μέρος σε μουσικά σεμινάρια, σε μουσικολογικά και παιδαγωγικά συνέδρια στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Παράλληλα μελέτησε την εκκλησιαστική μουσική δίπλα σε καταξιωμένους δασκάλους στη Γερμανία, στην Ελλάδα και στην Κωνσταντινούπολη, όπου υπηρέτησε στα Πατριαρχικά αναλόγια. Εργάζεται ως αναπληρωτής καθηγητής μουσικής στη δημόσια εκπαίδευση, ενώ παράλληλα υπηρετεί ως α' ψάλτης στον Ι. Ν. Αγ. Γεωργίου στην Καβάλα.

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΤΟΝ ΑΣΤΙΚΟ ΧΩΡΟ ΤΗΣ ΚΑΒΑΛΑΣ ΤΟΝ 20Ο ΑΙΩΝΑ

Η παρούσα ανακοίνωση αποτελεί μια πρώτη προσπάθεια καταγραφής της ψαλτικής δραστηριότητας στον αστικό χώρο της Καβάλας καθ' όλο τον 20ο αιώνα. Εκτός από τους ψάλτες της ευρύτερης περιοχής (Παγγαίο, Θάσος, Χρυσούπολη κ.α.), στην Καβάλα θα δραστηριοποιηθούν ψάλτες και φιλόμουσοι που θα μετακινηθούν ήδη από τις πρώτες δεκαετίες του 20ου αι. από τον Πόντο, την Ανατολική Θράκη και την Κωνσταντινούπολη λόγω των προσφυγικών και μεταναστευτικών ροών που θα προκύψουν από τις διαρκείς γεωπολιτικές εξελίξεις. Οι προσωπικότητες αυτές μεταφέροντας τα μουσικά ιδιώματα των τόπων καταγωγής τους, θα σηματοδοτήσουν με την ευρύτερη ψαλτική τους δράση (επιτέλεση, διδασκαλία, πρωτογενή σύνθεση κ.ά.) την ψαλτική ιδιομορφία του αστικού χώρου της Καβάλας δημιουργώντας, μέσω μιας σταδιακής εγκόλπωσης ένα ιδιαίτερο ψαλτικό ύφος. Οι επιμέρους δράσεις, όπως η ίδρυση συλλόγων και ψαλτικών χορών, η λειτουργική και καλλιτεχνική τους παρουσία ακόμη και η παράλληλη δημιουργία πολυφωνικών χορωδιών Εκκλησιαστικής μουσικής θα χαρακτηρίσουν τις τάσεις προόδου μιας σταδιακά αναπτυσσόμενης αστικής τάξης ιδιαιτέρως από τη δεκαετία του 1950 και έπειτα. Παρότι οι διαθέσιμες πηγές, κυρίως για το α' μισό του 20ου αιώνα, είναι πολύ περιορισμένες, τα στοιχεία που θα προκύψουν από τα διασωθέντα αρχεία και τις προφορικές μαρτυρίες των ελάχιστων πλέον πληροφορητών, θα καταστούν ικανά, ώστε να παρουσιάσουμε με σχετική ασφάλεια το ιστορικό-κοινωνιολογικό πλαίσιο της έρευνας αλλά και τις υφολογικές προεκτάσεις της σε μουσικολογικό επίπεδο.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΣΕΦΚΑΣ

(Μ.Σc. Βυζαντινής Μουσικολογίας, Β.Σc. Αρχαιολογίας, Καθηγητής Βυζαντινής Μουσικής στο Πολυάνειο Μουσικό Εργαστήριο Αγ. Αθανασίου Θεσσαλονίκης & Ψάλτης του Ι. Ν. Αγ. Δημητρίου Διαβατών Θεσσαλονίκης). Ονομάζομαι Άγγελος Σέφκας και διαμένω μόνιμα στη Θεσσαλονίκη, όπου γεννήθηκα το 1993. Ασχολήθηκα με την Βυζαντινή Μουσική από την ηλικία των δώδεκα ετών και είμαι κάτοχος Πτυχίου και Διπλώματος από το Πολυάνειο Ωδείο του Κιλκίς. Είμαι πτυχιούχος του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και κάτοχος Μεταπτυχιακού Διπλώματος του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης με θέμα διπλωματικής εργασίας: «Η Εκφωνητική Τέχνη και Σημειογραφία στην Ψαλτική. (9^{ος} - 14^{ος} αι. & 19^{ος} - 21^{ος} αι.)», με επιβλέποντα τον Επίκουρο Καθηγητή του Τμήματος, Εμμανουήλ Γιαννόπουλο. Επιπλέον, από το 2012 ψάλλω μόνιμα στον Ι. Ν. Αγ. Δημητρίου Διαβατών Θεσσαλονίκης, ενώ συγγράφω και καταγράφω μέλη εκκλησιαστικής και θύραθεν Βυζαντινής Μουσικής. Τα τελευταία χρόνια ασχολήθηκα με την εθελοντική διδασκαλία της Ψαλτικής Τέχνης και από φέτος εργάζομαι στο Πολυάνειο Μουσικό Εργαστήριο Αγ. Αθανασίου Θεσσαλονίκης. Προ διετίας ανέλαβα την οργάνωση του Χορού Βυζαντινής Εκκλησιαστικής Μουσικής «Κλίμαξ» με σκοπό την ανάδειξη της Μουσικής μέσω ηχογραφήσεων και επάνδρωσης αναλογίων σε πανηγύρεις και αγρυπνίες. Τον περασμένο Φεβρουάριο συμμετείχα στο 3^ο Ιεροψαλτικό Συνέδριο Κρήτης με θέμα εισήγησης: «Η Εμμελής Απαγγελία στη σύγχρονη Ψαλτική Τέχνη – Παράδοση και Νεωτερισμοί στον 20ο αι.».

Η ΨΑΛΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ ΣΤΟ ΠΑΓΓΑΙΟ ΟΡΟΣ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΜΕΘΟΔΟΥ

Η δοξολογία προς τον Θεό αποτελεί για κάθε πιστό μια πηγαία έκρηξη συναισθημάτων ευχαριστίας και ως εκ τούτου είναι λογικό να διαφέρει από άνθρωπο σε άνθρωπο. Η Ψαλτική Τέχνη είναι ένα μέσο έκφρασης αυτής της ευχαριστιακής δοξολογίας και δε θα μπορούσε να αποτελεί εξαίρεση στον κανόνα των κατά τόπους και χρόνους διαφοροποιήσεων. Ιδιαίτερο και άξιο αναγνώρισης είναι το παράδειγμα της περιοχής του Παγγαίου όρους στην Ανατολική Μακεδονία και της ψαλτικής παράδοσης που ξετυλίγεται στις πλαγιές του. Μια εισήγηση σχετική με αυτό το θέμα μπορεί να αναδείξει την αξία αυτής της τοπικής παράδοσης, αν βασιστεί σε πρωτογενές και δευτερογενές υλικό (έγγραφα, ηχογραφήσεις, συνεντεύξεις κ.λπ.). Καθοριστικός υπήρξε ο ρόλος της Μονής Εικοσιφοινίσσης στη διάσωση και διάδοση της Ψαλτικής, αφού λειτούργησε ως διδασκαλείο στα χρόνια της τουρκικής και βουλγαρικής κατοχής σώζοντας πλήθος μουσικών εγχειριδίων. Επίσης, η καμόπολη της Νικήσιανης, με τις εξαιρετικές φωνές στα αναλόγιά της, αποτέλεσε κέντρο μάθησης της Ψαλτικής Τέχνης για τους κατοίκους του Παγγαίου τους τελευταίους αιώνες. Τα ονόματα πολλών, που υπήρξαν συνδρομητές σπουδαίων μουσικών εκδόσεων, κρύβονται στα τελευταία φύλλα των βιβλίων. Μεγάλος αριθμός ψαλτών που προήλθαν από τα Παγγαιοχώρια -όπως ο Χαράλαμπος Παπανικολάου, ο Χαράλαμπος Ανεσιτιάδης, ο Αθανάσιος Καραμάνης, ο Ματθαίος Τσαμκιράνης, ο Ιωάννης Κλωναρίδης, οι Κυριαζής και Ευάγγελος Δασκαλούδης κ.ά.- άφησαν πίσω τους σπουδαίο συνθετικό αλλά και δισκογραφικό έργο. Σημαντικό ήταν το γεγονός της ενασχόλησης των περισσότερων εξ αυτών και με την δημοτική παραδοσιακή μουσική, καθώς μέχρι και σήμερα η περιοχή αποτελεί φυτώριο ψαλτών, τραγουδιστών και οργανοπαιχτών. Όλα τα παραπάνω στοιχεία είναι ικανά να αναδείξουν την προσφορά της τοπικής παράδοσης του Παγγαίου όρους και της ευρύτερης περιοχής στην Ψαλτική Τέχνη κατά τους περασμένους δύο αιώνες.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΙΑΧΟΣ

Ο Κωνσταντίνος Γ. Σιάχος γεννήθηκε το 1988 στο Θέρμο Αιτωλίας. Είναι πτυχιούχος του Τμήματος Ιστορίας του Ιονίου Πανεπιστημίου, διπλωματούχος Βυζαντινής Μουσικής και τελειόφοιτος Master Λειτουργικής στο Ε.Κ.Π.Α. Συγγραφέας επιστημονικών βιβλίων και άρθρων, με επιστημονικές ανακοινώσεις στο Ε' και ΣΤ' Διεθνές Συνέδριο του Ιδρύματος Βυζαντινής Μουσικολογίας, ζει και εργάζεται στην Καλαμάτα ως Πρωτοψάλτης και Διευθυντής της Σχολής Βυζαντινής Μουσικής της Μητροπόλεως Μεσσηνίας.

ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

Δύο επιστολές (εγκύκλια σημειώματα) του Σπυρίδωνα Βούλγαρη, μεγάλου πρωτοπαπά Κερκύρας, χρονολογούμενες στα έτη 1726 και 1732, οι οποίες περιλαμβάνουν μαρτυρίες μεγάλου ενδιαφέροντος όχι μόνο για την ιστορία της εκκλησιαστικής μουσικής της Κέρκυρας, αλλά και για τη λειτουργική παράδοση του νησιού στις αρχές του 18ου αιώνα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΙΩΚΟΣ

Γεννήθηκα στην Πορταριά Πηλίου στις 20.05.1963. Ο παππούς μου ήταν πρακτικός ιεροψάλτης και του άρεσε η Βυζαντινή μουσική. Οι δυο γιοι του που ήταν μαθητές του Εμμανουήλ Χατζημάρκου και στην συνέχεια έγιναν πρωτοψάλτες του χωριού, ήταν και οι πρώτοι μου δάσκαλοι στον χώρο της Βυζαντινής Μουσικής και γενικότερα ζούσαν στο περιβάλλον της εκκλησίας. Τελείωσα το δημοτικό σχολείο Πορταριάς και από τα χρόνια του Γυμνασίου – Λυκείου με το εγκόλπιο του Αναγνώστου εξυπηρετούσα τους εφημέριους του Χωριού σε ακολουθίες. Όταν πήγα στην Πάτρα το 1980-81 για σπουδές (Είμαι πτυχιούχος Πολιτικός Μηχανικός), πήγα για πρώτη φορά στο Πατραϊκό Ωδείο, με δάσκαλο τον κ. Παναγιώτη Παπασταύρου. Μαθήτευσα μέχρι την Γ' τάξη και Σολφέζ, σταμάτησα όπως λόγω φόρτου μαθημάτων. Πήγα στρατό και το 1989 συνέχισα τα μαθήματα Βυζαντινής Μουσικής με τον θείο μου τον Ανδρέα Σιώκο και τον πατέρα σου Στυλιανό Σιώκο, οι οποίοι και με προέτρεψαν να συνεχίσω τις σπουδές μου στην Βυζαντινή Μουσική στην Σχολή της Ι.Μ. Δημητριάδος. Εγγράφηκα λοιπόν στην Σχολή, και με δάσκαλο τον κ.Κυριαζή Νικολέρη παρακολούθησα από το Πρώτο έτος τα μαθήματα για τέσσερα χρόνια. Κατόπιν, με παρότρυνση του δασκάλου μου πήρα το πτυχίο μου από το Δημοτικό Ωδείο Βόλου. Από το 1996 ανέλαβα το αριστερό αναλόγιο του Ι.Ν. Αγίου Νικολάου Πορταριάς, με πρωτοψάλτη τον πατέρα μου. Το 2005 που ο πατέρας μου απεσύρθει διορίστηκε πρωτοψάλτης στον ίδιο ναό. Από το 2008 διατελώ χρέη τρίτου ιεροψάλτη στον Ι.Μ.Ν. Αγίου Νικολάου Βόλου. Στον Σύνδεσμο Ιεροψαλτών Ι.Μ. Δημητριάδος εγγράφηκα το 2000 και εκλέχτηκα για δέκα χρόνια στην εξελεγκτική επιτροπή. Από το 2015 εκλέγομαι στο διοικητικό συμβούλιο του συνδέσμου και το 2019 μέχρι σήμερα ανέλαβα ως πρόεδρος του Σύνδεσμο Ιεροψαλτών Ι. Μ. Δημητριάδος «Όσιος Ιωάννης ο Κουκουζέλης».

Η ΨΑΛΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ ΣΤΗ ΜΑΓΝΗΣΙΑ

Η ομιλία μου ξεκινά από τα ερείσματα που είχαν οι πρώτοι Δάσκαλοι - Ιεροψάλτες της Ι. Μ. Δημητριάδος, τις γνώσεις και το μεράκι να ασχοληθούν με την τέχνη – επιστήμη της Βυζαντινής Μουσικής. Κατόπιν, ποιοι ήταν αυτοί με ένα μικρό Βιογραφικών των, με αποκορύφωση τον μεγάλο Μανώλη Χατζημάρκο και την πρώτη Σχολή ανά την Ελλάδα που ίδρυσε στο Βόλο. Κλείνω με την μεταλαμπάδευση της ψαλτικής τέχνης σε μας τους νεότερους και την στάση που πρέπει να έχουμε στα ιερά Αναλόγια και γενικότερα στις εκκλησίες μας.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΣΠΥΡΑΚΟΥ

Μέλος Ε.Ε.Π. του Τμήματος Μουσικής Επιστήμης & Τέχνης-ΠΑ.ΜΑΚ. από το 2017, με γνωστικό αντικείμενο «Ιστορία της Βυζαντινής Μουσικής» και μέλος του Εργαστηρίου Κριτικής Μουσικής Έρευνας Τ.Μ.Ε.Τ. Διδάκτορας Τ.Μ.Σ.-Ε.Κ.Π.Α. (2005) με θέμα «Οι Χοροί των Ψαλτών κατά την βυζαντινή παράδοση» και απόφοιτος Τ.Μ.Σ.-Α.Π.Θ. (1995). Διπλωματούχος Πιάνου, Αρμονίας και Βυζαντινής Μουσικής. Από το 1996 υπηρέτησε ως καθηγήτρια Πιάνου στα Μουσικά Σχολεία Παλλήνης, Ξάνθης, Δράμας και διετέλεσε Διευθύντρια του Μουσικού Σχολείου Δράμας από το 2011 έως το 2017. Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα εστιάζουν στην ιστορικά τεκμηριωμένη επιτέλεση της Ψαλτικής, την Κοινωνιολογία της Μουσικής και τα ιερά ηχοτοπία.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟΥ ΥΦΟΥΣ ΣΤΗΝ ΕΠΙΤΕΛΕΣΗ ΤΗΣ ΨΑΛΤΙΚΗΣ:

ΠΡΟΤΑΣΗ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗΣ ΤΗΣ ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΤΗΤΑΣ ΜΕ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΤΟ ΘΕΟΤΟΚΕ ΠΑΡΘΕΝΕ ΤΟΥ ΜΠΕΡΕΚΕΤΗ

Μέσα από την ενσωμάτωση των ηχητικών τεκμηρίων σύγχρονης ψαλτικής, η έρευνα οδηγείται στην ανάγκη στροφής προς τα δοκιμασμένα εθνομουσικολογικά εργαλεία για την αποτύπωση και μελέτη της προφορικότητας. Στη Βυζαντινή Μουσικολογία, η σχηματική μεταγραφή στο πεντάγραμμο μελών της Νέας Μεθόδου, όσο και η λεπτομερής καταγραφή ηχογραφημένης ερμηνείας ψάλτη, αποτελούν αποδεκτές πρακτικές που συνεισφέρουν στην μορφολογική ανάλυση. Σκοπός της ανακοίνωσης είναι να προτείνει αφενός το υβριδικό πενταγραμμικό σύστημα του Ζαρία που χρησιμοποίησε για την καταγραφή των ιδιωτισμών της παραδοσιακής βιολιστικής τέχνης, και αφετέρου τις εκδοχές εμπλουτισμού του με σημάδια που σχετίζονται με το ερμηνευτικό ύφος. Στόχος του εμπλουτισμένου καταγραφικού συστήματος, με την ευκρινέστερη αποτύπωση δομικών μονάδων των στοιχείων που διαμορφώνουν τους ιδιωτισμούς της ψαλτικής και την προοπτική ταξινόμησής τους, είναι να λειτουργήσει ως εργαλείο καταγραφής της ψαλτικής προφορικότητας στο πεντάγραμμο, δίνοντας τη δυνατότητα τεκμηριωμένης με μουσικοτεχνικά μέσα απάντησης σε θέματα όπως οι τοπικές ή γύρω από έναν Δάσκαλο «σχολές» ψαλτών με κυρίους και ελάσσονες εκπροσώπους, οι επιρροές κατά τη διάρκεια μαθητείας ή υπηρεσίας σε συγκεκριμένη περιοχή και σε ό,τι άλλο γίνεται αναφορά με ιστορικές και γενικότερα κειμενικές πηγές που, ειδικά για τη σύγχρονη ψαλτική, αποτελούν πλέον μέρος μόνον του προς εξέταση υλικού. Η εφαρμογή της προτεινόμενης μεθόδου σε απόσπασμα του οκταήχου «Θεοτόκε Παρθένη» του Μπερεκέτη, με καταγραφή της απόδοσής του από ψάλτες της τελευταίας πενηνταετίας, λειτουργεί ως ενδεικτική μελέτη περίπτωσης. Οι πληροφορίες που εξάγονται, συγκροτούν ένα περιγραφικό πλέον κι όχι ρυθμιστικό θεωρητικό για τη μελέτη της σύγχρονης ψαλτικής, το οποίο, εκτός του corpus μελωδικών κειμένων, θα ενσωματώσει τις ηχογραφημένες εκτελέσεις ψαλτικών «σχολών» και χαρακτηριστικών εκπροσώπων τους.

ΜΙΧΑΗΛ ΣΤΡΟΥΜΠΙΑΚΗΣ

Γεννήθηκε στη Χίο το 1971. Είναι Επίκουρος Καθηγητής Ιστορικής Βυζαντινής Μουσικολογίας στην Πατριαρχική Ανώτατη Εκκλησιαστική Ακαδημία Κρήτης. Σπούδασε Θεολογία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών (1993) και Βυζαντινή Μουσική στο Ώδειο «Ν. Σκαλκώτας» (Αθήνα) απ' όπου πήρε και το Δίπλωμά του (1992). Έλαβε από το Πανεπιστήμιο Αθηνών (Θεολογική Σχολή) Μεταπτυχιακό Τίτλο (Master) στην Εκκλησιαστική Ιστορία (2001) και αναγορεύθηκε Διδάκτορας του ίδιου Πανεπιστημίου και Σχολής (2007). Το θέμα της διδακτορικής του Διατριβής είναι: Νικόλαος ο Δοχειαρίτης και η συμβολή του στην Ψαλτική Τέχνη. Τα έρευνητικά του ενδιαφέροντα περιλαμβάνουν την Ιστορία της Βυζαντινής Μουσικής, τη Μορφολογία, την Παλαιογραφία και την Ύμνολογία. Από το 2000 συμμετέχει σε Συνέδρια και άλλες παρουσιάσεις. Συνεργάστηκε με την Μεγάλη Ὁρθόδοξη Χριστιανική Ἐγκυκλοπαίδεια (ΜΟΧΕ) και περιστασιακά με τη Ρωσική Ὁρθόδοξη Ἐγκυκλοπαίδεια, γράφοντας άρθρα σχετικά με την Ιστορία της Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς. Είναι μέλος ἐπιστημονικῶν Ἐταιρειῶν (ISOCM-Joensuu [2011], Ἐταιρεία Ἑλληνικῆς Γλώσσης και Μουσικῆς-Ἡράκλειο [2014]), ἐνῶ δραστηριοποιεῖται στὸ πλαίσιο συλλόγων Ἱεροψαλτῶν και ψαλτικῶν Χορωδιῶν. Παράλληλες δραστηριότητές του είναι ἡ σύνθεση ὕμνων Βυζαντινῆς Μουσικῆς, ἡ παραδοσιακὴ καλλιγραφία βυζαντινῆς μουσικῆς και τὸ μουσικὸ ὄργανο νέι. Είναι Α' ψάλτης τοῦ Ι. Ναοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου (Παναγίας Σταυροφόρων) Ἡρακλείου Κρήτης.

ΟΙ ΧΙΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΕΣ ΣΤΑ ΕΝΤΥΠΙΑ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΤΟΥ 19^{ου} ΑΙΩΝΟΣ: ΨΗΦΙΔΕΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΨΑΛΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ.

Ἡ ἀναδίφηση τῶν Καταλόγων συνδρομητῶν τῶν μουσικῶν βιβλίων τοῦ 19^{ου} αἰ. φανέρωσε ἕνα μεγάλο ἀριθμὸ Χίων ἐνασχολουμένων μετὰ τὴν ψαλτικὴ Τέχνη, τόσο στὴ γενέτειρά τους ὅσο και στὴν διασπορά. Ἡ παρούσα εἰσήγηση ἔχει σκοπὸ νὰ παρουσιάσει, ὄχι ἀπλὰ και μόνο τὰ στατιστικὰ δεδομένα μιᾶς τέτοιας ἱστορικῆς παρουσίας δραστηρίας και καταλυτικῆς γιὰ τὴν ψαλτικὴ, ἀλλὰ, κυρίως, ἔχει στόχο νὰ σχολιάσει τίς ἀναδυόμενες ἐνδιαφέρουσες προτάσεις ἐρμηνείας τῶν παραπάνω δεδομένων, καθὼς αὐτὰ σχετίζονται μετὰ τὴν ἱστορία τῶν προσώπων, τὸ βαθμὸ ἐπιρροῆς τους στὴ διαμόρφωση τοῦ τοπικοῦ και εὐρύτερου ψαλτικοῦ χώρου, και τὴ γόνιμη ἀλληλεπίδραση μεταξὺ προσώπων, σχολῶν και ψαλτικῶν κέντρων. Τὰ παραπάνω στοιχεῖα ἀποτελοῦν βασικοὺς πυλώνες γιὰ τὴ διαμόρφωση τῶν διαφανομένων πρώιμων ἀτυπων ἢ μεταγενεστέρων συγκροτημένων ψαλτικῶν δικτύων, ὅπου οἱ ὑφολογικὲς ἀναφορές, ταυτίσεις, ἀλληλεξαρτήσεις ἢ και ἀντιπαραθέσεις μεταξὺ τῶν μελῶν τους σὲ συνάρτηση μετὰ τὴν κοινὴ ἔντυπη μουσικὴ παράδοση συστήνουν ἕνα ποικίλο πεδίο τῆς χιακῆς ψαλτικῆς παρουσίας κατὰ τὸν 19^ο αἰ.

ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΤΖΟΥΡΑΜΑΝΗΣ

Γεννήθηκε στην Πάτρα το 1977. Είναι πτυχιούχος του Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών του Παντείου Πανεπιστημίου και κάτοχος MSc Βυζαντινής Μουσικολογίας του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Ιονίου Πανεπιστημίου (2016). Με δάσκαλο τον Δρ. Ιωάννη Αρβανίτη μελετά την παλαιά σημειογραφία της βυζαντινής μουσικής (εξέλιξη σημειογραφίας και μελοποιίας, εξήγηση και ορθογραφία). Ψάλλει ως Πρωτοψάλτης σε διάφορους ναούς των Πατρών (2002-2005) και από το 2005 ψάλλει ως Λαμπαδάριος στον ιστορικό ναό Παντανάσσης Πατρών. Διδάσκει βυζαντινή μουσική στη σχολή της Ιεράς Μητροπόλεως Πατρών «Ο Απ. Ανδρέας» (2002-2019). Υπό την αιγίδα του κέντρου τέχνης Ελληνικής παραδοσιακής μουσικής «Κλείδα», συνδιοργάνωσε με τον Δημήτριο Γαλάνη διετές μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών στη βυζαντινή μουσική (2018-2020). Έχει συμμετάσχει ως εισηγητής σε μουσικολογικά συνέδρια και έχει δημοσιεύσει άρθρα και μελέτες σχετικά με τις ψαλτικές θέσεις, την εξήγηση και την σημειογραφία της βυζαντινής μουσικής. Συμμετείχε στο συλλογικό έργο «Μαθηματάριον-Ερμηνευτική και Μουσικολογική Σπουδή», επιμέλεια Κωνσταντίνου Σ. Σκαρμούτσου, με την ηχογράφιση δύο μαθημάτων και την εκπόνηση δύο μελετημάτων. Εξήγησε στη σημειογραφία της νέας μεθόδου και εξέδωσε τα Αναστασιματάρια Κυριάκου Κουλιδά και Δανιήλ Πρωτοψάλτου (2020). Είναι ιδρυτικό μέλος του χορού ψαλτικής «Κλείδα» με χοράρχη τον Πρωτοψάλτη Δημήτριο Γαλάνη. Από το 2011 επιδίδεται στην εκμάθηση τοξωτού ταμπούρα (γαλί ταμπουρ) και μακαρί της ανατολικής μουσικής με δάσκαλο τον Ευγένιο Βούλγαρη στο Δημοτικό Ωδείο Πάτρας. Έχει μελοποιήσει διάφορες ασματικές ακολουθίες κατ' αίτηση συναδέλφων ιεροψαλτών και Ιερών Μονών και έχει υμνογραφήσει ασματικές ακολουθίες όπως τον Παρακλητικό κανόνα εις την Παναγία την Παντάνασσα και τις ακολουθίες των Οσίων Παϊσίου του Αγιορείτου και Οσίου Σωφρονίου του Έσσεξ (υπό έκδοση).

ΟΡΦΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΗΜΕΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΑΡΓΕΣ ΔΟΞΟΛΟΓΙΕΣ ΚΟΣΜΑ ΙΒΗΡΙΤΟΥ ΤΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΟΣ.

Ο ιερομόναχος Κοσμάς ο Ιβηρίτης και Μακεδών, είναι αναμφισβήτητα μια προσωπικότητα που έχει αφήσει το δικό του αποτύπωμα στην ιστορία της ψαλτικής τέχνης κατά το 2ο ήμισυ του 17^{ου} αιώνα, εποχή της πρώτης μεγάλης άνθησης της ψαλτικής μετά τα χρόνια της Άλωσης. Η μαθητεία του στη Κωνσταντινούπολη κοντά στο μεγάλο δάσκαλο Γερμανό μητροπολίτη Νέων Πατρών, το πλούσιο μελοποιητικό του έργο σε όλα σχεδόν τα είδη της εκκλησιαστικής μελοποιίας, η διδακτική και η κωδικογραφική του δραστηριότητα, τον καθιστούν έναν σπουδαίο μελοποιό και συνάμα έναν από τους επιφανέστερους δασκάλους και εκπροσώπους της μακραίωνης Αγιορείτικης- Ιβηρίτικης παράδοσης. Η παρούσα εισήγηση σκοπό έχει να αναδείξει την συνεισφορά του Ιβηρίτη μελοποιού, στο πρωτοεμφανιζόμενο, το α' τέταρτο του 17^{ου} αιώνα, είδος των αργών δοξολογιών. Η μορφολογική και σημειογραφική εξέταση των δοξολογιών μας παρέχει ενδιαφέρουσες παρατηρήσεις σχετικά με την δομή και την ανάπτυξη των ήχων, την σημειογραφία, την μορφολογία και το μελικό περιεχόμενο των θέσεων με τις οποίες συνυφαίνεται το μέλος στο συγκεκριμένο είδος. Ενδιαφέρον εξάλλου παρουσιάζει και η συγκριτική τους προσέγγιση σε σχέση με άλλες δοξολογίες, συγχρόνων του Κοσμά μελοποιών. Η προσπάθεια μεταγραφή τους από την πρωτότυπη σημειογραφία (χφφ Ιβήρων 970, 1174, 1183 και Σινά 1469) στη νέα μέθοδο σημειογραφίας, αναδεικνύει την αισθητική πλευρά των συνθέσεων, προσφέροντας ταυτόχρονα την δυνατότητα μαθητείας στην Αγιορείτικη παράδοση του 17^{ου} αιώνα και της επαναφοράς τους στην σύγχρονη ψαλτική πράξη.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΤΣΙΚΑΛΑΚΗΣ

Ο Γεώργιος Τσικαλάκης, γεννήθηκε το 1975 στον Άγιο Νικόλαο Κρήτης, αποφοίτησε το λύκειο από την Πατριάρχη Εκκλησιαστική Σχολή, εν συνεχεία την Ανώτερη Εκκλησιαστική Σχολή Κρήτης και το τμήμα Θεολογίας του ΑΠΘ. Μετεκπαιδεύτηκε σε θέματα εκκλησιαστικής και παραδοσιακής μουσικής στο τμήμα Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας και συνεργάστηκε με το τμήμα σε προγράμματα Interreg και ΕΠΕΑΕΚ ενώ ήταν και μέλος της Βυζαντινής Πανεπιστημιακής χορωδίας Θεσσαλονίκης. Συνέχισε μεταπτυχιακές σπουδές κι έλαβε τίτλο Εξειδίκευσης στην Ιστορία από το τμήμα Θεολογίας του ΑΠΘ και Μ.Α. Διεθνούς Πολιτικής από το τμήμα Πολιτικών, Κοινωνικών και Οικονομικών Επιστημών του ULB στο Βέλγιο. Είναι διδάκτορας στο τμήμα Θεολογίας του ΑΠΘ. Υπηρέτησε τον Ελληνικό Στρατό ως έφεδρος Αξιωματικός Πυροβολικού. Εργάστηκε σε εταιρίες συμβούλων επιχειρήσεων, εν συνεχεία ως καθηγητής θρησκευτικών σε Ελλάδα, Βέλγιο για 15 χρόνια και ως διδάσκων στο Τμήμα Διατροφής Διαιτολογίας του ΤΕΙ Κρήτης και στη Σχολή Αστφυλάκων τμήμα Σητείας. Το 2017 μετατάχθηκε σε θέση ΕΔΙΠ στο ΤΕΙ Κρήτης (νυν Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο) και διδάσκει στο τμήμα Επιστημών Διατροφής-Διαιτολογίας. Έχει δώσει διαλέξεις σε πανεπιστήμια του Εξωτερικού (Τυνησία-Αλγερία), είναι εταίρος σε ευρωπαϊκά προγράμματα και μέλος επιστημονικών φορέων σε θέματα διεθνούς πολιτικής. Ομιλεί άριστα Αγγλικά-Γαλλικά ενώ γνωρίζει Ολλανδικά- Τουρκικά- Ιταλικά- Ισπανικά και Πορτογαλικά. Είναι νυμφευμένος με την Δρ. Νεοφώτιστου Ελευθερία και πατήρ δύο τέκνων.

Ο ΙΕΡΟΨΑΛΤΗΣ ΚΑΙ ΜΟΥΣΙΚΟΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΚΑΣΤΡΟΥ ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΟΥΤΣΙΝΑΣ ΚΑΙ ΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΟΥ ΤΡΙΩΔΙΟΥ ΩΣ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗΣ

Ο Ιωάννης Βουτσινάς δεν ήταν ένας απλός ιεροψάλτης στον Μητροπολιτικό ναό της Εκκλησίας Κρήτης, τον Άγιο Μηνά του Ηρακλείου, το Μεγάλο Κάστρο. Ήταν κάτι περισσότερο. Ήταν ο εκφραστής και μύστης της μουσικής παράδοσης της Πόλης όπως μεταφέρεται στην Κρήτη την εποχή του μεσοπολέμου. Ήταν ο δάσκαλος της Πατριαρχικής παράδοσης στην Κρήτη. Ήταν ένας μουσικός που η φήμη του ακόμα και σήμερα είναι σημείο αναφοράς στον ιεροψαλτικό κόσμο της Κρήτης. Το έργο του είναι μεγάλο όμως αδημοσίευτο. Τα μαθήματά του παραμένουν διάσπαρτα στα χέρια των μαθητών του και με τον καιρό κινδυνεύει να χαθεί. Μια σημαντική σειρά μαθημάτων της περιόδου του Τριωδίου έχουν διασωθεί χειρόγραφα και δείχνουν τον τρόπο που ο Ιωάννης Βουτσινάς μετέφερε την ιεροψαλτική παράδοση της Πόλης στην Κρήτη. Η εργασία παρουσιάζει τα μαθήματα μέσα από τα χειρόγραφα του μεγάλου αυτού δασκάλου και προσπαθεί να κάνει μια αντιπαραβολή με το έργο του Θρασύβουλου Στανίτσα μέσα από το έργο του Αρχοντα το Μουσικό Τριώδιο.

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΦΙΣΤΟΥΡΗΣ

Demosthenes Fistouris is an Adjunct Lecturer in the Department of Music Studies at the National and Kapodistrian University of Athens. He holds a Ph.D. in Historical and Systematic Musicology from the Department of Music Studies, University of Athens. He holds diplomas in vocal arts, Byzantine music, harmony, counterpoint and fugue as well. He delivered regular courses on History of Music in the aforementioned Department. His articles and papers on Historical and Systematic Musicology, Byzantine music-Psaltic art and Ottoman Music have been published in the proceedings of international peer-reviewed music conferences. Thanks to a scholarship from the Alexandros Onassis Foundation, he fulfilled his vocal studies/opera in Italy with eminent singers-masters. He has collaborated as a soloist - tenor with the National Opera of Greece, the Megaron Mousikis of Athens and the Opera - Festival of Thessalonica, in works of regular operatic repertory. Additionally, he is currently a Professor of vocal training, Byzantine Music and Choral Conducting in conservatoires and superior faculties of dramatic arts in Athens. He has also composed: a) Byzantine chants in various genres that he premiered with chorus and b) music for theatrical performances, receiving favorable reviews. Moreover, he has received his undergraduate degree from the Metallurgy Department of the National Technical University of Athens.

GLOBALIZATION OF THE BYZANTINE CHANT TRADITION ON THE CARRIER OF THE GREEK LANGUAGE OR TOWARDS THE PROCESS OF LOCALIZATION ON FOREIGN LANGUAGES: PROBLEMATIC ISSUES, CHALLENGES AND PERSPECTIVES FOR THE CONTEMPORARY POST-BYZANTINE MUSIC

The over-a-millennium Byzantine music evolved a solid tradition of elaborative chant forms based on and inspired by the hymnology of the Greek Orthodox Church. Therefore, it is a Greek language-oriented chant par excellence, since its melody formulae originated from the context of the hymnography plus the tonal rhythm and the prosody of the Greek language. Undoubtedly, during the first two decades of the 21st century, the Byzantine musicology has achieved significant progress, whereas diverse Byzantine choruses have mainly promoted the music of the old tradition (from 11th to 18th century, and sparingly the 19th century), partly marginalizing the great works of the 20th century. As a consequence, the composing activity of the contemporary post-Byzantine era seems to reach the lowest point in comparison with the variety of new compositions printed during the 20th century. Furthermore, today the Orthodox liturgical music, spreading all over the world, has already started shaping diverse and multi-cultural dimensions. The Greek language-based melody formulae are translated or rendered on diverse foreign languages, such as English, Romanian, Serbian, Arabian, etc., many times incompatibly. This phenomenon is spreading all over the world in order that the Orthodox chant can be easily understood by any individual. Consequently, the Post-Byzantine chant faces compositional and multi-language challenges and perspectives. The aim of this paper is to pinpoint the problematic issues that arise from the contemporary trends, as regards the chanting repertory and the process of localization of the Greek language-based Byzantine chant tradition on diverse foreign languages.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΧΑΤΖΗΘΕΟΔΩΡΟΥ

Γεννήθηκε στην Αθήνα στις 28-10-2940. Άρχισε να ψάλλει από 16 ετών. Έψαλε ως πρωτοψάλτης σε πολλούς ναούς και σε διάφορες πόλεις της Ελλάδας. Μεταξύ αυτών στον Μητροπολιτικό ναό Χανίων για 8 χρόνια (1976-1984). Από το 1985 μέχρι και σήμερα ψάλλει στον ιστορικό Καθεδρικό ι.ναό Παναγίας Κεχαριτωμένης Χώρας Καλύμνου. Συμπλήρωσε ήδη 64 χρόνια συνεχούς ιεροψαλτικής σταδιοδρομίας. Σπούδασε στα Ωδεία: Αθηνών, Πειραιϊκού Συνδέσμου, Ελληνικόν Αθηνών και Ρωμανός ο Μελωδός, και έλαβε: Πτυχίο Ιεροψάλτου, Δίπλωμα Μουσικοδιδασκάλου, Αρμονίας, Αντίστιξης και Φούγκας. Υπηρέτησε ως καθηγητής μουσικής στην Μέση Εκπαίδευση και σε Εκκλησιαστικές Σχολές, στην Ανωτάτη Σχολή Οικιακής Οικονομίας Χανίων και σε Γυμνάσια Β/θμιας Εκπαίδευσης (τα πέντε τελευταία χρόνια ως διευθυντής –Γυμνασιάρχης- του Νικηφορείου Γυμνασίου από όπου και συνταξιοδοτήθηκε, μετά από ευδόκιμη υπηρεσία 36 ετών, το 2002). Δίδαξε στα Ωδεία: «Βενιζέλειον» Χανίων, «Ελληνικόν» Αθηνών, Ωδείο «Ρωμανός ο Μελωδός» Πειραιώς (1991-2008), και στις Σχολές που ίδρυσε ο ίδιος. Ίδρυσε και διηύθυνε Σχολές Μουσικής στην Πάτμο, τα Χανιά, και την Κάλυμνο (οι δύο τελευταίες λειτουργούν επίσημα μέχρι σήμερα). Ίδρυσε το Σύνδεσμο ιεροψαλτών Χανίων και διετέλεσε πρόεδρος του επί οκτώ έτη, έχει δε αναγορευθεί επίσημα ως ισόβιος επίτιμος πρόεδρος του. Διετέλεσε και πρόεδρος του Ιεροψαλτικού Συλλόγου Καλύμνου για 15 έτη. Επίσης, πρόεδρος του Βουβαλείου Νοσοκομείου Καλύμνου, καθώς και μέλος διαφόρων επιστημονικών και πολιτιστικών Συλλόγων, Νομαρχιακών, Επαρχιακών και Δημοτικών Επιτροπών, μέλος του Δ/Σ του Αναγνωστηρίου Καλύμνου «ΑΙ ΜΟΥΣΑΙ», συνεχώς από το 1985 και σημερινός αντιπρόεδρος του. Ίδρυσε το Μουσικό Εργαστήρι της Ιεράς Μητροπόλεως Καλύμνου και τη μικτή πολυφωνική Δημοτική Χορωδία Καλύμνου, με τη οποία παρουσιάστηκε σε πολλές πόλεις της Ελλάδας και το εξωτερικό (εμφανίστηκε σε Φεστιβάλ με τη συνοδεία εγχόρδων της Κρατικής Ορχήστρας Αθηνών. Το 2012 απέσπασε πρώτο διεθνές βραβείο στην Πολωνία). Συνέγραψε πολλά βιβλία μουσικού και λαογραφικού περιεχομένου. Επίσης πραγματοποίησε πολλές δημοσιεύσεις ποικίλου περιεχομένου και εισηγήσεις σε Διάφορα Μουσικολογικά και ιστορικο-λαογραφικά Συνέδρια. Μαθητής του διαπρέπουν σε διάφορα μέρη της Ελλάδας και του εξωτερικού ως καθηγητές μουσικής και πρωτοψάλτες. Έχει τιμηθεί από την Εκκλησία με το οφφίκιο του Άρχοντος μαιίστορος της Μ.Χ.Ε και την Αρχιεπισκοπή Αθηνών. Έχει βραβευθεί από την Ακαδημία Αθηνών για το βιβλίο του Τραγούδια και σκοποί στην Κάλυμνο, και με το Πανδωδεκανησιακό βραβείο «Δημοσθένη Χαβιαρά» για το βιβλίο του Τραγούδια και σκοποί στην Κω. Επίσης έχει τιμηθεί από τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Δωδεκανήσου για την προσφορά του στα Γράμματα και τον Πολιτισμό της Δωδεκανήσου, το Δήμο Καλυμνίων, για την επί τριάντα πέντε έτη, αχρήματη προσφορά του στα πολιτιστικά δράματα του νησιού, καθώς και από πολλούς άλλους φορείς.

Η ΨΑΛΤΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΤΗΣ ΚΑΛΥΜΝΟΥ (ΕΠΙΚΕΝΤΡΩΣΗ 1830-1920)

Η Κάλυμνος ανέκαθεν διακρίθηκε και διακρίνεται για την αγάπη προς τη μουσική της Εκκλησίας μας και για τη στέρεη ψαλτική της παράδοση. Χαρακτηριστικά γράφει ο Γεώργιος Παπαδόπουλος, στο περισπούδαστο βιβλίο του Ιστορική Επισκόπηση της Βυζαντινής Εκκλησιαστικής Μουσικής, Αθήνα 1904, σ.163, υποσ.1, ότι ένας σπουδαίος δάσκαλος της εκκλησιαστικής μας μουσικής, ο Επίσκοπος Διονύσιος Χριστοφίδης έδιδασκε τη μουσική στην Πάτμο - περίοδος γύρω στη δεκαετία του 1840- και μετά- «εις τους προς αυτόν προσερχομένους και ιδία εις τους φιλομουσικώτατους Καλυμνίους». Η παράδοση όμως αυτή δεν αποτυπώνεται σε γραπτά στοιχεία. Οι λόγοι είναι πολλοί, με βασικότερο το ότι δεν κρατήθηκαν επιμελώς αρχεία από τους αρμόδιους, δηλαδή τους Επισκόπους, ιερείς, επιτρόπους κλπ., σχετικά με την όλη λειτουργία των εναρμόνων ιερών ναών του νησιού. Αφήνω βέβαια και το ότι πολλά από τα όσα πιθανόν να κρατήθηκαν χάθηκαν από αμέλεια των κατόχων τους, με αποτέλεσμα σήμερα να έχουν διασωθεί ελάχιστα. Από το δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα υπήρξε περίοδος μεγάλης δραστηριότητας, στην ανοικοδόμηση πληθώρας ναών- τα ονόματά τους καταχωρούνται σε κατάλογο που δημοσίευσε ο Δανιήλ Ζερβός στο φύλλο 192 της εφημερίδας Η Αργώ της Καλύμνου, Ιουνίου 2008-, στους οποίους και υπηρέτησαν πολλοί ψάλτες. Η Εισήγησή μου αποτελεί επίτημη εργασία μου για την ιστορία της ψαλτικής παράδοσης-παλαιάς, νεώτερης, σύγχρονης- στην Κάλυμνο μέσα από συγκεκριμένες γραπτές πληροφορίες η οποία βρίσκεται σε εξέλιξη. Για το λόγο αυτό περιορίζομαι εδώ μόνο στην περίοδο 1830-1920.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΕΙΣΗΓΗΤΩΝ 4^ο Δ.Μ.Ι.Σ. του Τ.Ψ.Τ.Μ. της Α.Θ.Σ.Β.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ	ΜΑΡΙΑ	<i>malexand@mus.auth.gr</i>
ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ	ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ	<i>gr_anastasiou@yahoo.gr</i>
ΑΝΔΡΙΚΟΣ	ΝΙΚΟΣ	<i>nikoandr@uoi.gr</i>
ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ	ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ	<i>vasapos@gmail.com</i>
ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΣ	ΘΩΜΑΣ	<i>athom@sch.gr</i>
ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ	ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ	<i>emmgiann@gmail.com</i>
ΔΑΛΚΟΣ	ΧΡΙΣΤΟΣ	<i>dalkoschrist@gmail.com</i>
ΔΙΑΦΩΝΙΔΗΣ	ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ	<i>bart.diafonidis@gmail.com</i>
ΔΡΥΓΙΑΝΑΚΗΣ	ΚΩΣΤΗΣ	<i>cdrygianakis@gmail.com</i>
ΖΑΦΕΙΡΗΣ	ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ	<i>zafirismusic@gmail.com</i>
ΚΑΝΑΚΗΣ	ΣΥΜΕΩΝ	<i>kamaresfc@gmail.com</i>

<i>ΚΑΠΚΙΔΗ</i>	<i>ΜΑΡΙΑ</i>	<i>marykapkidi@gmail.com</i>
<i>ΚΑΡΑΓΚΟΥΝΗΣ</i>	<i>ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ</i>	<i>kxkaragounis8@gmail.com</i>
<i>ΚΑΣΤΡΙΝΑΚΗΣ</i>	<i>ΙΩΑΝΝΗΣ</i>	<i>iekastr@yahoo.gr</i>
<i>ΚΟΛΛΙΝΤΖΑΣ</i>	<i>ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ</i>	<i>jimkollintzas@gmail.com</i>
<i>ΚΟΥΤΟΥΜΠΑΣ</i>	<i>ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ</i>	<i>haramados@gmail.com</i>
<i>ΚΟΥΤΡΑΣ</i>	<i>ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ</i>	<i>panoskoutras95@gmail.com</i>
<i>ΚΟΥΤΣΟΥΡΗΣ</i>	<i>ΙΩΣΗΦ</i>	<i>iosifkoutsouris@gmail.com</i>
<i>ΚΩΝΣΤΑΝΤΗΣ</i>	<i>ΣΠΥΡΙΔΩΝ</i>	<i>konstantispyros@gmail.com</i>
<i>ΛΙΑΚΟΣ</i>	<i>ΙΩΑΝΝΗΣ</i>	<i>giannisliakos@gmail.com</i>
<i>ΜΑΡΙΝΟΣ</i>	<i>ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ</i>	<i>marisouzak@yahoo.gr</i>
<i>ΜΑΤΘΑΙΟΥ</i>	<i>ΝΙΚΟΛΑΟΣ</i>	<i>syntonistis.theol.vor.aigaiou@gmail.com</i>
<i>ΜΙΧΕΛΟΥΔΑΚΗΣ</i>	<i>ΑΝΤΩΝΙΟΣ</i>	<i>amibeloudakis@gmail.com</i>
<i>ΜΠΑΛΑΓΕΩΡΓΟΣ</i>	<i>ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ</i>	<i>dbalageorgos@music.uoa.gr</i>
<i>ΜΠΑΝΕΦ</i>	<i>ΙΟΡΔΑΝΗΣ</i>	<i>j.banev@gmail.com</i>
<i>ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ</i>	<i>ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ</i>	<i>dimpdk@yahoo.gr</i>

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ	ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ-ΣΟΦΟΚΛΗΣ	<i>trava.to.kazanaki@gmail.com</i>
ΠΑΠΑΕΜΜΑΝΟΥΗΛ	ΠΕΤΡΟΣ	<i>papaemmanouilpetros@gmail.com</i>
ΠΡΑΣΤΙΤΗΣ	ΣΑΒΒΑΣ	<i>s_prastitis@hotmail.com</i>
ΡΕΔΙΑΔΗΣ - ΤΟΥΜΠΑΣ	ΗΛΙΑΣ	<i>psaltesattikis@gmail.com</i>
ΣΑΚΚΑΣ	ΚΛΕΑΡΧΟΣ	<i>klearchossakkas@gmail.com</i>
ΣΑΡΑΝΤΙΔΗΣ	ΣΤΑΥΡΟΣ	<i>stavrantidis@hotmail.com</i>
ΣΕΦΚΑΣ	ΑΓΓΕΛΟΣ	<i>angsef.21@gmail.com</i>
ΣΙΑΧΟΣ	ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ	<i>konnsiax@gmail.com</i>
ΣΙΩΚΟΣ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ	<i>gsiokos2005@gmail.com</i>
ΣΠΥΡΑΚΟΥ	ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ	<i>spyrakou@uom.edu.gr</i>
ΣΤΡΟΥΜΠΑΚΗΣ	ΜΙΧΑΗΛ	<i>m.stroumbakis@gmail.com</i>
ΤΖΟΥΡΑΜΑΝΗΣ	ΚΥΡΙΑΚΟΣ	<i>tzouram@gmail.com</i>
ΤΣΙΚΑΛΑΚΗΣ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ	<i>gtsikalakis@hmu.gr</i>
ΦΙΣΤΟΥΡΗΣ	ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ	<i>defistouris@gmail.com</i>
ΧΑΤΖΗΘΕΟΔΩΡΟΥ	ΓΕΩΡΓΙΟΣ	<i>maistwr@gmail.com</i>

